వశ్యః ॥ ౨౬ ॥ మదీయయోగమాయావిశేషాను యుక్తో విభాసి శవిలానరాకార వృత్తిః । త్వదానందలీలా కథాపూర్ణకర్ణా
స్సదానంద రూపా భవంతీహ లోకే ॥ ౨౭ ॥ అహంమాన పానాభి మత్తప్రమత్తోన వేదా ఖిలేశాభిమానాభిమానః । ఇదా
నీం భవత్పాద పద్మప్రసాదాత్త్రిలోకాధిపత్యాభి మానోవినష్టః ॥ ౨౮ ॥ స్ఫురద్రత్న కేయూరహారాభిరామం ధరాభా
రభూతాసురానీక దావం । శరచ్చంద్ర వక్త్రం లసత్పద్మనేత్రం దురావార పారం భజే రాఘవేశం ॥ ౨౯ ॥ సురాధీశ నీలా
భ్రనీలాంగకాంతిం విరాధాది రక్షోవధాల్లోక శాంతిమ్ । కిరీటాదిశోభం పురారాతిలాభం భజే రామచంద్రం రఘూణామధీ
శమ్ ॥ ౩౦ ॥ లసచ్చంద్రకోటిప్రకాశాది పీఠే సమాసీన మంకే సమాధాయ సీతాం స్ఫురద్ధేమవర్ణాం తటిత్పుంజభాసాం భజే
రామచంద్రం నివృత్తార్తితంద్రమ్ ॥ ౩౧ ॥ తతః ప్రోవాచ భగవాన్ భవాన్యా సహితో భవః । రామం కమల పత్రాక్షం వి
మానస్థోన భస్థలే ॥ ౩౨ ॥ ఆగమిష్యా మ్యయోధ్యాయాం ద్రష్టుం త్వాం రాజసత్కృతమ్ । ఇదానీం పశ్య పితరమస్య
దేహస్య రాఘవ ॥ ౩౩ ॥ తతో పశ్య ద్విమానస్థం రామో దశరథం పురః । ననామ శిరసా పాదౌ ముదా భక్త్యా సహా
నుజః ॥ ౩౪ ॥ ఆలింగ్య మూర్ధ్న్యవఘ్రాయ రామం దశరథో బ్రవీత్ । తారితో ఽస్మి త్వయా వత్స సంసారాద్దుఃఖసా
గరాత్ ॥ ౩౫ ॥ ఇత్యుక్త్వా పునరాలింగ్య యయా రామేణ పూజితః । రామోఽపి దేవరాజం తం దృష్ట్వా ప్రాహ కృతాం
జలిః ॥ ౩౬ ॥ మత్కృతే నిహతాస్సంఖ్యే వానరాన్పతితాన్భువి । జీవయాశు సుధావృష్ట్యా సహస్రాక్ష మదాజ్ఞ
యా ॥ ౩౭ ॥ తథేత్యమృత వృష్ట్యా తాన్ జీవయామాస వానరాన్ । యేయే మృతా మృధే పూర్వం తే తే సుప్తోత్థితా
ఇవ । పూర్వవద్బలినో హృష్టా రామపార్శ్వముపాయయుః ॥ ౩౮ ॥ నోత్థితా రాక్షసా స్తత్ర పీయూషస్పర్శనాదపి ।
విభీషణస్తు సాష్టాంగం ప్రణిపత్యాబ్రవీద్వచః ॥ ౩౯ ॥ దేవ మామను గృహ్ణీష్వ వయిభక్తిర్యదా తవ । మంగళస్నాన మద్య
త్వం కురు సీతా సమన్వితః ॥ ౪౦ ॥ అలంకృత్య సహభ్రాత్రా శ్వోగమిష్యామ హే వయమ్ । విభీషణ వచశ్శ్రుత్వా ప్రీ
త్యుత్వా చ రఘూత్తమః ॥ ౪౧ ॥ సుకుమారోఽతి భక్తో మే భరతో మామపేక్షతే । జటావల్కల ధారీ స బ్రహ్మ సమా

హితః ॥ ౪౩ ॥ కథం తేన వినా స్నానమలంకారాదికం మమ । అతస్సుగ్రీవ ముఖ్యాంస్త్వం పూజయాశు విశేషతః ॥ ౪౪ ॥
పూజితేషు కపీంద్రేషు పూజితోఽహం న సంశయః । ఇత్యుక్తో రాఘవేణాశు స్వర్ణరత్నాంబరాణి చ ॥ ౪౫ ॥ వవర్ష రాక్షస
శ్రేష్ఠో యథాకామం యథారుచి । తతస్తాన్పూజితాన్దృష్ట్వా రామో రత్నైశ్చ యూథపాన్ ॥ ౪౬ ॥ అభినంద్య య
థాన్యాయం విససర్జ హరీశ్వరాన్ । విభీషణ సమానీతం పుష్పకం సూర్యసన్నిభమ్ ॥ ౪౭ ॥ ఆరురోహ తతో రామ స్తద్వి
మానమనుత్తమమ్ । లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా విక్రాంతేనానుయాతా ॥ అంకేః కృత్వా తు వైదేహీం లజ్జమానాం యశస్వినీమ్ । అ
బ్రవీచ్చ విమానస్థః శ్రీరామస్సర్వవానరాన్ ॥ ౪౮ ॥ సుగ్రీవం హనుమంతం చ అంగదం చ విభీషణం । మిత్రకార్యం కృతం సర్వం భవ
ద్భిస్సహ వానరైః ॥ ౪౯ ॥ అనుజ్ఞాతా మయా సర్వే యథేష్టం గంతుమర్హథ । సుగ్రీవ ప్రతియాహ్యాశు కిష్కింధాం సర్వసైనికైః
స్వరాజ్యే వస లంకాయామ్ మమ భక్తో విభీషణ । న త్వాం ధర్షయితుం శక్తాస్సేంద్రా అపి దివౌకసః ॥ ౫౧ ॥ అయోధ్యాం గం
తుమిచ్ఛామి రాజధానీం పితుర్మమ । ఏవముక్తాస్తు రామేణ వానరాస్తే మహాబలాః ॥ ౫౩ ॥ ఊచుః ప్రాంజలయస్స
ర్వే రాక్షసశ్చ విభీషణః । అయోధ్యాం గంతుమిచ్ఛామ స్త్వయా సహ రఘూత్తమ ॥ ౫౪ ॥ దృష్ట్వా త్వామభిషిక్తం తు
కౌసల్యామభివాద్య చ । పశ్చాద్వృణీమహే రాజ్య మనుజ్ఞాం దేహి నః ప్రభో ॥ ౫౫ ॥ రామస్తథేతి సుగ్రీవ వానరైస్స
హ విభీషణః । పుష్పకం సహనూమాంశ్చ శీఘ్రమారోహ సాంప్రతమ్ ॥ ౫౬ ॥ తతస్తుపుష్పకం దివ్యం సుగ్రీవ సహసే
నయా । విభీషణశ్చ సామాత్య స్సర్వే చారురుహుర్ద్రుతమ్ ॥ ౫౭ ॥ తేష్వారూఢేషు సర్వేషు కౌబేరం పరమాసనమ్ । రా
ఘవేణాభ్యనుజ్ఞాత ముత్పపాత విహాయసా ॥ ౫౮ ॥ బభౌ తేన విమానేన హంసయుక్తేన భాస్వతా । ప్రహృష్టశ్చ తదా
రామశ్చతుర్ముఖ ఇవాపరః ॥ ౫౯ ॥ తతో బభౌ భాస్కర బింబతుల్యం కుబేర యానం తపసా కనులబ్ధమ్ । రామేణ సోధ్యాం
నితరాం ప్రమోదే సీతాసమేతేన సహానుజేన ॥ ౬౦ ॥

ఇతి, శ్రీమదధ్యాత్మరామాయణే ఉమామహేశ్వరసంవాదే యుద్ధకాండే త్రయోదశ స్సర్గః సమాప్తః.

శ్లో॥ శ్రీమహాదేవః ॥ పాత ఇత్యావతతస్తత్ర స్సర్వతో రఘునందనః । అబ్రవీన్మైథిలీం సీతాం రామశ్శశి నిభాననామ్॥ ౧॥ త్రికూటశిఖరాగ్రస్థాం పశ్యలంకాం మహాప్రభామ్ । ఏతాం రణభువం పశ్య మాంసకర్దమపంకిలామ్॥ ౨॥ అసురాణాం ప్లవంగానా మత్ర వైశసనం మహత్ । అత్ర మే నిహతశ్శేతే రావణో రాక్షసేశ్వరః ॥౩॥ కుంభకర్ణేంద్రజిన్ముఖ్యా స్సర్వే చాత్ర నిపాతితాః । ఏష సేతుర్మయా బద్ధ స్సాగరే సలిలాశయే ॥ ౪ ॥ ఏతచ్చ దృశ్యతే తీర్థం సాగరస్య మహాత్మనః । సేతుబంధమితిఖ్యాతం త్రైలోక్యేచ పూజితమ్ ॥ ౫ ॥ ఏతత్పవిత్రం పరమం దర్శనాత్పాతకాపహం । అత్ర రామేశ్వరో దేవో మయా శంభుః ప్రతిష్ఠితః ॥ ౬ ॥ అత్ర మాం శరణం ప్రాప్తో మంత్రిభిశ్చ విభీషణః। ఏషా సుగ్రీవ నగరీ కిష్కింధా చిత్రకాననా ॥ ౭ ॥ తత్ర రామాజ్ఞయా తారా ప్రముఖా హరియోషితః । ఆనయామాస సుగ్రీవ స్సీతాయాః ప్రియకామ్యయా ॥ ౮ ॥ తాభిస్సహోత్థితం శీఘ్రం విమానం ప్రేక్ష్య రాఘవః। ప్రాహ చాద్రిమృశ్యమూకం పశ్య వాల్యత్ర మే హతః ॥ ౯ ॥ ఏషా పంచవటీ నామ రాక్షసా యత్ర మే హతాః । అగస్త్యస్య సుతీక్ష్ణస్య పశ్యాశ్రమపదే శుభే ॥ ౧౦ ॥ ఏతే తే తాపసాస్సర్వే దృశ్యంతే వరవర్ణిని । అసౌ శైలవరో దేవి చిత్రకూటః ప్రకాశతే ॥ ౧౧॥ అత్ర మాం కైకయీపుత్రః ప్రసాదయితు మాగతః। భరద్వాజాశ్రమం పశ్య దృశ్యతే యమునాతటే॥౧౨॥ ఏషా భాగీరథీ గంగా దృశ్యతే లోకపావనీ । ఏషా సా దృశ్యతే సీతే సరయూర్యూపమాలినీ । ౧౩ ॥ ఏషా సా దృశ్యతే ఽయోధ్యా ప్రణామం కురు భామిని। ఏవం క్రమేణ సంప్రాప్తో భరద్వాజాశ్రమం హరిః॥౧౪॥ పూర్ణే చతుర్దశే వర్షే పంచమ్యాం రఘునందనః । భరద్వాజం మునిం దృష్ట్వా వవందే సానుజః ప్రభుః ॥ ౧౫ ॥ పప్రచ్ఛ మునిమాసీనం వినయేన రఘూత్తమః। శృణోషి కచ్చిద్భరతః కుశల్యాస్తే సహానుజః ॥ ౧౬ ॥ సుభిక్షా వర్తతే కచ్చి దయోధ్యా జీవంతి చ మాతరః । శ్రుత్వా రామస్య వచనం భరద్వాజః ప్రహృష్టధీః ॥ ౧౭ ॥ ప్రాహ సర్వే కుశలినో భరతస్తు మహామనాః । ఫలమూలకృతాహారో జటావల్కలధారకః ॥ ౧౮ ॥ పాదుకే సకలం న్యస్య రాజ్యం త్వా సంప్రతీక్షతే । యద్యత్కృతం త్వయా కర్మ దండకే

రఘునందన ॥ ౧౯ ॥ రాక్షసానాం వినాశంచ సీతాహరణ పూర్వకమ్ । సర్వం జ్ఞాతం మయా రామ తపసా తే ప్రసాదతః ॥ ౨౦ ॥ త్వం బ్రహ్మ పరమం సాక్షాదాదిమధ్యాంతవర్జితః । త్వమగ్రే సలిలం సృష్ట్వా తత్ర సుప్తోఽసి భూతకృత్ ॥ ౨౧ ॥ నారాయణోఽసి విశ్వాత్మన్ నరాణామంతరాత్మకః । త్వన్నాభికమలోత్పన్నో బ్రహ్మా లోకపితామహః ॥ ౨౨ ॥ అతస్త్వం జగతామీశ స్సర్వలోకనమస్కృతః । త్వం విష్ణుర్జానకీ లక్ష్మీః శేషోఽయం లక్ష్మణాభిధః ॥ ౨౩ ॥ ఆత్మనా సృజసీదం త్వమాత్మన్యేవాత్మమాయయా । న సజ్జసే నభోవత్త్వం చిచ్ఛక్త్యా సర్వసాక్షికః ॥ ౨౪ ॥ బహిరంతశ్చ భూతానాం త్వమేవ రఘునందన । పూర్ణోఽపి మూఢదృష్టీనాం విచ్ఛిన్న ఇవ లక్ష్యసే ॥ ౨౫ ॥ జగత్త్వం జగదాధారస్త్వమేవ పరిపాలకః । త్వమేవ సర్వభూతానాం భోక్తా భోజ్యం జగత్పతే ॥ ౨౬ ॥ దృశ్యతే శ్రూయతే యద్యత్స్మర్యతే వా రఘూత్తమ । త్వమేవ సర్వమఖిలం త్వద్వినాన్యన్న కించన ॥ ౨౭ ॥ మాయా సృజతి లోకాంశ్చ స్వగుణైరహమాదిభిః । త్వచ్ఛక్తిప్రేరితా రామ తస్మాత్త్వయ్యుపచర్యతే ॥ ౨౮ ॥ యథా చుంబకసాన్నిధ్యాచ్చలంత్యేవాయ ఆదయః జడాస్తథా త్వయా దృష్టా మాయా సృజతి వై జగత్ ॥ ౨౯ ॥ దేహద్వయమదేహస్య తవ విశ్వం రిరక్షిషోః । విరాట్స్థూలం శరీరం తే సూక్ష్మం సూత్రముదాహృతమ్ ॥ ౩౦ ॥ విరాజస్సంభవంత్యేతే అవతారాస్సహస్రశః । కార్యాంతే ప్రవిశంత్యేవ విరాజం రఘునందన ॥ ౩౧ ॥ అవతారకథాం లోకే యే గాయంతి గృణంతి చ । అనన్యమనసో ముక్తిస్తేషామేవ రఘూత్తమ ॥ ౩౨ ॥ త్వం బ్రహ్మణా పురా భూమేర్భారహారాయ రాఘవ । ప్రార్థితస్తపసా తుష్టస్త్వం జాతోఽసి రఘోః కులే ॥ ౩౩ ॥ దేవకార్యమశేషేణ కృతం తే రామ దుష్కరమ్ । బహువర్షసహస్రాణి మానుషం దేహమాశ్రితః ॥ ౩౪ ॥ కుర్వన్ దుష్కరకర్మాణి లోకద్వయహితాయ చ । పాపహారిణి భువనం యశసా పూరయిష్యసి ॥ ౩౫ ॥ ప్రార్థయామి జగన్నాథ పవిత్రం కురు మే గృహమ్ । స్థిత్వాఽద్య భుక్త్వా సబలశ్శ్వో గమిష్యసి పత్తనమ్ ॥ ౩౬ ॥ తథేతి రాఘవోఽతిష్ఠత్తస్మిన్నాశ్రమ ఉత్తమే । ససైన్యః పూజితస్తేన సీతయా లక్ష్మణేన చ ॥ ౩౭ ॥ తతో రా

ప్రీతిం, జ్ఞాత్వా ముహూర్తం ప్రాహ మారుతిమ్ । ఇతో గచ్ఛ హనూమం స్త్వ మయోధ్యాం ప్రతిసత్వరః ॥ ౩౭ ॥ జానీ
హి కుశలీ కచ్చిజ్జనో నృపతి మందిరే । శృంగిబేర పురం గత్వా బ్రూహి మిత్రం గుహం మమ ॥ ౩౮ ॥ జానకీ లక్ష్మ
ణోపేత మాగతం మాం నివేదయ । నందిగ్రామం తతో గత్వా భ్రాతరం భరతం మమ ॥ ౩౯ ॥ దృష్ట్వా బ్రూహి స
భార్యస్య సభ్రాతుః కుశలం మమ । సీతాపహరణాదీని రావణస్య వధాదికమ్ ॥ ౪౦ ॥ బ్రూహి క్రమేణ మే భ్రాతుః స
ర్వం తత్ర విచేష్టితమ్ । హత్వా శత్రు గణాన్సర్వా న్సభార్య స్సహలక్ష్మణః ॥ ౪౧ ॥ ఉపయాతి సమృద్ధార్థ స్సహ ఋక్ష హ
రీశ్వరైః । ఇత్యుక్త్వా తత్ర వృత్తాంతం భరతస్య విచేష్టితమ్ ॥ ౪౨ ॥ సర్వం జ్ఞాత్వా పునశ్శీఘ్ర మాగచ్ఛ మమ సన్నిధిమ్ ।
తథేతి హనుమాం స్తత్ర మానుషం వపు రాస్థితః ॥ ౪౩ ॥ నందిగ్రామం యయౌ తూర్ణం వాయువేగేన మారుతిః । గరు
త్మానివ వేగేన జిఘృక్షు స్భుజగో త్తమమ్ ॥ ౪౪ ॥ శృంగిబేరపురం ప్రాప్య గుహమాసాద్య మారుతిః । ఉవాచ మధురం
వాక్యం ప్రహృష్టే నాంతరాత్మనా ॥ ౪౫ ॥ రామో దాశరథి శ్శ్రీమా న్సఖా తే సహసీతయా । సలక్ష్మణ స్త్వాం ధర్మా
త్మా క్షేమీ కుశల మబ్రవీత్ ॥ ౪౬ ॥ అనుజ్ఞాతోఽద్య మునినా భరద్వాజేన రాఘవః । ఆగమిష్యతి తం దేవం ద్రక్ష్యసి
త్వం రఘూత్తమమ్ ॥ ౪౭ ॥ ఏవముక్త్వా మహాతేజా స్సంప్రహృష్ట తనూరుహమ్ । ఉత్పపాత మహావేగో వాయువే
గేన మారుతిః ॥ ౪౮ ॥ సోఽపశ్య ద్రామతీర్థం చ సరయూంచ మహానదీమ్ । తామతిక్రమ్య హనుమా న్నందిగ్రామము
పాయయౌ ముదా ॥ ౫౦ ॥ క్రోశమాత్రే త్వయోధ్యాయా శ్చీరకృష్ణాజినాంబరమ్ । దదర్శ భరతం దీనం కృశమాశ్రమ
వాసినమ్ ॥ ౫౧ ॥ మలపంక విదిగ్ధాంగం జటిలం వల్కలాంబరమ్ । ఫలమూల కృతాహారం రామ చింతా పరాయ
ణమ్ ॥ ౫౨ ॥ పాదుకే తే పురస్కృత్య శాసయంతం వసుంధరామ్ । మంత్రిభిః పౌరముఖ్యైశ్చ కాషాయాంబరధారి
భిః ॥ ౫౩ ॥ వృతజీవాం మహా త్ర్మమంతం సాక్షాద్ధర్మ మివస్థితమ్ । ఉవాచ ప్రాంజలి ర్వాక్యం హనూమా న్మారుతాత్మ
జః ॥ ౫౪ ॥ యం త్వం చింతయసే రామం తాపసం దండకే స్థితమ్ । అనుశోచసి కాకుత్స్థం స త్వాం కుశల మబ్రవీత్ ॥

౫౫ ॥ ప్రియమాఖ్యామి తే దేవ శోకం త్యజ సుదారుణం । అస్మిన్ముహూర్తే భ్రాత్రా త్వం రామేణ సహ సంగతః ॥ ౫౫ ॥
సమరే రావణం హత్వా రామస్సీతా మవాప్యచ । ఉపయాతి సమృద్ధార్థ స్ససీత స్సహలక్ష్మణః ॥ ౫౬ ॥ ఏవముక్తో మ
హాతేజా భరతో హర్షమూర్ఛితః । పపాత భువి చాశ్వస్తః కైకేయీప్రియ నందనః ॥ ౫౭ ॥ ఆలింగ్య భరత శ్శీఘ్రం మా
రుతిం ప్రియవాదినమ్ । ఆనందజై రశ్రుజలై స్సిషేచ భరతః కపిమ్ ॥ ౫౮ ॥ దేవో వా మానుషో వా త్వ మనుక్రోశాది
హాగతః । ప్రియాఖ్యానస్య తే సౌమ్య దదామి బ్రువతః ప్రియమ్ ॥ ౬౦ ॥ గవాం శత సహస్రంచ గ్రామాణాంచ శతం
పరం । సర్వాభరణ సంపన్నా ముగ్ధాః కాన్యాస్తు షోడశ ॥ ౬౧ ॥ ఏవముక్త్వా పునః ప్రాహ భరతో మారుతాత్మ
జమ్ । బహూనీమాని వర్షాణి గతస్య సుమహద్వనమ్ ॥ ౬౨ ॥ శృణోమ్యహం ప్రీతికరం మమనాథస్య కీర్తనమ్। కల్యా
ణీబత గాథేయం లౌకికీ ప్రతిభాతి మే ॥ ౬౩ ॥ ఏతి జీవంత మానందో నరం వర్షశతాదపి । రాఘవస్య హరీణాంచ కథమా
సీత్సమాగమః ॥ ౬౪ ॥ తత్త్వమాఖ్యాహి భద్రం తే విశ్వసేయం వచస్తవ । ఏవముక్తోథ హనుమాన్ భరతేన మహా
త్మనా ॥ ౬౫ ॥ ఆచచక్షేఽథ రామస్య చరితం కృత్స్నశః క్రమాత్ । శ్రుత్వాతు పరమానందం భరతో మారుతా
త్మజాత్ ॥ ౬౬ ॥ ఆజ్ఞాప యచ్ఛత్రుహణం ముదాయుక్తం ముదాన్వితః । దైవతానిచ యావంతి నగరే రఘునందన ॥
౬౭ ॥ నానోపహారబలిభిః పూజయంతు మహాధియః । సూతా వైతాళికాశ్చైవ వందినస్స్తుతి పాఠకాః ॥ ౬౮ ॥ వార
ముఖ్యాశ్చ శతశో నిర్యాంత్వద్యైవ సంఘశః । రాజదారా స్తథామాత్యా స్సేనా హస్త్యశ్వపత్తయః ॥ ౬౯ ॥ బ్రాహ్మ
ణాశ్చ తథా పౌరా రాజానో యే సమాగతాః । నిర్యాంతు రాఘవస్యాద్య ద్రష్టుం శశి నిభాననమ్ ॥ ౭౦ ॥ భరతస్య
వచశ్శ్రుత్వా శత్రుఘ్న పరిచోదితాః । అలంచక్రుశ్చ నగరీం ముక్తారత్న మయోజ్జ్వలైః ॥ ౭౧ ॥ తోరణైశ్చ పతాకా
భిర్విచిత్రాభిరనేకథా । అలంకుర్వంతి వేశ్మాని నానాబలి విచక్షణాః ॥ ౭౨ ॥ నిర్యాంతి బృందశస్సర్వే రామదర్శనలా
లసాః । హయానాం శతసాహస్రం గజానామయుతం తథా ॥ ౭౩ ॥ రథానాం దశసాహస్రం స్వర్ణసూత్ర విభూషితం,

పాదుకే శిరసా ధాయ ద్రవ్యాణ్యాదాయ వాచానిచ ॥ ౨౪ ॥ తతస్తు శిబికారూఢా నిర్యయూ రాజయోషితః । భరతః పా
దుకే న్యస్య శిరస్యేవ కృతాంజలిః ॥ ౨౫ ॥ శత్రుఘ్న సహితో రామం పాదచారేణ నిర్యయౌ । తత్రైవ దృశ్యతే మారాద్వి
మానం చంద్రసన్నిభమ్ ॥ ౨౬ ॥ పుష్పకం సూర్య సంకాశం మనసా బ్రహ్మనిర్మితమ్ । ఏతస్మిన్భ్రాతరౌ వీరౌ వైదే
హ్యా రామలక్ష్మణౌ ॥ ౨౭ ॥ సుగ్రీవశ్చ కపిశ్రేష్ఠో మంత్రిభిశ్చ విభీషణః । దృశ్యతే పశ్యతజనా ఇత్యాహ పవనాత్మజః ॥
౨౮ ॥ తతో హర్షసముద్భూతో నిస్వనో దివమస్పృశత్ । స్త్రీబాలయువవృద్ధానాం రామోఽయమితి కీర్తనాత్ ॥
౨౯ ॥ రథకుంజరవాజిస్థా అవతీర్య మహీంగతాః । దదృశుస్తే విమానస్థం జనాస్సోమమివాంబరే ॥ ౩౦ ॥ ప్రాంజలిర్భ
రతో భూత్వా ప్రహృష్టో రాఘవోన్ముఖః । తతో విమానాగ్రగతం భరతో రాఘవం ముదా ॥ ౩౧ ॥ వవందే ప్రణతో
రామం మేరుస్థమివ భాస్కరమ్ । తతో రామాభ్యనుజ్ఞాతం విమానమపతద్భువి ॥ ౩౨ ॥ ఆరోపితో విమానం తద్భర
తస్సానుజస్తదా । రామమాసాద్య ముదితః పునరేవాభ్యవాదయత్ ॥ ౩౩ ॥ సముత్థాప్య చిరాద్దృష్టం భరతం రఘునం
దనః । భ్రాతరం స్వాంకమారోప్య ముదా తం పరిషస్వజే ॥ ౩౪ ॥ తతో లక్ష్మణమాసాద్య వైదేహీం నామకీర్తయన్ ।
అభ్యవాదయత ప్రీతో భరతః ప్రేమవిహ్వలః ॥ ౩౫ ॥ సుగ్రీవం జాంబవంతం చ యువరాజం తథాంగదం మైందద్వివిద
నీలాంశ్చ ఋషభం చైవ సస్వజే ॥ ౩౬ ॥ సుషేణం చ నలం చైవ గవాక్షం గంధమాదనమ్ । శరభం పనసం చైవ భరతః
పరిషస్వజే ॥ ౩౭ ॥ సర్వే తే మానుషం రూపం కృత్వా భరత మాదృతాః । పప్రచ్ఛుః కుశలం సౌమ్యాః ప్రహృష్టాశ్చ
ప్లవంగమాః ॥ ౩౮ ॥ తతస్సుగ్రీవ మాలింగ్య భరతః ప్రాహ భక్తితః । త్వత్సహాయేన రామస్య జయోఽభూద్రావణో హతః ।
౩౯ ॥ త్వమస్మాకం చతుర్ణాం తు భ్రాతా సుగ్రీవ పంచమః । శత్రుఘ్నశ్చ తదా రామమభివాద్య సలక్ష్మణమ్ ॥ ౪౦ ॥
సీతాయాశ్చరణౌ పశ్చాద్వవందే వినయాన్వితః । రామో మాతరమాసాద్య విషణ్ణాం శోకవిహ్వలామ్ ॥ ౪౧ ॥ జగ్రాహ ప్ర
ణతః పాదౌ మనో మాతుః ప్రసాదయన్ । కైకేయీం చ సుమిత్రాం చ ననామేతరమాతరః ॥ ౪౨ ॥ భరతః పాదు

శీతేషు రాజమార్గేషు సుపూజితే తే యోజయామాస రామస్య పాదయోర్భక్తిసంయుతః ॥ ౯౩ ॥ రాజ్యమేతన్న్యాసభూతం మయా నిర్యాతితం తవ । అద్య మే సఫలం జన్మ ఫలితో మే మనోరథః ॥ ౯౪ ॥ యస్త్వామ్ సమాయాత మయోధ్యాం త్వా మహం పరిధా । కోష్ఠాగారం బలం కోశం కృతం దశగుణం మయా ॥ ౯౫ ॥ త్వత్తేజసా జగన్నాథ పాలయస్వ పురం స్వకమ్ । ఇతి బ్రువాణం భరతం దృష్ట్వా సర్వే కపీశ్వరాః ॥ ౯౬ ॥ ముముచుర్నేత్రజం తోయం ప్రశశంసుర్ముదాన్వితాః । తతో రామః పరిష్వజ్య భరతం స్వాంకగం ముదా ॥ ౯౭ ॥ యయౌ తేన విమానేన భరతస్యాశ్రమం తదా । అవరుహ్య తదా రామో విమానాగ్ర్యాన్మహీతలమ్ ॥ ౯౮ ॥ అబ్రవీత్పుష్పకం దేవో గచ్ఛ వైశ్రవణం వహ । అనుగచ్ఛాను జానామి కుబేరం ధనపాలకమ్ ॥ ౯౯ ॥ రామో వసిష్ఠస్య గురోః పదాంబుజం నత్వా యథా దేవ గురోశ్శతక్రతుః । దత్వా మహత్స్వాసనముత్తమం గురోరుపావివేశాథ గురోస్సమీపతః ॥ ౧౦౦ ॥

ఇతి శ్రీమదధ్యాత్మరామాయణే ఉమామహేశ్వరసంవాదే యుద్ధకాణ్డే చతుర్దశస్సర్గః సమాప్తః

శ్రీమహాదేవః ॥ తతస్తు కైకయీపుత్రో భరతో భక్తిసంయుతః । శిరస్యంజలిమాధాయ జ్యేష్ఠం భ్రాతరమబ్రవీత్ ॥ ౧ ॥ మాతా మే సత్కృతా రామ దత్తం రాజ్యం త్వయా మమ । దదామి తత్తే చ పునర్యథా త్వం దదాస మమ ॥ ౨ ॥ ఇత్యుక్త్వా పాదయోర్భక్త్యా సాష్టాంగం ప్రణిపత్య చ । బహుధా ప్రార్థయామాస కైకేయ్యా గురుణా సహ ॥ ౩ ॥ తథేతి ప్రతిజగ్రాహ భరతాద్రాజ్యమీశ్వరః । మాయామాశ్రిత్య సకలాం నరచేష్టాముపాగతః ॥ ౪ ॥ స్వారాజ్యానుభవో యస్య సుఖజ్ఞానైకరూపిణః । నిరస్తాతిశయానందరూపిణః పరమాత్మనః ॥ ౫ ॥ మానుషేణ తు రాజ్యేన కిం తస్యాజగదీశితుః । యస్య నామ్ని భంగమాత్రేణ త్రిలోకైశ్వర్యతీక్ష్ణనాత్ ॥ ౬ ॥ యస్యానుగ్రహమాత్రేణ బ్రహ్మాద్యా అప్రియాస్సురాః । లీలాస్పృష్ట మహాసృష్టిః క్రియతే తదరిమాపతేః ॥ ౭ ॥ తథాపి భజతాం నిత్యం కామపూరవిధిత్సయా । లీలామానుష దేహేన సర్వమప్యనువర్తతే ॥ ౮ ॥ తత శ్శత్రుఘ్నవచనాన్నిపుణశ్శ్మశ్రుకృంతకః । సంభారా

[illegible] సీతా రాఘవస్యహి ॥ ౯ ॥ పూర్వంతు భరతే స్నాతే లక్ష్మణేచ మహామనసి । సుగ్రీవే వానరేంద్రే చ
రాక్షసేంద్రే విభీషణే ॥ ౧౦ ॥ విశోధితజటస్స్నాత శ్చిత్రమాల్యానులేపనః । మహార్హవసనోపేత స్తస్థౌ తత్ర శ్రియా
జ్వలన్ ॥ ౧౧ ॥ ప్రతికర్మచ రామస్య లక్ష్మణస్య మహామతేః । కారయామాస భరత స్సీతాయా రాజయోషితః ॥ ౧౨ ॥
మహార్హవస్త్రాభరణైరలంచక్రు స్సుమధ్యమామ్ । తతో వానర పత్నీనాం సర్వాసామేవశోభనా ॥ ౧౩ ॥ అకారయత
కౌసల్యా ప్రహృష్టా పుత్రవత్సలా । తతస్స్యందనమాదాయ శత్రుఘ్న వచనాత్సుధీః ॥ ౧౪ ॥ సుమంత్ర స్సూర్యసంకా
శం యోజయిత్వాఽగ్రతస్స్థితః । ఆరురోహ రథం రామః సత్యధర్మ పరాయణః ॥ ౧౫ ॥ సుగ్రీవో యువరాజశ్చ హను
మాంశ్చ విభీషణః । స్నాత్వా దివ్యాంబరధరా దివ్యాభరణ భూషితాః ॥ ౧౬ ॥ రామమన్వీయురగ్రే చ రథాశ్చ గజ
వాజినః । సుగ్రీవపత్న్యః సీతాచ యయుర్యానైః పురం మహత్ ॥ ౧౭ ॥ వజ్రపాణి ర్యథా దేవై ర్హరితాశ్వ రథేస్థితః ।
ప్రయయౌ రథమాస్థాయ తథా రామో మహత్పురం ॥ ౧౮ ॥ సారథ్యం భరతశ్చక్రే రత్నదండం మహాద్యుతిః । శ్వే
తాతపత్రం శత్రుఘ్నో లక్ష్మణో వ్యజనం దధే ॥ ౧౯ ॥ చామరంచ సమీపస్థో న్యవీజయ దరిందమః । శశిప్రకాశం త్వ
పరం జగ్రాహ సురనాయకః ॥ ౨౦ ॥ దివిజై స్సిద్ధ సంఘైశ్చ ఋషిభిర్దివ్య దర్శనైః । స్తూయమానస్య రామస్య శు
శ్రువే మధుర ధ్వనిః ॥ ౨౧ ॥ మానుషం రూప మాస్థాయ వానరా గజ నాయకాః । భేరీశంఖ నినాదైశ్చ మృదంగ పణవా
నకైః ॥ ౨౨ ॥ ప్రయయౌ రాఘవ శ్శ్రీమాన్ పురీం సమలంకృతామ్ । దదృశు స్తే సమాయాంతం రాఘవం పుర వాసినః
॥ ౨౩ ॥ దూర్వాదళశ్యామ తనుం మహార్హ కిరీట రత్నాభరణాంచితాంగమ్ ॥ ఆరక్తకంజాయత లోచనాంతం దృష్ట్వా యయు
ర్ముదం మహాపుణ్యాః ॥ ౨౪ ॥ విచిత్ర రత్నాంచిత సూత్రనద్ధ పీతాంబరం పీన భుజాంతరాళమ్ । అనర్ఘ ముక్తాఫల దివ్య
హారైర్వ్యరోచమానం రఘునందనం ప్రజాః ॥ ౨౫ ॥ సుగ్రీవ ముఖ్యై ర్హరిభిః ప్రశాంతై ర్విభీషణాద్యై ర్మహీయమానం రవితుల్యభాస
మ్ । కస్తూరికా చందన లిప్త గాత్రం నివీత కల్పద్రుమ పుష్ప మాలమ్ ॥ ౨౬ ॥ శ్రుత్వా స్త్రియో రామ ముపాగతం మ

దా(ప్రహర్ష తోరణాలితావన శ్రియః । అపాస్య సర్వం గృహకార్య మాహితం హర్మ్యాణి చైవారురుహుః స్వలంకృ
తాః ॥ ౨౭ ॥ దృష్ట్వాహరిం సర్వదృగుత్పలాక్ష్యంతం వృష్టైః కిరంత్యస్స్మితశోభితాననాః । దృగ్భిః పునః కృత మహోత్సవ
యనం ప్యానందమూర్తిం మనసాభిరేభిరే ॥ ౨౯ ॥ రామస్స్మిత స్నిగ్ధ దృశా ప్రజా స్తథా పశ్యన్ప్రజానాథ ఇవావర
ప్రభుః । శనైర్జగామాథ పితుస్స్వలంకృతంగృహం మహేంద్రాలయ సన్నిభం హరిః ॥ ౩౦ ॥ ప్రవిశ్య వేశ్మాంతర
సంస్థితో ముదా రామో వవందే చరణౌ స్వమాతుః । క్రమేణ సర్వాః పితృయోషితోఽ ప్యథ ప్రభుః స్వనామ్నా రఘువంశకేతుః ॥
౩౧ ॥ తతో భరత మాహేదం రామస్సత్య పరాక్రమః । సర్వసంపత్సమాయుక్తం మమమందిర ముత్తమమ్ ॥ ౩౨ ॥
తో ప్రియ వానరేంద్రాయ సుగ్రీవాయ ప్రదీయతామ్ । సర్వేభ్య స్సుకవాసార్థం మందిరాణి ప్రకల్పయ ॥ ౩౩ ॥ రామేణై
వ సమాదిష్టో భరతశ్చ తథాకరోత్ । ఉవాచచ మహాతేజా స్సుగ్రీవం రాఘవానుజః ॥ ౩౩ ॥ రాఘవస్యాభిషేకార్థం
తుస్సింధుజలం శుభం । ఆసేతుం ప్రేషయస్వాశు దూతాం స్త్వరిత విక్రమాన్ ॥ ౩౪ ॥ ప్రేషయామాస సుగ్రీవో జాం
బవంతం మరుత్సుతం । అంగదంచ సుషేణంచ తేగత్వా వాయువేగతః ॥ ౩౫ ॥ జలపూర్ణాన్ శాతకుంభ కలశాంశ్చసమా
నయన్ ఆనీతం తీర్థసలిలం శత్రుఘ్నో మంత్రిభిస్సహ ॥ ౩౬ ॥ రాఘవస్యాభిషేకార్థం వసిష్ఠాయ న్యవేదయత్ । తతస్తు
ప్రయతో వృద్ధో వసిష్ఠో బ్రాహ్మణైస్సహ ॥ ౩౭ ॥ రామం రత్నమయే పీఠే ససీతం సన్యవేశయత్ । వసిష్ఠో వామదేవశ్చ
జాబాలిర్గౌతమ స్తథా ॥ ౩౮ ॥ వాల్మీకిశ్చ తథాచక్రుస్సర్వే రామాభిషేచనమ్ । కుశాగ్రతులసీయుక్త పుణ్యగంధ జలైర్ము
దా ॥ ౩౯ ॥ అభ్యషించ న్రఘుశ్రేష్ఠం వాసవం వసవోయథా । ఋత్విగ్భిర్బ్రాహ్మణైశ్శ్రేష్ఠైః కన్యాభిస్సహ మంత్రిభిః
౪౦ ॥ సర్వౌషధీరసైశ్చైవ దైవతైర్నభసిస్థితైః । చతుర్భిర్లోకపాలైశ్చ స్తువద్భి స్సగణైస్తథా ॥ ౪౧ ॥ ఛత్రంచ తస్య
శత్రుఘ్నః పాండురం శుభమ్ । సుగ్రీవరాక్షసేంద్రౌ తౌ దధతు శ్వేతచామరే ॥ ౪౨ ॥ మాలాం కాంచనకోటి
పంకాయ రఘునాథస్య వవౌవితా । సర్వరత్న సమాయుక్తం మణికాంచన భూషితమ్ ॥ ౪౩ ॥ దదౌ హారం నరేంద్రాయ

స్తూయమానశ్శ్రుతిభి స్స్థితః । ప్రణనుర్దేవగంధర్వా ననృతుశ్చాప్సరోగణాః ॥ ౪౪ ॥ దేవదుందుభయో నేదుః పుష్పవృష్టి
ర్పపాత హ । నవదూర్వాదళశ్యామం పద్మపత్రాయతేక్షణమ్ ॥ ౪౫ ॥ రవికోటిప్రతీకాశం కిరీటేన విరాజితమ్ ।
కోటికందర్పలావణ్యం పీతాంబర సమావృతమ్ ॥ ౪౬ ॥ దివ్యాభరణసంపన్నం దివ్యచందనలేపనమ్ । అయుతాదిత్యసం
కాశం ద్విభుజం రఘునందనమ్ ॥ ౪౭ ॥ వామభాగే సమాసీనాం సీతాం కాంచన సన్నిభామ్ । సర్వాభరణ సంపన్నాం
కామాంకే సముపస్థితామ్ ॥ ౪౮ ॥ రక్తోత్పల కరాంభోజాం వామేనాలింగ్య సంస్థితమ్ । సర్వాతిశయ సౌభాగ్యం కృ
పయా[illegible] సమన్వితః ॥ ౪౯ ॥ ఉమయా సహితో దేవ శ్శంకరో రఘునందనమ్ । సర్వదేవ గణైస్సార్ధం ప్రణమ్య ప్రయయౌ స
[illegible] ॥ ౫౦ ॥ శ్రీమహాదేవః ॥ నమోస్తు రామాయ సశక్తికాయ నీలోత్పల శ్యామల కోమలాయ । కిరీటహారాంగ
దభూషణాయ సింహాసనస్థాయ మహాప్రభాయ ॥ ౫౧ ॥ త్వమాది మధ్యాంత విహీన ఏక స్సృజస్యవస్యత్సి చ లోకజా
తం । స్వమాయయా తేన నలిప్యసే త్వం యత్స్వే సుఖేజస్ర రతోఽనవద్యః ॥ ౫౨ ॥ లీలాం విధత్సే గుణసంవృతస్త్వం ప్ర
పన్నభక్తాను విధానహేతోః । నానావతారై స్సురమానుషాద్యైః ప్రతీయసే జ్ఞానిభిరేవ నిత్యమ్ ॥ ౫౩ ॥ స్వాంశేన లో
కం సకలం విధాయ తం బిభర్షి చ త్వం తదధః ఫణీశ్వరః । ఉపర్యధో భాన్వనిలోడుపౌషధీ ప్రవర్షరూపో ఽవసి నైకధా జగ
త్ ॥ ౫౪ ॥ త్వమిహ దేహభృతాం శిఖిరూపః పచసి భుక్తమశేష మజస్రమ్ । పవన పంచకరూప సహాయవాన్ జగదఖండ
మనేన బిభర్షి ॥ ౫౫ ॥ చంద్రసూర్య శిఖిమధ్య గతం యత్తేజ ఈశ చిదశేష తనూనామ్ । ప్రాభవత్తను భృతామి
హ ధైర్యం శౌర్యమాయు రఖిలం తవ సత్త్వమ్ ॥ ౫౬ ॥ త్వం విరించి శివ విష్ణు విభేదాత్ కాల కర్మ శశి సూర్య విభాగాత్ । వాద
నాం పృథగివేశ విభాసి బ్రహ్మనిశ్చిత మనన్యదిహైకమ్ ॥ ౫౭ ॥ మత్స్యాదిరూపేణ యథా త్వమేకః శ్రుతౌ పురాణేషు
చ లోకసిద్ధః । తథైవ సర్వం సదసద్విభాగ స్త్వమేవ నాన్యద్భవతో విభాతి ॥ ౫౮ ॥ యద్యత్సముత్పన్న మనంత సృష్టా
వుత్పత్స్యతే యచ్చ భవచ్చ యచ్చ । న దృశ్యతే స్థావరజంగమాదౌ త్వయా వినాతః పరతః పరస్త్వమ్ ॥ ౫౯ ॥ తత్త్వం

నజానంతి పరాత్మంస్తే జనాస్సమస్తా స్తవమాయయాకలితాః । త్వద్భక్తసేవామల మానసానాం విభాతి తత్త్వం పరమేక
మైశం ॥ ౬౦ ॥ బ్రహ్మాదయస్తేనవిదుస్స్వరూపం చిదాత్మతత్త్వంబహిరర్థభావాః । తతో బుధస్త్వామిదమేవరూపం భక్త్యా
భజన్ముక్తిముపైత్యదుఃఖః ॥ ౬౧ ॥ అహం భవన్నామ గృణన్కృతార్థో వసామికాశ్యామనిశంభవాన్యా । ముమూర్ష
మాణస్య విముక్తయేహం దిశామిమంత్రం తవరామనామ ॥ ౬౨ ॥ ఇమం స్తవంనిత్యమనన్యభక్త్యా శృణ్వంతి గాయంతి
లిఖంతియేవై । తేసర్వసౌఖ్యం పరమంచలబ్ధ్వా భవత్పదంయాంతు భవత్ప్రసాదాత్ ॥ ఇంద్రః ॥ రఘూద్వహేనాఖిల
దేవసౌఖ్యం హృతంచమేబ్రహ్మవరేణతేన । పునశ్చసర్వంభవతఃప్రసాదాత్ప్రాప్తం హతో రాక్షసదుష్టశత్రుః ॥ ౬౩ ॥
వహ్నిః ॥ హృతాయజ్ఞభాగా ధరాదేవదత్తా మయారక్షితేనాధిదైత్యేన విష్ణో । హతోద్యత్వయాసౌ వితానేషుభా
గాః పురావద్భవిష్యంతి యుష్మత్ప్రసాదాత్ ॥ ౬౪ ॥ పితరః ॥ హతోద్యత్వయాదుష్టదైత్యో మహాత్మన్గయాదౌ నసై
ర్దత్త పిండాదికాన్నః । బలాదత్తిహృత్వా గృహీత్వా సమస్తానిదానీ పునర్లబ్ధసత్త్వా భవామః ॥ ౬౫ ॥ యక్షాః ॥ సదా
విష్టికర్మణ్యనేనాభియుక్తా వహామోదశాస్యం బలాదుఃఖయుక్తాః । దురాత్మాహతో రావణో రాఘవేశత్వయాతేవ
యందుఃఖజాతాద్విముక్తాః ॥ ౬౬ ॥ గంధర్వాః ॥ వయంసంగీతనిపుణాగాయంతస్తేకథామృతమ్ । ఆనందామృతసందో
హయుక్తాః పూర్ణాస్స్థితాఃపురా ॥ ౬౭ ॥ పశ్చాద్దురాత్మనారామ రావణేనాభివిద్రుతాః । తమేవగాయమానాశ్చ
తదారాధన తత్పరాః ॥ ౬౮ ॥ స్థితా స్త్వయా పరిత్రాతా హతోయం దుష్టరాక్షసః । ఏవంమహోరగాస్సిద్ధాః కిన్న
రామరుత స్తథా ॥ ౬౯ ॥ వసవో మునయో గావో గుహ్యకాశ్చపతత్రిణః । సప్రజాపతయస్త్వేతే తథాచాప్సరసాంగణాః ॥
౭౧ ॥ సర్వేరామం సమాసాద్య దృష్ట్వానేత్ర మహోత్సవమ్ । స్తుత్వా పృథక్పృథక్సర్వే రాఘవేణాభినందితాః ॥
౭౨ ॥ యయుస్స్వం స్వంపదం సర్వే బ్రహ్మరుద్రాదయ స్తథా । ప్రశంసంతో ముదారామం గాయంతస్తస్యచేష్టితమ్ ॥
౭౩ ॥ ధ్యాయంత స్త్వభిషేకార్ద్రం సీతాలక్ష్మణసంయుతమ్ । సింహాసనస్థంరాజేంద్రం యయుస్సర్వేహృదిస్థితమ్ ॥ ౭౪ ॥

[illegible] ధ్యానతస్య శ్రీముదిత హృదయమేకైవ భ్రూం[illegible]వస్ఫి[illegible] ప్రవృష్టింద[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] । రామశ్యామః శ్రీమన్మః స్మితరుచిరముఖ స్సూర్యకోటి ప్రకాశ స్సీతాసౌమిత్రి వాతాత్మజమునిహరిభి స్సేవ్య
మానో విభాతి॥

ఇతి శ్రీమ దధ్యాత్మరామాయణే ఉమామహేశ్వరసంవాదే యుద్ధకాండే పఞ్చదశస్సర్గ సమాప్తః.

శ్రీమహాదేవః ॥ రామేభిషిక్తే రాజేంద్రే సర్వలోక సుఖావహే । వసుధా సస్య సంపన్నా ఫలవంతో మహీరు
హాః ॥ ౧ ॥ గంధహీనాని పుష్పాణి గంధవంతిచ కాశిరే ॥ సహస్రశతమశ్వానాం ధేనూనాంచగవాంతథా ॥ ౨ ॥ దదౌ
శతవృషాన్పూర్వం ద్విజేభ్యో రఘునందనః । త్రింశత్కోటి స్సువర్ణస్య బ్రాహ్మణేభ్యో దదౌ పునః ॥ ౩॥ వస్త్రాభరణ
రత్నాని బ్రాహ్మణేభ్యో ముదాతథా । సూర్యకాంత సమప్రఖ్యాం సర్వరత్న మయీంస్రజం ॥ ౪ ॥ సుగ్రీవాయదదౌ
ప్రీత్యా రాఘవో భక్తవత్సలః । అంగదాయ దదౌదివ్యే హ్యంగదే రఘునందనః॥ ౫ ॥ చంద్రకోటి ప్రతీకాశం మణిర
త్న విభూషితమ్ । సీతాయై ప్రదదౌహారం ప్రీత్యా రఘుకులోత్తమః ॥ అవముచ్యాత్మనః కంఠాద్ధారం జనకనందినీ । అవై
క్షత హరీన్సర్వాన్ భర్తారంచ ముహుర్ముహుః ॥ ౭ ॥ రామస్తామాహ వైదేహీ మింగితజ్ఞో విలోకయన్ । యస్మై దేహీయ
[illegible] దేహి తస్మై వరాననే ॥ ౮ ॥ హనూమతే దదౌహారం పశ్యతో రాఘవస్యచ । తేనహారేణ శుశుభే మారుతి [illegible]
[illegible] ॥ ౯ ॥ రామోపి మారుతిం దృష్ట్వా కృతాంజలి ముపస్థితమ్ । భక్త్యా పరమయాతుష్ట ఇదం వచనమబ్రవీత్ ॥ ౧౦ ॥ హ
నూమన్ తే ప్రసన్నోస్మి వరంవరయకాంక్షితమ్ । దాస్యామి దేవైరపి యద్దుర్లభం భువనత్రయే ॥ ౧౧ ॥ హనూమాన [illegible]
[illegible] ప్రాహ నత్వా రామం ప్రహృష్టధీః త్వన్నామ స్మరతో రామ నతృప్యతి మనోమమ ॥ ౧౨ ॥ అత [illegible] సదాహం
[illegible] స్థాస్యామి [illegible] । యావత్ స్థాస్యతి తేనామ లోకే తావత్ [illegible] ॥ ౧౩ ॥ [illegible] [illegible] వరో యం [illegible]
[illegible] । రామ స్తథేతి తం ప్రాహ [illegible] యథా సుఖమ్ ॥ ౧౪ ॥ కల్పాంతే మమ సాయుజ్యం ప్రాప్స్యసే నాత్ర సంశయః

యః । తమాహ జానకీ ప్రీతా యత్రకుత్రాపి మారుతే ॥ ౧౫ ॥ స్థితం త్వామనుయాస్యంతి భోగాస్సర్వే మహాకపే । అత్యుక్తో మారుతిస్తాభ్యా మీశ్వరాభ్యాం ప్రహృష్టధీః ॥ ౧౬ ॥ ఆనందాశ్రుపరీతాక్షో భూయోభూయః ప్రణమ్య తౌ । ద్రష్టుం ప్రియయా తపస్తప్తుం హిమవంతం మహామతిః ॥౧౭॥ తతో గుహం సమాసాద్య రామః ప్రాంజలిమబ్రవీత్ । సఖే గచ్ఛ పురం రమ్యం శృంగిబేర మనుత్తమమ్ ॥ ౧౮ ॥ మామేవ చింతయన్నిత్యం భుంక్ష్వ భోగాన్నిజార్జితాన్ । అంతే మమైవ సారూప్యం ప్రాప్స్యసే త్వం న సంశయః ॥ ౧౯ ॥ ఇత్యుక్త్వా ప్రదదౌ తస్మై దివ్యాన్యాభరణాని చ । రాజ్యం చ విపులం దత్త్వా విసృష్టో౽౦ బదడౌ విభుః ॥ ౨౦ ॥ రామేణాలింగితో హృష్టో యయావస్వభవనం గుహః । యే చాన్యే వానరశ్రేష్ఠా అయోధ్యాం సముపాగతాః ॥ ౨౧ ॥ అమూల్యాభరణైర్వస్త్రైః పూజయామాస రాఘవః । సుగ్రీవప్రముఖాస్సర్వే వానరాస్స విభీషణాః ॥ ౨౨ ॥ యథార్హం పూజితాస్తేన రామేణ పరమాత్మనా । ప్రహృష్టమనసస్సర్వే జగ్మురేవ యథాగతమ్ ॥ ౨౩ ॥ సుగ్రీవప్రముఖాస్సర్వే కిష్కింధాం ప్రయయుస్తదా । విభీషణస్తు సంప్రాప్య రాజ్యం నిహతకంటకమ్ ॥ ౨౪ ॥ రామేణ పూజితః ప్రీత్యా యయాలంకా మనిందితః । రాఘవో రాజ్యమఖిలం శశాసాఖిలవత్సలః ॥ ౨౫ ॥ అనిచ్ఛన్నపి రామేణ యౌవరాజ్యే౽భిషేచితః । లక్ష్మణః పరయా భక్త్యా రామసేవాపరో౽భవత్ ॥ ౨౬ ॥ రామస్తు పరమాత్మాపి కర్మాధ్యక్షో౽పి నిర్మలః । కర్తృత్వాదివిహీనో౽పి నిర్వికారో౽పి సర్వదా ॥ ౨౭ ॥ స్వానందేనాపి తుష్టస్సన్ లోకానాముపదేశకృత్ । అశ్వమేధాదియజ్ఞైశ్చ సర్వైర్విపులదక్షిణైః ॥ ౨౮ ॥ అజయత్పరమానందో మానుషం వపురాశ్రితః । న పర్యదేవన్విధవా నచ వ్యాళకృతం భయమ్ ॥ ౨౯ ॥ న వ్యాధిజం భయం చ సీద్రామే రాజ్యం ప్రశాసతి । లోకే దస్యుభయం నాసీదనర్థో నస్పృశత్ప్రజాః ॥ ౩౦ ॥ వృద్ధేషు సత్సు బాలానాం నాసీన్మృత్యుభయం తథా । రామపూజాపరాస్సర్వే సర్వే రాఘవచింతకాః ॥ ౩౧ ॥ వవర్షుర్జలదాస్తోయం యథాకాలం యథారుచి । ప్రజాస్స్వధర్మనిరతా వర్ణాశ్రమగుణాన్వితాః ॥ ౩౨ ॥ పౌరాన్పాలయ రామో౽కరోత్ పుత్రానివ పితా ప్రజాః । సర్వలక్షణసంయుక్తస్సర్వధర్మపరాయణః ॥ ౩౩ ॥ దశవర్షసహస్రాణి రా

మారాజ్య ముపాస్తసః ॥ ౩౪ ॥ ఇదం రహస్యం ధనధాన్య ఋద్ధిమద్దీర్ఘాయురారోగ్య కరం సుపుణ్యదమ్। పవిత్రమ
ధ్యాత్మిక సఞ్జితంపురా రామాయణం భాషితమాది శంభునా ॥ ౩౫ ॥ శృణోతి భక్త్యా మనుజస్సమాహితో భక్త్యా
పఠేద్వాపరితష్టమానసః । సర్వాన్సమాప్నోతి మనోగతాన్ శిషోవిముచ్యతే పాతక కోటిభిః క్షణాత్॥ ౩౬॥ రామాభి
షేకం ప్రయత శృణోతి యోధనాభిలాషీ లభతే మహద్ధనమ్ । పుత్రాభి లాషీసుత మార్యసమ్మతం ప్రాప్నోతి రామా
యణమాదితః పఠన్ ॥ ౩౭ ॥ శృణోతి యోऽధ్యాత్మిక రామసంహితాం ప్రాప్నోతి రాజా భువమృద్ధసంపదమ్।
శత్రూన్విజిత్య రిపుభిః ప్రధర్షితో వ్యాపేతదుఃఖో విజయీ భవేన్నృపః। ౩౮॥ స్త్రియోపి శృణ్వంత్యధి రామసంహితాంభ
వంతి తాజీవసుతాశ్చ పూజితాః।వంధ్యాऽపిపుత్రం లభతే సురూపిణంకథామిమాం భక్తియుతాం శృణోతియా॥౩౯॥
శ్రద్ధాన్వితోయ శ్శృణుయాత్పరేత్నా జిత్వా క్రోధంచ తథావిమత్సరః । దుర్గాణి సర్వాణి విజిత్యనిర్భయో భవేత్సుఖీ
రాఘవ భక్తిసంయుతః ॥ ౪౦॥ సురాస్సమస్తా అపియాంతి తుష్టతాం విఘ్నాస్సమస్తా అపయాంతి శృణ్వతామ్।అధ్యాత్మ
రామాయణ మాదితో నృణాంభవంతి సర్వా అపిసంపదః పరాః॥౪౧॥ రజస్వలావా యదిరామతత్పరా శృణోతిరామా
యణమేతదాదితః। పుత్రం ప్రసూతే ఋషభంచిరాయుషంపతివ్రతాలోక సుపూజితాభవేత్॥౪౨॥పూజయిత్వాతు యే
భక్త్యా నమస్కుర్వంతి నిత్యశః । సర్వైః పాపైర్వినిర్ముక్తాః విష్ణోర్యాంతి పరంపదమ్॥ ౪౩ ॥ అధ్యాత్మరామ చరితంకృ
త్స్నం శృణ్వంతి భక్తితః । పఠంతి వాస్వయం వక్త్రాత్తేషాం రామః ప్రసీదతి॥౪౪॥ రామఏవ పరంబ్రహ్మ తస్మింస్తుష్టే
ऽఖిలాత్మని । ధర్మార్థ కామమోక్షాణాం యద్యదిచ్ఛతి తద్భవేత్ ॥ ౪౫ ॥ శ్రోతవ్యం నియమేనైత ద్రామాయణమఖం
డితమ్ । ఆయుష్య మారోగ్య కరంకల్ప కోట్యఘనాశనమ్॥ ౪౬ ॥ దేవాశ్చ సర్వేతుష్యంతి గ్రహాస్సర్వే మహర్షయః।
రామాయణస్య శ్రవణే తృప్యంతి పితర స్తథా ॥ ౪౭ ॥ అధ్యాత్మరామాయణ మేతదద్భుతం వైరాగ్య విజ్ఞానయుతంపు
రాతనమ్। పఠంతి శృణ్వంతి లిఖంతియేనరాస్తేషాం భవేత్సిద్ధ్ సర్వంభవేత్ ॥ ౪౮ ॥ ఆలోడ్యాఖిల వేదరాశి మ

సకృద్యత్త్రాతకం బ్రహ్మాస్త్రనామ విష్ణు రహస్యమయాఖిల రితియో విజ్ఞాయ భూతేశ్వరః । ఉద్ధృత్యాఖిలసార సంగ్రహమిదం సంక్షేపతః ప్రస్ఫుటం శ్రీరామస్య నిగూఢతత్త్వమఖిలం ప్రాహ ప్రియాయై భవః ॥ ౪౮ ॥

ఇతి, శ్రీమదధ్యాత్మరామాయణే, ఉమామహేశ్వరసంవాదే యుద్ధకాణ్డే షోడశస్సర్గః, యుద్ధకాణ్డస్సమాప్తః
కాణ్డే యుద్ధాత్మకే సర్గాన్నవ సప్తతిలకం ప్రోక్తాః సార్ధైకాదశ శతశ్లోకావను సంఖ్యాయుతాః.

శ్రీ సీతారామ చంద్రార్పణమస్తు.

శ్రీరస్తు.

—(*)—

శ్రీమదధ్యాత్మరామాయణే

ఉత్తరకాండప్రారంభః.

జయతి రఘువంశతిలకః కౌసల్యాహృదయనందనో రామః।
దశవదననిధనకారీ దాశరథిః పుండరీకాక్షః॥

శ్లో॥ దేవి॥ అథ రామః కిమకరోత్కౌసల్యానందవర్ధనః । హత్వా మృధే రావణాదీన్రాక్షసాన్భీమవిక్రమః ॥ ౧ ॥ అభిషిక్తస్త్వయోధ్యాయాం సీతయా సహ రాఘవః । మాయామానుషతాం ప్రాప్య కతి వర్షాణి భూతలే॥ ౨ । స్థితవాం లీలయా దేవః పరమాత్మా సనాతనః । అత్యజన్మానుషం లోకం కథమంతే రఘూద్వహః ॥ ౩ ॥ ఏతదాఖ్యాహి భగవన్ శ్రద్ధధానాయ మే ప్రభో । కథాపీయూష మాస్వాద్య తృష్ణా మేఽతీవ వర్ధతే । రామచంద్రస్య భగవన్ప్రబ్రూహి విస్తరశః కథామ్ ॥ ౪ ॥ శ్రీమహాదేవః ॥ రాక్షసానాం వధం కృత్వా రాజ్యే రామ ఉపస్థితే । ఆయయుర్మునయస్సర్వే శ్రీరామ మభినందితుమ్ ॥ ౫ ॥ విశ్వామిత్రోఽసితః కణ్వో దుర్వాసా భృగురంగిరాః । కశ్యపో వామదేవోఽత్రిస్తథా సప్తర్షయోఽమలాః ॥ ౬ ॥ అగస్త్యస్సహ శిష్యైశ్చ మునిభిః సహితోఽభ్యగాత్ । ద్వారమాసాద్య రామస్య ద్వారపాలమథాబ్రవీత్ ॥ ౭ ॥ బ్రూహి రామాయ మునయస్సమాగత్య బహిస్స్థితాః । అగస్త్యప్రముఖాస్సర్వే ఆశీర్భిరభి

నందితుమ్ ॥ ౮ ॥ ప్రతీహార స్తతో రామ మగస్త్య వచనాద్ద్రుతమ్ । నమస్కృత్వాఽబ్రవీద్వాక్యం వినయావనతః ప్ర
భుమ్ ॥ ౯ ॥ కృతాంజలి రువాచేద మగస్త్యో మునిభిస్సహః । దేవ ద్రష్టుం త్వా మాగాయ ప్రాప్తో బహిరుపస్థితః ॥ ౧౦ ॥ తము
చ ద్వారపాలం ప్రవేశయ యథా సుఖమ్ । పూజితా వివిశు ర్వేశ్మ నానారత్న విభూషితమ్ ॥ ౧౧ ॥ దృష్ట్వా రామో
మునీన్ శీఘ్రం ప్రత్యుత్థాయ కృతాంజలిః । పాద్యార్ఘ్యాదిభి రాపూజ్య గాం నివేద్య యథావిధి ॥ ౧౨ ॥ నత్వా తేభ్యో ద
దాదివ్యా న్యాసనాని యథార్హతః । ఉపవిష్టాః ప్రహృష్టాశ్చ మునయో రామపూజితాః ॥ ౧౩ ॥ సంపృష్ట కుశలాస్స
ర్వే రామం కుశల మబ్రువన్ । కుశలం తే మహాబాహో సర్వత్ర రఘునందన ॥ ౧౪ ॥ దిష్ట్యేదానీం ప్రపశ్యామో హత
శత్రు మరిందమ । నహి భార స్స తే రామ రావణో రాక్షసేశ్వరః ॥ ౧౫ ॥ సధను స్త్వం హి లోకాంస్త్రీన్ స్విజేతుం శక్త
ఏవ హి । దిష్ట్యా త్వయా హతాస్సర్వే రాక్షసా రావణాదయః ॥ ౧౬ ॥ సహ్య మేతన్మహాబాహో రావణస్య నిబర్హణమ్ ।
అసహ్య మేతత్సంప్రాప్తం రావణేర్యన్నిషూదనం ॥ ౧౭ ॥ అంతక ప్రతిమాస్సర్వే కుంభకర్ణాదయో మృధే । అంతకప్ర
తిమైః ప్రాప్తైర్హతా స్తే రఘుసత్తమ ॥ ౧౮ ॥ దత్తా చేయం త్వయాఽస్మాకం పురా హ్యభయదక్షిణా । హత్వా రక్షోగణా
న్సంఖ్యే కృతకృత్యోఽద్య జీవసి ॥ ౧౯ ॥ శ్రుత్వా తు భాషితం తేషాం మునీనాం భావితాత్మనాం । విస్మయం పరమం
గత్వా రామః ప్రాంజలి రబ్రవీత్ ॥ ౨౦ ॥ రావణాది నతిక్రమ్య కుంభకర్ణాది రాక్షసాన్ । త్రిలోక జయినో హిత్వా
కింప్రశంసథ రావణమ్ ॥ ౨౧ ॥ తత స్తద్వచనం శ్రుత్వా రాఘవస్య మహాత్మనః । కుంభయోని ర్మహాతేజా రామం ప్రీత్యా
వచోఽబ్రవీత్ ॥ ౨౨ ॥ శృణు రామ యథావృత్తం రావణే రావణస్య చ । జన్మకర్మ వరాదానం సంక్షేపాద్వదతో మమ ॥
౨౩ ॥ పురా కృతయుగే నామ పులస్త్యో బ్రహ్మన స్సుతః । తప స్తప్తుంగతో విద్వాన్ మేరోః పార్శ్వం మహామతిః ॥ ౨౪ ॥
తృణబిందో రాశ్రమేఽసౌ న్యవసన్మునిపుంగవః । తపస్తేపే మహాతేజాః స్వాధ్యాయ నిరతస్సదా ॥ ౨౫ ॥ తత్రాశ్ర
మే మహారమ్యే దేవగంధర్వ కన్యకాః । గాయంత్యో నృత్యు స్తత్ర హసంత్యో వాదయంతి చ ॥ ౨౬ ॥ పులస్త్యస్యాత

విఘ్నం చక్రుస్సర్వా అనిందితాః । తతః క్రుద్ధో మహాతేజా వ్యాజహార వచో మహత్ ॥ ౨౭ ॥ యా మే దృష్టిపథం గ
చ్ఛేత్సా గర్భం ధారయిష్యతి । తాస్సర్వాశ్శాపసంవిగ్నా న తం దేశం ప్రచక్రముః ॥ ౨౮ ॥ తృణబిందోస్తు రాజర్షేః
కన్యా తన్నాశృణోద్వచః । విచచార మునేరగ్రే నిర్భయా తం ప్రపశ్యతీ ॥ ౨౯ ॥ బభూవ పాండురతనుర్వ్యంజితాం
తశ్శరీరజా । దృష్ట్వా సా దేహవైవర్ణ్యం భీతా పితరమన్వగాత్ ॥ ౩౦ ॥ తృణబిందుశ్చ తాం దృష్ట్వా రాజర్షిరమితద్యుతిః ।
ధ్యాత్వా మునికృతం సర్వం మత్వా విజ్ఞానచక్షుషా ॥ ౩౧ ॥ తాం కన్యాం మునివర్యాయ పులస్త్యాయ దదౌ పితా । తాం
ప్రగృహ్య బ్రహ్మర్షిః కన్యాం బాఢమిత్యేవ సద్విజః ॥ ౩౨ ॥ శుశ్రూషణపరాం దృష్ట్వా మునిః ప్రీతోఽబ్రవీద్వచః । దా
స్యామి పుత్రమేకం తే ఉభయోర్వంశవర్ధనమ్ ॥ ౩౩ ॥ తతః ప్రాసూత సా పుత్రం పులస్త్యాల్లోకవిశ్రుతమ్ । విశ్రవా ఇ
తి విఖ్యాతః పౌలస్త్యో బ్రహ్మవన్మునిః ॥ ౩౪ ॥ తస్య శీలాదికం దృష్ట్వా భరద్వాజో మహామునిః । భార్యార్థం స్వాం దు
హితరం దదౌ విశ్రవసే ముదా ॥ ౩౫ ॥ తస్యాం తు పుత్రస్సంజజ్ఞే పౌలస్త్యో లోకసమ్మతః । పితృతుల్యో వైశ్రవణో
బ్రహ్మణా చానుమోదితః ॥ ౩౬ ॥ దదౌ తత్తపసా తుష్టో బ్రహ్మా తస్మై వరం శుభమ్ । మనోభిలషితం తస్య ధనేశత్వమ
ఖండితమ్ ॥ ౩౭ ॥ తతో లబ్ధవరస్సోఽపి పితరం ద్రష్టుమాగతః । పుష్పకేణ ధనాధ్యక్షో బ్రహ్మదత్తేన భాస్వతా ॥ ౩౮ ॥
నమస్కృత్వా స పితరం నివేద్యాథ తపఃఫలమ్ । ప్రాహ మే భగవాన్ బ్రహ్మా దత్త్వా వరమనిందితమ్ ॥ ౩౯ ॥ నివాసాయ
న మే స్థానం దత్తవాన్పరమేశ్వరః । బ్రూహి మే నియతం స్థానం హింసా యత్ర న కస్యచిత్ ॥ ౪౦ ॥ విశ్రవా అపి తం ప్రా
హ లంకా నామ పురీ శుభా । రాక్షసానాం నివాసాయ నిర్మితా విశ్వకర్మణా ॥ ౪౧ ॥ త్యక్త్వా విష్ణుభయాద్దైత్యా వివిశుస్తే ర
సాతలమ్ । సా పురీ దుష్ప్రధర్షా చ నైరృత్యాం సాగరమాస్థితా ॥ ౪౨ ॥ తత్ర దా సాయ గచ్ఛ త్వం నాన్యైస్సాధిష్ఠితా పురా
పిత్రాదిష్టస్తతో గత్వా తాం పురీం ధనదో విశత్ ॥ ౪౩ ॥ స తత్ర సుచిరం కాలమువాస పితృసమ్మతః । కస్యచిత్త్వథ
కాలస్య సుమాలీ నామ రాక్షసః ॥ ౪౪ ॥ రసాతలాన్మర్త్యలోకం చచార పిశితాశనః । గృహీత్వా తనయాం కన్యాం సో

తపోదేవీ విధిశ్రియమ్ ॥ ౪౫ ॥ అవస్యద్ధవదం దేవం చరంతం పుష్పకేణ సః । హితాయ చింతయామాస రాక్షసానాం మహామనాః ॥ ౪౬ ॥ ఉవాచ తనయాం తత్ర కైకసీం నామ నామతః । వత్సే వివాహకాలస్తే యౌవనం చాతివర్తతే ॥ ౪౭ ॥ ప్రత్యాఖ్యాతా న్యాస్మాభిస్త్వం వరైర్భయవిహ్వలైః । సా త్వం వరయ భద్రం తే మునిం బ్రహ్మకులోద్భవమ్ ॥ ౪౮ ॥ స్వయమేవ తతః పుత్రా భవిష్యంతి మహాబలాః । ఈదృశాస్సర్వశోభాఢ్యా ధనదేనసమాశ్శుభే ॥ ౪౯ ॥ తచ్ఛ్రుత్వా సా పిత్రాజ్ఞయా గత్వా మునేరగ్రే వ్యవస్థితా । లిఖంతీ భువమగ్రేణ పాదేనాధోముఖీ స్థితా ॥ ౫౦ ॥ తామపృచ్ఛన్మునిః కా త్వం కన్యాసి వరవర్ణిని । సా బద్ధ్వా ప్రాంజలిః ప్రాహ ధ్యానేన జ్ఞాతుమర్హసి ॥ ౫౧ ॥ తతో ధ్యాత్వా మునిస్సర్వం జ్ఞాత్వా తాం ప్రత్యభాషత । జ్ఞాతం తవాభిలషితం మత్తః పుత్రానభీప్ససి ॥ ౫౨ ॥ దారుణాయాం తు వేళాయామాగతాసి సుమధ్యమే । అతస్తే దారుణౌ పుత్రౌ రాక్షసౌ సంభవిష్యతః ॥ ౫౩ ॥ సాబ్రవీన్మునిశార్దూల త్వత్తోప్యేవంవిధౌ సుతౌ । తామాహ పశ్చిమో యస్తే భవిష్యతి మహామతిః ॥ ౫౪ ॥ మహాభాగవతశ్శ్రీమాన్ రామభక్త్యేకతత్పరః । ఇత్యుక్తా సా తదా కాలే సుషువే దశకంధరమ్ ॥ ౫౫ ॥ రావణం వింశతిభుజం దశశీర్షం సుదారుణమ్ । తదరిష్టో జాతమాత్రేణ చచాల చ వసుంధరా ॥ ౫౬ ॥ బభూవుర్నాశహేతూని నిమిత్తాన్యశుభాన్యపి । కుంభకర్ణస్తతో జాతో మహాపర్వతసన్నిభః ॥ ౫౭ ॥ తతశ్శూర్పణఖా నామ జాతా రావణసోదరీ । తతో విభీషణో జాతశ్శాంతాత్మా సౌమ్యదర్శనః ॥ ౫౮ ॥ స్వాధ్యాయీ నియతాహారో నిత్యకర్మపరాయణః । కుంభకర్ణస్తు దుష్టాత్మా ద్విజాన్ సంతుష్టచేతసః ॥ ౫౯ ॥ భక్షయన్నృషిసంఘాంశ్చ విచచారాతిదారుణః । రావణోఽపి మహాసత్త్వో లోకానాం భయదాయకః । వవృధే లోకనాశాయ హ్యనలో దేహినామివ ॥ ౬౦ ॥ రామ త్వం సకలాంతరస్థ ఉత్తమో జానాసి విజ్ఞానదృక్సాక్షీ సర్వహృది స్థితోఽపి పరమోఽసి త్యోదితో నిర్మలః । త్వం లీలామనుజాకృతిస్స్వమహిమామాయాగుణైస్తైర్న్యస్యసే లీలార్థం ప్రతిభోదితోఽకథ్యత భవతో వక్ష్యామి రఘూద్భవమ్ ॥ ౬౧ ॥ జానామి కేవలమనంతమచింత్యశక్తిం బిన్నాత్మ మత్తురవజం విదితాత్మతత్త్వమ్ । తాం రామ

గూహ్యనిజరూపమను ప్రవృత్తో మూఢో వ్యహం భవదను గ్రహాతస్స్మరామి ॥ ౬౦ ॥ ఏవం వదంతి మునివంశపవిత్రకీర్తౌ కుంభోద్భవం రఘుపతిః ప్రహసన్బభాషే । మాయాశ్రితం సకలమేతదనన్యకత్వా న్నత్యర్థకానం జగతి పాపహరం నిబోధ ॥ ౬౩ ॥

ఇతి శ్రీమదధ్యాత్మరామాయణే ఉమామహేశ్వర సంవాదే ఉత్తరకాండే ప్రథమస్సర్గః సమాప్తః.

శ్రీరామ వచనం శ్రుత్వా పరమానంద నిర్భరః । మునిః ప్రోవాచ సదసి సర్వేషాం తత్ర శృణ్వతామ్ ॥ ౧ ॥ అభవిత్త్రైశ్రవో దేవ పుత్రః కాలేన కేనచిత్ । ఆయయౌ పుష్పకారూఢః పితరం ద్రష్టుమంజసా ॥ ౨ ॥ దృష్ట్వా తం నైకసీ తత్ర భ్రాజమానం మహౌజసమ్ । రాక్షసీ పుత్రసామీప్యం గత్వా రావణమబ్రవీత్ ॥ ౩ ॥ పుత్ర పశ్య ధనాధ్యక్షం జ్వలంతం స్వేన తేజసా । త్వమప్యేవం యథా భూయా స్తథా యత్నం కురు ప్రభో ॥ ౪ ॥ తచ్ఛ్రుత్వా రావణో రోషాత్ప్రతిజ్ఞామకరోద్ధ్రువమ్ । ధనదేన సమో వాऽపి హ్యధికో వా చిరేణ తు ॥ ౫ ॥ భవిష్యామ్యంబ మాం పశ్య సంతాపం త్యజ సువ్రతే । ఇత్యుక్త్వా దుష్కరం కర్తుం తపస్స దశకంధరః ॥ ౬ ॥ అగమచ్ఛ్రీల సిద్ధ్యర్థం గోకర్ణం తు సహానుజః । స్వం స్వం నియమమాస్థాయ భ్రాతరస్తే తపో మహత్ ॥ ౭ ॥ ఆస్థితా దుష్కరం ఘోరం సర్వలోకైకతాపనమ్ । దశవర్ష సహస్రాణి కుంభకర్ణోऽకరోత్తపః ॥ ౮ ॥ విభీషణోऽపి ధర్మాత్మా సత్యధర్మ పరాయణః । పంచవర్ష సహస్రాణి పాదేనైకేన తస్థివాన్ ॥ ౯ ॥ దివ్యవర్ష సహస్రం తు నిరాహారో దశాననః । పూర్ణే వర్ష సహస్రే తు శిరోऽగ్నౌ జుహువాన్వశీ । ఏవం వర్ష సహస్రాణి నవ తస్యాతి చక్రముః ॥ ౧౦ ॥ అథ వర్ష సహస్రే తు దశమే దశమం శిరః । ఛేత్తుకామస్య ధర్మాత్మా ప్రాప్తశ్చాథ ప్రజాపతిః । వత్స వత్స దశగ్రీవ ప్రీతోऽస్మీత్యభ్యభాషత ॥ ౧౧ ॥ వరం వృణు యథా దాస్యామి యత్తే మనసి కాంక్షితమ్ । దశగ్రీవోऽపి తచ్ఛ్రుత్వా ప్రహృష్టేనాంతరాత్మనా ॥ ౧౨ ॥ అమరత్వం వృణోమీశ వరదో యది మే భవాన్ । సుపర్ణనాగయక్షాణాం దేవతానాం తథాऽసురైః । అవధ్యత్వం తు మే దేహి

త్వేణభూతాపి మానుషాః ॥ ౧౩॥ తథాస్త్వితి ప్రజాధ్యక్షః పునరాహ దశాననమ్।అగ్నౌహుతాని శీర్షాణియాని తేక సురర్షభ పుంగవః ॥ ౧౪ ॥ భవిష్యంతి యథాపూర్వ మక్షయాణి చ సత్తమ ॥ ౧౫ ॥ ఏవముక్త్వా తతో రామ దశగ్రీవం ప్రజాపతిః । విభీషణ మువాచేదం ప్రీణితం భక్తవత్సలః ॥ ౧౬ ॥ విభీషణ త్వయావత్స కృతంధర్మార్థ ముత్తమమ్ । తప స్తతో వరంవత్స వృణీష్వాభి మతంహితమ్ ॥ ౧౭ ॥ విభీషణో వితంనత్వా ప్రాంజలి ర్వాక్య మబ్రవీత్ । దేవమే సర్వదా బుద్ధి ర్ధర్మే తిష్ఠతు శాశ్వతే। మారోచయత్వ ధర్మేమే బుద్ధి స్సర్వత్ర సర్వదా ॥ ౧౮ ॥ తతః ప్రజాపతి ప్రీతో విభీషణ మథాబ్రవీత్ । వత్సత్వం ధర్మశీలోఽసి తథైవ చ భవిష్యసి ॥ ౧౯ ॥ అయాచితో దదామ్యద్య అమరత్వం విభీషణ । కుంభకర్ణో మథోవాచ వరం వరయ సువ్రత ॥ ౨౦ ॥ వాణ్యావ్యాప్తో ధృతం ప్రాహ కుంభకర్ణః పితామహః। స్వప్స్యామి దేవవర్షాణి సార్ధివమే కంతుభోజనమ్ ॥ ౨౧ ॥ ఏవమస్త్వితి తం ప్రాహ బ్రహ్మాదృష్ట్వా దివౌకసః। సరస్వతీచ తద్వక్త్రాన్నిర్గతా ప్రియయా దివమ్ ॥ ౨౨। కుంభకర్ణస్తు దుష్టాత్మా చింతయామాస దుఃఖితః । అనభిప్రేతమే వాస్యాద్ధి న్నిర్గతమహోవిధిః ॥ ౨౩ ॥ సుమాలి వరలబ్ధాం స్తాం జ్ఞాత్వా పౌత్రాన్నిశా చరాన్ । పాతాళాన్నిర్భయః ప్రాయాత్ప్రహస్తాది భిరన్వితః ॥ ౨౪ ॥ దశగ్రీవం పరిష్వజ్య వచనం చేదమబ్రవీత్ । దిష్ట్యా తే పత్రసంవృత్తో వాంఛితో మేమనోరథః ॥ ౨౫ ॥ యద్భయాత్ప్రవయంలంకాం త్యక్త్వా యాతా రసాతలమ్।తద్గతంనో మహాభాగ మహద్విష్ణు కృతంభయమ్॥౨౬॥ అస్మాభి పూర్వముషితా లంకేయం ధనదేన తే భ్రాత్రా క్రాంతామిదానీంత్వంప్రత్యానేతుమిహార్హసి ॥ ౨౭ ॥ సామ్నావాథ బలేనాపి రాజ్ఞాం బంధుః కృత స్స్వవృత్।ఇత్యుక్తో రావణః ప్రాహనాహార్హ స్త్వేవం ప్రభాషితుమ్ ॥ ౨౮ ॥ విత్తేశో గురురస్మాక మేవం బ్రీత్వా తమబ్రవీత్ । ప్రహస్తః ప్రశ్రితంవాక్యం రావణం దశకంధరమ్॥ ౨౯ ॥ శృణురావణ యత్నేన నైవత్వం వక్తుమర్హసి । నాదీతా రాజధర్మాస్తే నీతిశాస్త్రం తథైవచ॥ ౩౦ ॥ సూరాణాం సహి సౌభ్రాత్రం శృణుమేవ దతః ప్రభో। కశ్యపస్య సుతా దేవా రాక్షసాశ్చ మహాబలాః॥౩౧॥ పరస్పరమయుద్ధ్యంత

త్యక్త్వా నిర్భయమానసాః । నైవ వేదాస్తి ఇతనం రాజ నైవైరం దేవై రనుష్ఠితమ్॥ ౩౨ ॥ ప్రహస్తస్య వచశ్శ్రుత్వా దశగ్రీవో దురాత్మవాన్ । తతో త్రికూటాద్రిమాత్రితా త్రికూటాచల మన్వగాత్ ॥ ౩౩ ॥ దూతం ప్రహస్తం సంప్రేష్య నిష్కాస్య ధనదేశ్వరమ్ । లంకా మాక్రమ్య సచివై రాక్షసై స్సుఖమాస్థితః ॥ ౩౪॥ ధనదః పితృవాక్యేన త్యక్త్వా లంకాం మహాయశాః । గత్వా కైలాస శిఖరం తపసాऽతోష యచ్ఛివమ్ ॥ ౩౫ ॥ తేనసఖ్య మనుప్రాప్య తేనైవ పరిపాలితః । అలకాం నగరీం తత్ర నిర్మమే విశ్వకర్మణా ॥ ౩౬ ॥ దిక్పాలత్వంచ కారాత్ర శివేన పరిపాలితః । రావణో రాక్షసైస్సార్థ మభిషిక్తస్సహానుజైః ॥ ౩౭ ॥ రాజ్యంచకారా సురాణాం త్రైలోక్యం బాధయన్ఖలః । భగినీం కాలకంజాయ దదౌ వికటరూపిణీమ్ ॥ ౩౮ ॥ విద్యుజ్జిహ్వాయ నామ్నా సా మహామాయిని శాంబరః । తతో మయో విశ్వకర్మా రాక్షసానాం దివిస్థితః ॥ ౩౯ ॥ సుతాం మందోదరీం నామ్నా దదౌ లోకైక సుందరీమ్। రావణాయ పునశ్శక్తిం మహోఘాం ప్రీతమానసః ॥ ౪౦ ॥ వైరోచనస్య దౌహిత్రీం వృత్రజ్వాలేతి విశ్రుతామ్ । స్వయందత్తామదవః కుంభకర్ణాయ రావణః ॥ ౪౧ ॥ గంధర్వ రాజస్యసుతాం శైలూషస్య మహాత్మనః । విభీషణస్య భార్యార్థే ధర్మజ్ఞాం సముదావహాత్॥ ౪౨॥ సరమాం నామసుభగాం సర్వలక్షణ సంయుతామ్ । తతో మందోదరీపుత్రం మేఘనాథమజీజనత్ ॥ ౪౩ ॥ జాత మాత్రస్తు యో నాదం మేఘవత్ప్రము మోచహ । తత స్సర్వేక బుద్ధివస్మేఘ నాదోऽయ మిత్యాసకృత్ ॥ ౪౪ ॥ కుంభకర్ణ స్తతః ప్రాహ నిద్రా మాం బాధతే ప్రభో । తతశ్చ కారయామాస గుహాం దీర్ఘాం సువిస్తరామ్॥ ౪౫ ॥ తత్రసుష్వాప మూఢాత్మా కుంభకర్ణో విఘూర్ణితః । నిద్రితే కుంభకర్ణేతు రావణో లోకరావణః ॥ ౪౬॥ బ్రాహ్మణా నృషి ముఖ్యాంశ్చ దేవదానవ కిన్నరాన్ । దేవస్త్రియో మనుష్యాంశ్చ నిజఘ్నే సమహోరగాన్ ॥ ౪౭ ॥ ధనదోऽపి తతశ్శ్రుత్వా రావణస్యాక్రమం ప్రభుః । అధర్మం మాకురుష్వేతి దూతవాక్యైర్న్యవారయత్ ॥ ౪౮ ॥ తతః క్రుద్ధో దశగ్రీవో జగామధనదాలయమ్ । వినిర్జిత్య ధనాధ్యక్షం జహారోత్తమ పుష్పకమ్ ॥ ౪౯ ॥ తతో యమం చ వరుణం నిర్జిత్య సమరేऽసురః । స్వర్లోక

క మహాతూర్ణం శేవరాజ జిఘాంసయా ॥ ౪౦ ॥ తతోభవ న్మహద్యుద్ధ మింద్రేణ సహ తైస్తదా । తతో రావణ పుత్త్ర
శ్చ బబంధ త్రిదశేశ్వరమ్ ॥ ౪౧ ॥ తచ్ఛ్రుత్వా సహసాగత్య మేఘనాదః ప్రతాపవాన్ । కృత్వా ఘోరం మహద్యుద్ధం జి
త్వా త్రిదశపుంగవాన్ ॥ ౪౨ ॥ ఇంద్రం గృహీత్వా బద్ధ్వాసౌ మేఘనాదో మహాబలః। మోచయిత్వా తు పితరం గృహీ
త్వేంద్రం యయౌ పురం॥ ౪౩ ॥ బ్రహ్మా తు మోచయామాస దేవేంద్రం మేఘనాదతః। దత్వా వరాన్ బహూన్ తస్మై బ్ర
హ్మా స్వభవనం యయౌ ॥ ౪౪ ॥ రావణో విజయీ లోకాన్ సర్వాన్ జిత్వా క్రమేణ తు । కైలాసం తోలయామాస బాహు
భిః పరిఘోపమైః ॥ ౪౫ ॥ తత్ర నందీశ్వరేణైవం శప్తోఽసౌ రాక్షసేశ్వరః । వానరైర్మానుషైశ్చైవ నాశం గచ్ఛేతి కో
పినా ॥ ౪౬ ॥ శప్తోఽపి గణయన్వాక్యం యయౌ సైన్యసమావృతః । తేన బద్ధో దశగ్రీవః పులస్త్యేన విమోచితః ॥ ౪౭ ॥
తతోఽపి బలమాసాద్య జిఘాంసుః కపిపుంగవమ్ । ధృతస్తేనైవ కక్షేణ వాలినా దశకంధరః ॥ ౪౮ ॥ భ్రామయిత్వా
తు చతుర స్సముద్రాన్ ప్రవణం హరిః । విసర్జయామాస తత స్తేన సఖ్యం చకార సః ॥ ౪౯ ॥ రావణః పరమప్రీత ఏ
వం లోకాన్ స్వతోబలః । నకారస్య వశే రామ బభూవేశ్వర ఏవ తాన్ ॥ ౫౦ ॥ ఏవం ప్రభావో రాజేంద్ర దశగ్రీవస్స
హేంద్రజిత్ । త్వయా వినిహతస్సంఖ్యే రావణో లోకరావణః ॥ ౫౧ ॥ మేఘనాదశ్చ నిహతో లక్ష్మణేన మహాత్మనా ।
కుంభకర్ణశ్చ నిహత స్త్వయా పర్వతసన్నిభః । ౫౨ ॥ భవాన్నారాయణస్సాక్షా జ్జగతామాదికృద్విభుః । త్వత్స్వరూపమి
దం సర్వం జగత్స్థావర జంగమమ్ ॥ ౫౩ ॥ త్వన్నాభికమలోత్పన్నో బ్రహ్మా లోకపితామహః । అగ్నిస్తే ముఖతో జాతో
వాచా సహ రఘూత్తమ ॥ ౫౪ ॥ బాహుభ్యాం లోకపాలౌఘా శ్చక్షుర్భ్యాం చంద్రభాస్కరౌ । దిశశ్చ విదిశశ్చైవ క
ర్ణాభ్యాం తే సముత్థితాః ॥ ౫౫ ॥ ఘ్రాణాత్ప్రాణస్సముత్పన్న శ్చాశ్వినౌ దేవసత్తమౌ । జంఘాజానూరుజఘనా ద్భువర్లోకా
దయోఽభవన్ ॥ ౫౬ ॥ కుక్షేస్సముత్పన్నా శ్చత్వారస్సాగరా హరేః । స్తనాభ్యామింద్రవరుణౌ వాలఖిల్యాశ్చ రేతసః ॥ మే
ఢ్రాద్యమో గుదాన్మృత్యు ర్మన్యో ర్మన్యుర్భ్రువో రుద్రస్త్రిలోచనః । అస్థిభ్యః పర్వతా జాతాః కేశేభ్యో మేఘసంహతిః ॥ ౫౮ ॥ ఓషధ్య స్తవ రోమ

ధ్యేయవశే త్వత్స్వర్ణ రావణః । త్వం విశ్వరూపః పురుషో మాయాశక్తిసమన్వితః ॥౧౯॥ నానారూపకలాపాశ్చ గుణవ్యతికరే సతి ।
త్వామాశ్రిత్యైవ విబుధాః పిబంత్యమృతమధ్వరే ॥౨౦॥ త్వయా సృష్టమిదం సర్వం విశ్వం స్థావరజంగమమ్ । త్వామాశ్రిత్యైవ
జీవంతి సర్వే స్థావరజంగమాః ॥౨౧॥ త్వద్వ్యక్తసుఖసంపత్తు వ్యవహారేపి రాఘవ । క్షీరమధ్యగతం సర్పిర్యద్వద్వ్యాప్యాఖిలం
పయః ॥౨౨॥ త్వద్భాసా భాసతేఽర్కాది నత్వం తేనావభాససే । సర్వగం నిత్యశుద్ధం త్వాం జ్ఞానచక్షుర్విలోకయేత్ ॥
౨౩॥ నాజ్ఞానచక్షుస్త్వం పశ్యేదంధవ్యర్కసారం యథా । యోగినస్త్వాం విచిన్వంతి స్వదేహే పరమేశ్వరం ॥౨౪॥ అ
తస్మిన్ రసనమాత్రైః క్వేదశ్శేరై రహర్నిశం । త్వత్పాదభక్తిలేశేన గృహీతా యది యోగినః ॥ ౨౫ ॥ విచిన్వంతో హి పశ్యం
తి చిన్మాత్రం త్వాం న చాన్యథా । మయా ప్రలపితం కించిత్సర్వజ్ఞస్య తవాగ్రతః । క్షంతుమర్హసి దేవేశ తవానుగ్రహభా
గ్గహం ॥ ౨౬ ॥ దిగ్దేశకాలపరిహీనమనన్యమేకం చిన్మాత్రమక్షరమజం చలనాదిహీనం । సర్వజ్ఞమీశ్వరమనంతగుణం
వ్యపేత మాయం భజేరఘుపతిం భజతామభిన్నమ్ ॥ ౨౭ ॥

ఇతి శ్రీమదధ్యాత్మరామాయణే - ఉమామహేశ్వరసంవాదే, ఉత్తరకాండే ద్వితీయస్సర్గః సమాప్తః.

శ్లో ॥ శ్రీరామః ॥ వాలిసుగ్రీవయోర్జన్మ శ్రోతుమిచ్ఛామి తత్వతః । రవీంద్రౌ వానరాకారౌ జజ్ఞాత ఇతి
నశ్శ్రుతమ్ ॥ ౧ ॥ అగస్త్యః ॥ మేరోస్స్వర్ణమయస్యాద్రేర్మధ్యశృంగే మణిప్రభే । తస్మిన్సభా కనకస్త్వి స్త్రీణాం బ్రహ్మణ
శ్శతయోజనా ॥ ౨ ॥ తస్యాం చతుర్ముఖస్సాక్షాత్ కదాచిద్యోగమాస్థితః । నేత్రాభ్యాం పతితం దివ్యమానందసలిలం బహు ॥ ౩ ॥ తద్గృహీత్వా కరేబ్రహ్మా ధ్యాత్వా కించిత్తదత్యజత్ । భూమౌ పతితమాత్రేణ తస్మాజ్జాతో మ
హాకపిః ॥ ౪ ॥ తమాహ ద్రుహిణో వత్స కంచిత్కాలం వసాత్ర మే । సమీపే సర్వశోభాఢ్యే తతశ్శ్రేయో భవిష్యతి ॥
౫ ॥ ఇత్యుక్తోన్యవసత్తత్ర బ్రహ్మణా వానరోత్తమః । ఏవం బహుతిథే కాలే గతే ఋక్షాధిపస్సుధీః ॥ ౬ ॥ కదాచిత్పర్య
టన్నద్రౌ ఫలమూలార్థముద్యతః । అపశ్యద్దివ్యసలిలాం వాపీం మణిశిలాన్వితామ్ ॥ ౭ ॥ పానీయం పాతుమాగత్య త

క్షిప్త్వాయం మయా కపిం । దృష్ట్వా స్వప్రతికపిం మత్వా నిపపాత జలాంతరే ॥ ౮ ॥ తత్రాదృష్ట్వా హరిం శీఘ్రం పునరు
త్ప్లుత్య వానరః । అపశ్యత్సుందరీం రామా మాత్మానం విస్మయం గతః ॥ ౯ ॥ తతస్సురేశో దేవేశం పూజయిత్వా
చతుర్ముఖం । గచ్ఛన్ మధ్యాహ్నసమయే దృష్ట్వా తాం సుమనోరమామ్ ॥ ౧౦ ॥ కందర్పశరవిద్ధాంగస్త్యక్త్వా స్వీర్య
ముత్తమమ్ । తామప్రాప్యైవ తద్బీజం వాలదేశే పతద్భువి ॥ ౧౧ ॥ వాలిసమభవత్తత్ర శక్రతుల్య పరాక్రమః ।
తస్య దత్వా సురేశానః స్వర్ణమాలాం దివం గతః ॥ ౧౨ ॥ భానురప్యాగతస్తత్ర తదానీమేవ భామినీమ్ । దృష్ట్వా కా
మవశో భూత్వా గ్రీవాదేశే సృజన్మహత్ ॥ ౧౩ ॥ బీజం తస్యాస్తతస్సద్యో మహాకాయోభవద్ధరిః । తస్య దత్వా హ
నూమంతం సహాయార్థం గతో రవిః ॥ ౧౪ ॥ పుత్రద్వయం సమాదాయ గత్వాసా నిద్రితా క్వచిత్ । ప్రభాతే పశ్యదా
త్మానం పూర్వవద్వానరాకృతిమ్ ॥ ఫలమూలాదిభిస్సార్ధం పుత్రాభ్యాం సహితః కపిః । నత్వా చతుర్ముఖస్యాగ్రే
ఋక్షరాజస్థితస్సుధీః ॥ ౧౬ ॥ తతో౽బ్రవీత్స మాశ్వాస్య బహుశః కపికుంజరం । తత్రైకం దేవతాదూతమాహూ
యామరసన్నిభమ్ ॥ ౧౭ ॥ గచ్ఛదూత మయాదిష్టో గృహీత్వా వానరోత్తమమ్ । కిష్కింధాం దివ్యనగరీం నిర్మి
తాం విశ్వకర్మణా ॥ ౧౮ ॥ సర్వసౌభాగ్యవలితాం దేవైరపి దురాసదామ్ । తస్యాం సింహాసనే వీరం రాజానమభి
షేచయ ॥ ౧౯ ॥ సప్తద్వీపగతా యే యే వానరాస్సంతి దుర్జయాః । సర్వే తే ఋక్షరాజస్య భవిష్యంతి వశానుగాః ॥
౨౦ ॥ యదా నారాయణస్సాక్షాద్రామో భూత్వా సనాతనః । భూభారాసురనాశాయ సంభవిష్యతి భూతలే ॥ ౨౧ ॥
తదా సర్వే సహాయార్థే తస్య గచ్ఛంతు వానరాః । ఇత్యుక్తో బ్రహ్మణా దూతో దేవానాం సముపాగతః ॥ ౨౨ ॥ యథా
ధాజ్ఞప్తస్తథా చక్రే బ్రహ్మనాథం హరీశ్వరమ్ । దేవమాతస్తతో గత్వా బ్రహ్మణే తన్న్యవేదయత్ ॥ ౨౩ ॥ తదా
దివానరాణాం సా కిష్కింధా భూతాన్నృపాశ్రయః । సర్వేశ్వరస్త్వమేవాసి ఇదానీం బ్రహ్మణార్థితః ॥ ౨౪ ॥ భూమేర్భా
రోవృతః కృత్స్నస్త్వయా లీలానృదేహినా । సర్వభూతాం తరస్థస్య నిత్యముక్త చిదాత్మనః ॥ ౨౫ ॥ అఖండానంద

తాపస్య క్రియాహీన పరాక్రమః । తథాపివర్ణ్యతే స్మాభి ర్లీలా మానుషరూపిణః ॥ ౨౫ ॥ యన్నామ్నై సర్వ లోకానాం పాపమాత్రేణ సుకాయవ । యథిదం కీర్తయిష్యామి వాలిసుగ్రీవ యోర్మహత్ ॥ ౨౬ ॥ జన్మత్వదాశ్రయత్వా త్సము చ్చ్యతే సర్వపాతకైః । అథాన్యాం సంప్రవక్ష్యామి కథాం రామ త్వదాశ్రయామ్ ॥ ౨౭ ॥ సీతాహృతాయ దగ్ధంసా రావణేన దురాత్మనా । పురాకృత యుగే రామ ప్రజాపతి సుతం విభుమ్ ॥ ౨౮ ॥ సనత్కుమార మేకాంతె సమాసీనం దశా ననః । వినయావనతో భూత్వా హ్యభివాద్య దమబ్రవీత్ ॥ ౩౦ ॥ కో న్వస్మిన్ ప్రవరో లోకె దేవానాం బలవత్తరః । దే వాశ్చయం సమాశ్రిత్య యుద్ధేశత్రుంజయంతిః ॥ ౩౧ ॥ కంయజంతి ద్విజానిత్యం కంధ్యాయంతిచ యోగినః । ఏతన్మేశం స భగవన్ బ్రూహి పృచ్ఛ విదాంవర ॥ ౩౨ ॥ జ్ఞాత్వాతస్య హృద్గతం యత్తద శేషేణ యోగదృక్ । దశానన ముఖాచ్ఛేదం స్య ...కృత్రికృక ॥ ౩౩ ॥ భర్తాయో జగతాంనిత్యం యస్య జన్మాదికం నహి । సురాసురై ర్నుతో నిత్యం హరిర్నా రాయణో ౽ వ్యయః ॥ ౩౪ ॥ యన్నాభిపంకజ జ్జాతో బ్రహ్మావిశ్వసృజాంపతిః । సృష్టం యేనైవ సకలం జగత్స్థావరజం గమమ్ ॥ ౩౫ ॥ తంసమాశ్రిత్య విబుధా జయంతి సమరే రిపూన్ । యోగినో ధ్యాన యోగేన తమేవానుజపంతిహి ॥ ౩౬ ॥ మహర్షే ర్వచనం శ్రుత్వా ప్రత్యువాచ దశాననః । దైత్యదానవ రక్షాంసి విష్ణునానిహతానివ ॥ ౩౭ ॥ కాంవాగతిం ప్ర పద్యంతె ప్రేత్యతె మునిపుంగవ । తమువాచ మునిశ్రేష్ఠో రావణం రాక్షసాధిపం ॥ ౩౮ ॥ దైవతైర్నిహతానిత్యం గత్వా స్వర్గ మనుత్తమమ్ । భోగక్షయె పునస్తస్మా ద్భ్రష్టా భూమౌ భవంతితే ॥ ౩౯ ॥ పూర్వార్జితైః పుణ్యపాపై ర్మ్రియం తేహ్యుద్భవంతిచ । విష్ణునాయె హతాస్తేతు ప్రాప్నువంతిహరేర్గతిం ॥ ౪౦ ॥ శ్రుత్వామునిముఖాత్సర్వం రావణో హృష్ట మానసః । యోత్స్యేకథం హరిణాసార్ధం మితిచింత పరో ౽ భవత్ ॥ ౪౧ ॥ మనః స్థితం పరిజ్ఞాత్వా రావణస్య మహామునిః ఉవాచ వత్స తె౽భీష్టం భవిష్యతి నసంశయః ॥ ౪౨ ॥ కంచిత్కాలం ప్రతీక్షస్వ సుఖీభవ దశానన । ఏవముక్త్వా మహా బాహో మునిః పున రువాచతమ్ ॥ ౪౩ ॥ తస్యస్వరూపం వక్ష్యామి హ్యరూపస్యాపి మాయినః । స్థావ రేషు చరేష్వేవ నదీ

మేఘ నదీషు చ ॥ ౪౪ ॥ ఓంకారశ్చైవ సర్వం చ సావిత్రీ పృథివీ దిశః ।సమస్త జగదాధార శేషరూప ధరో హరిః ॥ ౪౫ ॥
సర్వే దేవాః సముద్రాశ్చ కాలస్సూర్యశ్చ చంద్రమాః । సూర్యోదయాదివారాత్రి యమశ్చైవ తథానిలః ॥ ౪౬ ॥ అగ్ని
రింద్రస్తథా మృత్యుః పర్జన్యో వసవస్తథా । బ్రహ్మా రుద్రాదయశ్చైవ యే చాన్యే దేవదానవాః ॥ ౪౭ ॥ విద్యోతతి
జ్వలత్యేష పాతి చాత్తి చ విశ్వకృత్ । క్రీడాం కరోత్యవ్యయాత్మా సోఽయం విష్ణుస్సనాతనః ॥ ౪౮ ॥ తేన సర్వమిదం వ్యా
ప్తం త్రైలోక్యం సచరాచరమ్ ।నీలోత్పల దళశ్యామో విద్యుద్వర్ణాంబరావృతః ॥ ౪౯ ॥ శుద్ధజాంబూనదప్రఖ్యాం
శ్రియం వామాంక సంస్థితామ్ । సదానపాయినీం దేవీం పశ్యన్నాలింగ్య తిష్ఠతి ॥ ౫౦ ॥ ద్రష్టుం న శక్యతే కైశ్చిద్దేవదా
నవ పన్నగైః । యస్య ప్రసాదం కురుతే స చైనం ద్రష్టుమర్హతి ॥ ౫౧ ॥ న చ యజ్ఞ తపోభిర్వా న చ దానాధ్యయనాదిభిః !
శక్యతే భగవాన్ద్రష్టు ముపాయైరితరైరపి ॥ ౫౨ ॥ తద్భక్తైస్తద్గత ప్రాణైస్తచ్చిత్తైర్ధూతకల్మషైః । శక్యతే భగ
వాన్విష్ణుర్వేదాంతామలదృష్టిభిః ॥ ౫౩ ॥ అథవా ద్రష్టుమిచ్ఛా తే శృణు త్వం పరమేశ్వరమ్ । త్రేతాయుగే స దేవేశో భవి
తా నృప విగ్రహః ॥ ౫౪ ॥ హితార్థం దేవమర్త్యానామిక్ష్వాకూణాం కులే హరిః। రామో దాశరథిర్భూత్వా మహాస
త్త్వ పరాక్రమః ॥ ౫౫ ॥ పితుర్నియోగాత్స భ్రాత్రా భార్యయా దండకే వనే । విచరిష్యతి ధర్మాత్మా జగన్మాత్రా స్వమా
యయా ॥ ౫౬ ॥ ఏవం తే సర్వమాఖ్యాతం మయా రావణ విస్తరాత్ ।భజ త్వం భక్తిభావేన తదా రామం శ్రియాయుతమ్ ॥
౫౭ ॥ ఏవం శ్రుత్వా సురాధ్యక్షో ధ్యాత్వా కించిద్విచార్య చ । త్వయా సహ విరోధేప్సుర్ముముదే రావణో మహాన్ ॥ ౫౮ ॥
యుద్ధార్థీ సర్వతో లోకాన్పర్యటంస్సమవస్థితః । ఏతదర్థం మహారాజ రావణోఽతీవ బుద్ధిమాన్ ।హృతవాన్ జానకీం దేవీం
త్వయాత్మవధ కాంక్షయా ॥ ౫౯ ॥ ఇమాం కథాం యశ్శృణుయాత్పఠేద్వా సంశ్రావయేద్వా శ్రితాధికానాం సదా । ఆ
యుష్యమారోగ్య మనంతసౌఖ్యం ప్రాప్నోతి లాభం ధనమక్షయం చ ॥ ౬౦ ॥

ఇతి, శ్రీమదధ్యాత్మరామాయణే, ఉమామహేశ్వరసంవాదే, ఉత్తరకాండే తృతీయస్సర్గః సమాప్తః.

శ్లో॥ ఏకదా బ్రహ్మణో లోకా దాయాంతం నారదం మునిమ్ । పర్యాట న్రావణో లోకా న్దృష్ట్వా నత్వాఽ
బ్రవీద్వచః ॥ ౧ ॥ భగవన్బ్రూహి మే యోద్ధుం కుత్ర సంతి మహాబలాః । యోద్ధుమిచ్ఛామి బలిభిస్త్వం జ్ఞాతాసి జగ
త్త్రయమ్ ॥ ౨ ॥ మునిర్ధ్యాత్వాఽఽహ సుచిరం శ్వేతద్వీపనివాసినః । మహాబలా మహాకాయా స్తత్ర యాహి మహామతే॥
౩ ॥ విష్ణుపూజారతా యే వై విష్ణునా నిహతాశ్చ యే । త ఏవ తత్ర సంజాతా అజయ్యాశ్చ సురాసురైః ॥ ౪ ॥ శ్రుత్వా
తద్రావణో వేగాన్మంత్రిభిః పుష్పకేణ తు । యోద్ధుకామ స్సమాగత్య శ్వేతద్వీపసమీపతః ॥ ౫ ॥ తత్ప్రభాహతం
తేజస్కం పుష్పకం నాచల త్తతః । త్యక్త్వా విమానం ప్రయయౌ మంత్రిణశ్చ దశాననః ॥ ౬ ॥ ప్రవిశన్నేవ తద్ద్వీపం
ధృతో హస్తేన యోషితా । పృష్టశ్చ త్వం కుతః కోఽసి ప్రేషితః కేన వా వద ॥ ౭ ॥ ఇత్యుక్తో లీలయా స్త్రీభి ర్హసంతీ
భిః పునః పునః । కృచ్ఛ్రాద్ధస్తా ద్వినిర్ముక్తస్తాసాం స్త్రీణాం దశాననః ॥ ౮ ॥ ఆశ్చర్యమతులం లబ్ధ్వా చింతయామాస
దుర్మతిః । విష్ణునాహం హతో యామి వైకుంఠమితి నిశ్చితః ॥ ౯ ॥ మయి విష్ణు ర్యథా కుప్యే త్తథా కార్యం కరోమ్యహమ్ ।
ఇతి నిశ్చిత్య వైదేహీం జహార విధిచోదితః ॥ ౧౦ ॥ జానన్నేవ పరాత్మానం స జహార జనేస్సుతామ్ । మాతృవత్పాలయా
మాస త్వత్తః కాంక్షన్వధం స్వకమ్ ॥ ౧౧ ॥ రామ త్వం పరమేశ్వరోఽసి సకలం జానాసి విజ్ఞానదృగ్భూతం భవ్యమి
దం త్రికాలకలనాసాక్షీ వికల్పోజ్ఝితః । భక్తానామనువర్తనాయ సకలాం కుర్వన్క్రియా స్సంహతిం త్వం శృణ్వన్మను
జాకృతిర్మునివచో భాసీశ లోకార్చితః ॥ ౧౨ ॥ స్తుత్వైవం రాఘవం తేన పూజితః కుంభసంభవః । స్వాశ్రమం మునిభి
స్సార్ధం ప్రయయౌ హృష్టమానసః ॥ ౧౩ ॥ రామస్తు సీతయా సార్ధం భ్రాతృభిః సహ మంత్రిభిః । సంసారీవ రమానాథో
రమమాణో వసద్గృహే ॥ ౧౪ ॥ అనాసక్తోఽపి విషయాన్బుభుజే ప్రియయా సహ । హనుమత్ప్రముఖై స్సర్వై ర్వాన
రైః పరివేష్టితః ॥ ౧౫ ॥ పుష్పకం చాగమద్రామమేకదా పూర్వవత్ప్రభుమ్ । ప్రాహ దేవ కుబేరేణ ప్రేషితం త్వా
ముపాంతతః ॥ ౧౬ ॥ జితం త్వయా రావణేనాపి పశ్చాద్రామేణ నిర్జితమ్ । అతస్త్వాం రాఘవం నిత్యం వహామి త్వద్వాస

ద్భువి॥ ౧౭॥ యదాగచ్ఛే ద్రఘుశ్రేష్ఠో వైకుంఠంయాహిమాం తదా। తచ్ఛ్రుత్వా రాఘవః ప్రాహ ధ్రువశ్శం సూర్య
సన్నిభమ్॥ ౧౮ ॥ యదాస్మరామి భద్రంతే తదాగచ్ఛ మమాంతికమ్ । తిష్ఠాంతర్ధాయ సర్వత్రగచ్ఛే దానీంమమాజ్ఞ
యా॥ ౧౯॥ ఇత్యుక్త్వా రామచంద్రోఽపి ప్రాంకార్యాణి సర్వశః। భ్రాతృభిర్మంత్రిభిస్సార్థం యథాన్యాయంచ కారసః॥
౨౦॥ రాఘవేశా సతిధువం లోకనాథే రమాపతౌ। వసుధా సస్యసంపన్నా ఫలవంతశ్చ భూరుహాః ॥ ౨౧ ॥ జనాధర్మ
పరాస్సర్వే పతిభక్తి పరాః స్త్రియః । నాపశ్య త్పుత్రమరణం కశ్చిదాపిజని రాఘవే॥ ౨౨ ॥ సమారూహ్య విమానా
గ్య్రం రాఘవ స్సీతయాసహ । వానరైర్భ్రాతృభి స్సార్థంసంచచారావనిం ప్రభుః॥౨౩॥ అమానుషాణి కార్యాణిచకా
ర బహుశోభువి బ్రాహ్మణస్య సుతంద్రృష్ట్వా బాలంమృత మకాలతః ॥ ౨౪ ॥ శోచంతం బ్రాహ్మణంచాపి జ్ఞాత్వారా
మో మహామతిః । తపస్యంతం వనేశూద్రం హత్వాబ్రాహ్మణ బాలకమ్ ॥ ౨౫ ॥ జీవయామాస శూద్రస్య దదౌస్వర్గ
మనుత్తమమ్ । లోకానాముపదేశార్థం పరమాత్మా రఘూత్తమః ॥ ౨౬ ॥ కోటిశస్స్థాపయామాస శివలింగాని సర్వశః।
సీతాంచరమయామాస సర్వభోగై రమానస్త్రైః ॥ ౨౭ ॥ శశాస రామో ధర్మేణ రాజ్యంపరమ ధర్మవిత్ । కథాంసం
స్థాపయామాస సర్వలోక మలాపహామ్ ॥ ౨౮ ॥ దశవర్ష సహస్రాణి మాయా మానుష విగ్రహః । చకారరాజ్యం వి
ధివల్లోక వంద్య పదాంబుజః ॥ ౨౯ ॥ ఏకపత్నీ వ్రతో రామో రాజర్షి స్సర్వ దాశుచిః । గృహమేధీయ మఖిలమాచరఞ్ఛి
క్షయన్నరాన్ ॥ ౩౦॥ సీతాప్రేష్ణానువృత్త్యాచ ప్రశ్రమేణదమేనచ । భర్తుర్మనోహరాసాధ్వీభావజ్ఞాసాహ్రియాభియా॥
౩౧॥ ఏకదారత్నకృతవినే సర్వభోగ సమన్వితే । ఏకాంతే దివ్యభవనే సుఖాసీనం రఘూత్తమమ్ ॥ ౩౨ ॥ నీలమాణిక్య సం
కాశం దివ్యాభరణ భూషితమ్ । ప్రసన్నవదనంశాంతం విద్యుత్పుంజ నిభాంబరమ్ ॥ ౩౩ ॥ సీతాకమల పత్రాక్షీ సర్వా
భరణభూషితా । రామమాహ కరాభ్యాంసా లాలయంతీ పదాంబుజే॥ ౩౪ ॥ దేవదేవ జగన్నాథ పరమాత్మన్సనా
తన। చిదానందాది మధ్యాంత రహితాశేషకారణ ॥ ౩౫ ॥ దేవదేవాస్సమాగమ్య మామేకాంతేఽబ్రువన్వచః ।

ఋషుల్కోవిర్ధయా మానాస్తే వైకుంఠా గమనం ప్రతి ॥ ౩౬ ॥ త్వయా సమేతశ్చిచ్ఛక్త్యా రామ స్థితః భూతలే । విస్మ
త్యాస్మాన్స్వకంధామ వైకుంఠంచ సనాతనమ్ ॥ ౩౭ ॥ ఆస్తే త్వయా జగద్ధాత్రి రామః కమలలోచనః । అగ్రతో యా
హి వైకుంఠం త్వం తథాపి చ రఘూత్తమః ॥ ౩౮ ॥ ఆగమిష్యతి వైకుంఠం సనాథాన్నః కరిష్యతి । ఇతివిజ్ఞాపితా
హం తైర్మయా విజ్ఞాపితో భవాన్ ॥ ౩౯ ॥ యదుక్తం తత్కురుష్వాద్య నాహమాజ్ఞాపయే ప్రభో। సీతాయాస్తద్వచ
శ్శ్రుత్వా రామో ధ్యాత్వాऽబ్రవీత్క్షణమ్ ॥ ౪౦ ॥ దేవి జానామి సకలం తత్రోపాయం వదామి తే । కల్పయిత్వామిషం
దేవి లోకవాదం త్వదాశ్రయమ్ ॥ ౪౧ ॥ త్యజామి త్వాం వనే లోకవాదాద్భీత ఇవాపరః । భవిష్యతః కుమారౌ ద్వౌ
వాల్మీకే రాశ్రమాంతికే ॥ ౪౨ ॥ ఇదానీం దృశ్యతే గర్భః పునరాగత్య మేऽంతికమ్। లోకానాం ప్రత్యయార్థం త్వం కృ
త్వా శపథమాదరాత్ ॥ ౪౩ ॥ భూమేర్వివరమాత్రేణ వైకుంఠం యాస్యసి ద్రుతమ్ । పశ్చాదహం గమిష్యామి ఏష
ఏవ సునిశ్చయః ॥ ౪౪ ॥ ఇత్యుక్త్వా తాం విసృజ్యాథ రామో జ్ఞానైకలక్షణః। మంత్రిభిస్సంవృతస్తత్ర వృద్ధైర్మంత్రవిశారదై
ర్భృత్యైః సంవృతః ॥ ౪౫॥ తతోऽపి విష్టం శ్రీరామం సుహృదః పర్యుపాసత। హాస్యహారి కథానుజ్ఞాపాసయంతస్స్థితే హ
రిమ్ ॥ ౪౬ ॥ కథా ప్రసంగాత్పప్రచ్ఛ రామో విజయ నామకమ్ । పౌరా జానపదా మే కిం వదంతీహ శుభాశుభమ్ ॥
సీతాం వా మాతరం వా మే భ్రాతౄన్వా కైకయీం సుత । నభేతవ్యం త్వయా బ్రూహి శాపితోऽసి మమోపరి ॥ ౪౭॥
ఇత్యుక్తః ప్రాహ విజయో దేవ సర్వే వదంతి తే । కృతం సుదుష్కరం సర్వం రామేణా విజితాత్మనా॥ ౪౮॥ కింతు హ
త్వా దశగ్రీవం సీతామాహృత్య రాఘవః । అమర్షం క్షిప్య పృష్ఠతః కృత్వా స్వం వేశ్మ ప్రత్యపాదయత్ ॥ ౫౦ ॥ కీదృశం
హృదయే తస్య సీతాసంభోగజం సుఖమ్ । యా హృతా నిజసేకరణ్యే రావణేన దురాత్మనా ॥ ౫౧ ॥ అస్మాకమపి దు
ష్కృతం యోషితాం మర్షణం భవేత్ । యాదృక్ భవతి వై రాజా తాదృశ్యో నియతం ప్రజాః ॥ ౫౨ ॥ శ్రుత్వా తద్వచనం
రామస్స్వజనాన్పర్యపృచ్ఛత । తేఽపి నత్వాऽబ్రువన్రామమేవమేతన్న సంశయః ॥ ౫౩ ॥ తతో విసృజ్య సచివాన్విజ

యమునాయా స్తథా । ఆహూయ లక్ష్మణం రామో వచనం చేద మబ్రవీత్ ॥ ౫౪ ॥ లోకాపవాదస్తు మహాన్ సీతామాశ్రిత్య చాభవత్ । సీతాం ప్రాత స్సమానీయ వాల్మీకే రాశ్రమాంతికే ॥ ౫౫ ॥ త్యక్త్వా శీఘ్రం రథేన త్వం పునరాయాహి లక్ష్మణ । వక్ష్యసే యది వా కించి త్తదా మాం హతవానసి ॥ ౫౬ ॥ ఇత్యుక్తో లక్ష్మణో భీత్యా ప్రాతరుత్థాయ జానకీమ్ ॥ సుమంత్రేణ రథే కృత్వా జగామ సహసా వనమ్ ॥ ౫౭ ॥ వాల్మీకే రాశ్రమస్యాంతే త్యక్త్వా సీతా మువాచ సః । లోకాపవాద భీత్యా త్వాం త్యక్తవా న్రఘుపో వనే ॥ ౫౮ ॥ దోషో న కశ్చి న్మే మాత ర్గచ్ఛాశ్రమ పదం మునేః । ఇత్యుక్త్వా లక్ష్మణ శ్శీఘ్రం గతవా నాశ్రమ సన్నిధిమ్ ॥ ౫౯ ॥ సీతాఽపి దుఃఖ సంతప్తా విలలాపాతి ముగ్ధవత్ । శిష్యైశ్శ్రుత్వా చ వాల్మీకి స్సీతాం జ్ఞాత్వా స దివ్యదృక్ ॥ ౬౦ ॥ అర్ఘ్యాదిభిః పూజయిత్వా సమాశ్వాస్య చ జానకీమ్ । జ్ఞాత్వా భవిష్య త్సకల మార్పయన్ముని యోషితామ్ ॥ ౬౧ ॥ తా స్తాం సంపూజయంతి స్మ సీతాం భక్త్యా దినే దినే । జ్ఞాత్వా పరాత్మనో లక్ష్మీం మునివాక్యేన యోషితః । సేవాం చక్రుః ప్రసన్నా స్తా వినయా దతిరా దరాత్ ॥ ౬౩ ॥ రామోఽపి సీతారహితః పరాత్మా విజ్ఞాన దృక్కేవల ఆదిదేవః । సంత్యజ్య భోగా నఖిలా న్విరక్తో మునివ్రతో భూన్ముని సేవితాంఘ్రిః ॥ ౬౩ ॥

ఇతి, శ్రీమదధ్యాత్మ రామాయణే, ఉమామహేశ్వర సంవాదే, ఉత్తరకాండే, చతుర్థస్సర్గః సమాప్తః.

శ్రీమహాదేవః ॥ తతో జగన్మంగళ మంగళాత్మనా విధాయ రామాయణ కీర్తి ముత్తమామ్ । చచార పూర్వాచరితం రఘూత్తమో రాజర్షివర్యై రభిసేవితం యథా ॥ ౧ ॥ సౌమిత్రిణా పృష్ట ఉదార బుద్ధినా రామః కథాః ప్రాహ పురాతనీ శ్శుభాః । రాజ్ఞః ప్రమత్తస్య నృగస్య శాపతో ద్విజస్య తిర్యక్త్వ మథాహ రాఘవః ॥ ౨ ॥ కదాచిదేకాంత ఉపస్థితం ప్రభుం రామం రమాలాలిత పాదపంకజమ్ । సౌమిత్రి రాసాదిత శుద్ధభావనః ప్రణమ్య భక్త్యా వినయాన్వితోఽబ్రవీత్ ॥ ౩ ॥ త్వం శుద్ధబోధోఽసి హి సర్వదేహినా మాత్మా స్యధీశోఽసి నిరాకృతి స్స్వయమ్ । ప్రతీయసే జ్ఞాన దృ

త్వాం మహామతే పాదాబ్జభృంగం గాహేత సంగసంగినామ్॥ ౪॥ అహం ప్రపన్నోఽస్మి పదాంబుజం ప్రభో భవాపవర్గం తవ యోగిభావితమ్। యథాంజసాజ్ఞానమపారవారిధిం సుఖం తరిష్యామి తథానుశాధి మామ్ ॥ ౫ ॥ శ్రుత్వాథ సౌమిత్రివచోఽఖిలం తదా ప్రాహ ప్రపన్నార్తిహరః ప్రసన్నధీః। విజ్ఞానమజ్ఞానతమఃప్రశాంతయే శ్రుతిప్రపన్నం క్షితిపాలభూషణః ॥ ౬ ॥ ఆదౌ స్వవర్ణాశ్రమవర్ణితాః క్రియాః కృత్వా సమాసాదితశుద్ధమానసః। సమాప్య తత్పూర్వముపాత్తసాధనః సమాశ్రయేత్సద్గురుమాత్మలబ్ధయే ॥ ౭ ॥ క్రియా శరీరోద్భవహేతురాదృతా ప్రియాప్రియౌ తౌ భవతః సురాగిణః। ధర్మేతరౌ తత్ర పునః శరీరకం పునః క్రియా చక్రవదీర్యతే భవః॥ ౮ ॥ అజ్ఞానమేవాస్య హి మూలకారణం తద్ధానమేవాత్ర విధౌ విధీయతే। విద్యైవ తన్నాశవిధౌ పటీయసీ న కర్మ తజ్జం సవిరోధమీరితమ్॥ ౯ ॥ నాజ్ఞానహానిర్న చ రాగసంక్షయో భవేత్తతః కర్మ సదోషముద్భవేత్। తతః పునస్సంసృతిరప్యవారితా తస్మాద్బుధో జ్ఞానవిచారవాన్భవేత్ ॥ ౧౦ ॥ నను క్రియా వేదముఖేన చోదితా యథైవ విద్యా పురుషార్థసాధనమ్। కర్తవ్యతా ప్రాణభృతః ప్రచోదితా విద్యాసహాయత్వముపైతి సా పునః ॥ ౧౧॥ కర్మాకృతౌ దోషమపి శ్రుతిర్జగౌ తస్మాత్సదా కార్యమిదం ముముక్షుణా। నను స్వతంత్రా ధ్రువకార్యకారిణీ విద్యా న కించిన్మనసాప్యపేక్షతే॥ ౧౨ ॥ న సత్యకార్యోఽపి హి యద్వదధ్వరః ప్రకాంక్షతేఽన్యానపి కారకాదికాన్। తథైవ విద్యా విధితః ప్రకాశితైర్విశిష్యతే కర్మభిరేవ ముక్తయే ॥ ౧౩ ॥ కేచిద్వదంతీతి వితర్కవాదినస్తదప్యసద్దృష్టవిరోధకారణాత్। దేహాభిమానాదభివర్ధతే క్రియా విద్యా గతాహంకృతితః ప్రసిధ్యతి ॥ ౧౪ ॥ విశుద్ధవిజ్ఞానవిరోచనాంచితా విద్యాత్మవృత్తిశ్చరమేతి భణ్యతే। ఉదేతి కర్మాఖిలకారకాదిభిర్నిహంతి విద్యాఖిలకారకాదికమ్ ॥ ౧౫ ॥ తస్మాత్త్యజేత్కార్యమశేషతస్సుధీర్విద్యావిరోధాన్న సముచ్చయో భవేత్। ఆత్మానుసంధానపరాయణస్సదా నివృత్తసర్వేంద్రియవృత్తిగోచరః ॥ ౧౬ ॥ యావచ్ఛరీరాదిషు మాయయాత్మధీస్తావద్విధేయో విధివాదకర్మణామ్। నేతీతి వాక్యైరఖిలం నిషిధ్య తద్జ్ఞాత్వా పరాత్మానమథ త్యజేత్క్రియాః ॥ ౧౭ ॥ యదా పరాత్మా

త్మవిభేదభేదకం విజ్ఞానమాత్మన్యవభాతిభాస్వరమ్ । తదైవ మాయా ప్రవిలీయతేఽంజసా సకారకా కారణమాత్మసంసృతేః॥ ౧౭ ॥ శ్రుతిప్రమాణాభి వినాశితాచసా కథంభవిష్యత్యపి కార్యకారిణీ । విజ్ఞానమాత్రాదమలాద్వితీయతస్తస్మాదవిద్యానపునర్భవిష్యతి ॥ ౧౮ ॥ యదిస్మనష్టానపునః ప్రసూయతే కర్తాఽహ మస్యేతి మతిః కథంభవేత్ ।తస్మాత్స్వతంత్రానకి మప్యపేక్షతే విద్యా విమోక్షాయ విభాతి కేవలా॥౧౯॥ సాతైత్తిరీయశ్రుతిరాహ సాదరం న్యాసం ప్రశస్తాఖిలకర్మణాంస్ఫుటమ్ । ఏతావదిత్యాహచ వాజినాం శ్రుతిర్జ్ఞానమ్ విమోక్షాయ నకర్మసాధనమ్ ॥ ౨౦ ॥ విద్యాసమత్వేన తు దర్శితస్త్వయాక్రతుర్న దృష్టాంత ఉదాహృతస్సమః । ఫలైః పృథక్త్వాద్బహుకారకైః క్రతుసంసాధ్యతే జ్ఞానమతో విపర్యయమ్ ॥ ౨౧ ॥ సప్రత్యవాయోహ్యహమిత్యనాత్మధీరజ్ఞప్రసిద్ధానతు తత్వదర్శినః । తస్మాద్బుధైస్త్యాజ్యమవిక్రియాత్మభిర్విధానతః కర్మవిధి ప్రకాశితం ॥ ౨౨॥ శ్రద్ధాన్వితస్తత్వమసీతి వాక్యతోగురోః ప్రసాదాదపి శుద్ధమానసః । విజ్ఞాయచైకాత్మ్య మథాత్మజీవయోస్సుఖీ భవేన్మేరురివాప్రకంపనః ॥ ౨౩ ॥ ఆదౌపదార్థావగతిర్హికారణం వాక్యార్థవిజ్ఞానవిధౌవిధానతః । తత్వంపదార్థౌ పరమాత్మజీవకావసీతిచైకాత్మ్యమథానయోర్భవేత్ ॥౨౪॥ ప్రత్యక్పరోక్షాది విరోధమాత్మనోర్విహాయసంగృహ్య తయోశ్చిదాత్మతామ్। సంశోధితాం లక్షణయాచలక్షితాంజ్ఞాత్వాస్వమాత్మాన మథాద్వయో భవేత్ ॥ ౨౫ ॥ ఏకాత్మకత్వాజ్జహతీన సంభవేత్తథాఽజహల్లక్షణతా విరోధతః । సోఽయం పదార్థావివభాగలక్షణాయుజ్యేతతత్త్వంపదయోరదోషతః॥౨౬॥ రసాదిపంచీకృతభూతసంభవం భోగాలయం దుఃఖసుఖాది కర్మణాం । శరీరమాద్యంతవదాదికర్మజం మాయామయం స్థూలముపాధిమాత్మనః ॥ ౨౭ ॥ సూక్ష్మం మనోబుద్ధిదశేంద్రియైర్యుతంప్రాణైరపంచీకృతభూతసంభవమ్ । భోక్తుస్సుఖాదేరనుసాధనం భవేచ్ఛరీరమన్యద్విదురాత్మనో బుధాః ॥ ౨౮ ॥ అనాద్యనిర్వాచ్య మపీహ కారణం మాయాప్రధానంతు పరంశరీరకమ్।ఉపాధిభేదాత్తుయతః పృథక్స్థితం స్వాత్మానమాత్మన్యవధారయేత్క్రమాత్ ॥ ౩౦ ॥ కోశేష్వయంతేషు తుతత్తదాకృతిర్విభా

తిసంకాశస్స్ఫటికో ఘటో యథా । అసంగరూపోఽయమజో యతోఽద్వయో విజ్ఞాయతేఽస్మిన్పరితో విచారితే ॥ ౩౧ ॥
బుద్ధేస్త్రిధా వృత్తిరపీహ దృశ్యతే స్వప్నాదిభేదేన గుణత్రయాత్మనః । అన్యోఽన్యతోఽస్మిన్వ్యభిచారతో మృషా ని
త్యే పరే బ్రహ్మణి కేవలే శివే ॥ ౩౨ ॥ దేహేంద్రియప్రాణమనశ్చిదాత్మనాం సంఘాదజస్రం పరివర్తతే ధియః । వృ
త్తిస్తమోమూలతయాఽజ్ఞలక్షణా యావద్భవేత్తావదసౌ భవోద్భవః ॥ ౩౩ ॥ నేతిప్రమాణేన నిరాకృతాఖిలో హృదా
సమాస్వాదితచిద్ఘనామృతః । త్యజేదశేషం జగదాత్తసద్రసం పీత్వా యథాఽమ్భః ప్రజహాతి తత్ఫలమ్ ॥ కదాచిదాత్మా
న మృతో న జాయతే న క్షీయతే నాపి వివర్ధతే నవః । నిరస్తసర్వాతిశయస్సుఖాత్మకః స్వయంప్రభస్సర్వగతోఽయమద్వ
యః ॥ ౩౪ ॥ ఏవంవిధే జ్ఞానమయే సుఖాత్మకే కథం భవో దుఃఖమయః ప్రతీయతే । అజ్ఞానతోఽధ్యాసవశాత్ప్రకాశ
తే జ్ఞానే విలీయేత విరోధతః క్షణాత్ ॥ ౩౫ ॥ యదన్యదన్యత్ర విభావ్యతే భ్రమాదధ్యాసమిత్యాహురముం విపశ్చితః ।
అసర్పభూతేఽహివిభావనం యథా రజ్జ్వాదికే తద్వదపీశ్వరే జగత్ ॥ ౩౬ ॥ వికల్పమాయారహితే చిదాత్మకేఽహంకా
ర ఏష ప్రథమః ప్రకల్పితః । అధ్యాస ఏవాత్మని సర్వకారణే నిరామయే బ్రహ్మణి కేవలే పరే ॥ ౩౭ ॥ ఇచ్ఛాదిరాగాదిసుఖాది
ధర్మికాః సదా ధియః సంసృతిహేతవః పరే । యస్మాత్ప్రసుప్తౌ తదభావతః పరః సుఖస్వరూపేణ విభావ్యతే హి నః ॥ ౩౮ ॥
అనాద్యవిద్యోద్భవబుద్ధిబింబితో జీవః ప్రకాశోఽయమితీర్యతే చితః । ఆత్మా ధియస్సాక్షితయా పృథక్స్థితో బుద్ధ్యాప
రిచ్ఛిన్నపరస్స ఏవ హి ॥ ౪౦ ॥ చిద్బింబసాక్ష్యాత్మధియాం ప్రసంగతస్త్వేకత్ర వాసాదనలాక్తలోహవత్ । అన్యోన్య
మధ్యాసవశాత్ప్రతీయతే జడాజడత్వం చ చిదాత్మచేతసోః ॥ ౪౧ ॥ గురోస్సకాశాదపి వేదవాక్యతః సంజాతవి
ద్యానుభవో నిరీక్ష్య తమ్ । స్వాత్మానమాత్మస్థముపాధివర్జితం త్యజేదశేషం జడమాత్మగోచరమ్ ॥ ౪౨ ॥ ప్రకాశ
రూపోఽహమజోఽహమద్వయోఽసకృద్విభాతోఽహమతీవనిర్మలః । విశుద్ధవిజ్ఞానఘనో నిరామయస్సంపూర్ణ ఆనందమ
యోఽహమక్రియః ॥ ౪౩ ॥ సదైవ ముక్తోఽహమచింత్యశక్తిమానతీంద్రియజ్ఞానమవిక్రియాత్మకః । అనంతపారోఽహమహ

ర్నిశం బుద్ధ్యైవభావితోఽహం హ్యదిబోధవారిధిః ॥ ౪౪ ॥ ఏవం సదాత్మాన మఖండితాత్మనా విచారమాణస్య విశుద్ధభావనా। హన్యాదవిద్యామచిరేణ కారకై రసాయనం యద్వదుపాసితం రుజః ॥ ౪౫ ॥ వివిక్త ఆసీన ఉపారతేంద్రియో వినిర్జితాత్మా విమలాంతరాశయః। విభావయేదేక మనన్యసాధనో విజ్ఞానదృక్కేవల ఆత్మసంస్థితః ॥ ౪౬ ॥ విశ్వం యదేతత్పరమాత్మదర్శనం విలాపయేదాత్మని సర్వకారణే। పూర్ణశ్చిదానంద మయోఽవతిష్ఠతే న వేద బాహ్యం న చ కించిదాంతరమ్ ॥ ౪౭ ॥ పూర్వం సమాధేరఖిలం విచింతయే దోంకారమాత్రం సచరాచరం జగత్। తదేవ వాచ్యం ప్రణవో హి వాచకో విభావ్యతేఽజ్ఞానవశాన్న బోధతః ॥ ౪౮ ॥ అకారసంజ్ఞః పురుషో హి విశ్వకో హ్యుకారకస్తైజస ఈర్యతే క్రమాత్। ప్రాజ్ఞో మకారః పరిపఠ్యతేఽఖిలైః సమాధిపూర్వం న తు తత్త్వతో భవేత్ ॥ ౪౯ ॥ విశ్వం త్వకారం పురుషం విలాపయే దుకారమధ్యే బహుధా వ్యవస్థితమ్। తతో మకారే ప్రవిలాప్య తైజసం ద్వితీయవర్ణం ప్రణవస్య చాంతిమే ॥ ౫౦ ॥ మకారమప్యాత్మని చిద్ఘనే పరే విలాపయేత్ప్రాజ్ఞమపీహ కారణమ్। సోఽహం పరం బ్రహ్మ సదా విముక్తిమ ద్విజ్ఞానదృఙ్ముక్త ఉపాధితోఽమలః ॥ ౫౧ ॥ ఏవం సదా జాతపరాత్మభావనః స్వానందతుష్టః పరివిస్మృతాఖిలః। ఆస్తే స నిత్యాత్మసుఖప్రకాశకః సాక్షాద్విముక్తోఽచలవారిసింధువత్ ॥ ౫౨ ॥ ఏవం సదాభ్యస్తసమాధియోగినో నివృత్తసర్వేంద్రియగోచరస్య హి। వినిర్జితాశేషరిపోరహం సదా దృశ్యో భవేయం జితషడ్గుణాత్మనః ॥ ౫౩ ॥ ధ్యాత్వైవమాత్మానమహర్నిశం మునిస్తిష్ఠేత్సదా ముక్తసమస్తబంధనః। ప్రారబ్ధమశ్నన్నభిమానవర్జితో మయ్యేవ సాక్షాత్ప్రవిలీయతే తతః ॥ ౫౪ ॥ ఆదౌ చ మధ్యే చ తథైవ చాంతతో భవం విదిత్వా భయశోకకారణమ్। హిత్వా సమస్తం విధివాదచోదితం భజేత్స్వమాత్మానమథాఖిలాత్మనామ్ ॥ ౫౫ ॥ ఆత్మన్యభేదేన విభావయన్నిదం భవత్యభేదేన మయాత్మనా తదా। యథా జలం వారినిధౌ యథా పయః క్షీరే వియద్వ్యోమ్న్యనిలే యథాఽనిలః ॥ ౫౬ ॥ ఇత్థం యదీక్షేత హి లోకసంస్థితో జగన్మృషైవేతి విభావయన్మునిః। నిరాకృతత్వాచ్ఛ్రుతియుక్తిమానతో యథేందుభేదో దిశి దిగ్భ్రమాదయః ॥ ౫౭ ॥ యావన్న పశ్యేదఖి

అంనుచాత్మకం తావన్నచా రాఘన తత్పరోభవేత్ శ్రద్ధాలురత్యూర్జిత భక్తిలక్షణోయ స్తస్యదృశ్యోకహ మహర్నిశంహృది॥ ౫౮ ॥ రహస్యమే తచ్ఛ్రుతి సారసంగ్రహం మయావినిశ్చిత్య తవోదితం ప్రియ। యస్త్వేత దాలోచ యతీహబుద్ధిమాన్స్స ముద్యతే పాతకరాశిభిః క్షణాత్॥ ౫౯ ॥ భ్రాంతర్యదీదం పరిదృశ్యతే జగన్మాయైవ సర్వం పరివృత్య చేతసా । మద్భావనాభావిత బుద్ధమానస స్సుఖభవానంద మయోనిరామయః ॥ ౬౦ ॥ యస్సేవతేమామగుణం గుణాత్పరం హృదాకదా వాయదివాగుణాత్మకమ్ । సోకహంస్వపాదాం చిత రేణుభిస్స్పృశన్పునాతి లోకత్రితయం యథారవిః ॥ ౬౧॥ విజ్ఞానమేతదఖిలం శ్రుతిసారమేకం వేదాంత వేద్యచరణేన మయైవగీతమ్ । యశ్శ్రద్ధయాపరి పఠేద్గురుభక్తియుక్తో మద్రూపమేతియదిమద్వచనేషు భక్తిః ॥ ౬౨॥

ఇతి శ్రీమదధ్యాత్మరామాయణే ఉమామహేశ్వరసంవాదే ఉత్తరకాండే శ్రీరామగీతాయాం
పంచమస్సర్గః సమాప్తః.

శ్రీమహాదేవః ॥ ఏకదామునయస్సర్వే యమునాతీర వాసినః । ఆజగ్ము రాఘవంద్రష్టుం భయాల్లవణ రక్షసః ॥ ౧ ॥ కృత్వాగ్రతు మునిశ్రేష్ఠం భార్గవంచ్యవనంద్విజాః । అసంఖ్యాతా స్సమాయాతా రామాదభయకాంక్షిణః ॥ ౨ ॥ తాన్పూజయిత్వా పరయాభక్త్యా రఘుకులోత్తమః । ఉవాచ మధురంవాక్యం హర్ష యన్మునిమండలమ్ ॥ ౩ ॥ కరవాణిమునిశ్రేష్ఠాః కిమాగమన కారణమ్ । ధన్యోఽస్మి యది యూయంమాం ప్రీత్యాద్రష్టుమిహాగతాః ॥ ౪ ॥ దుష్కరం చాపి యత్కార్యం భవతాం తత్కరోమ్యహమ్ । ఆజ్ఞాపయంతుమాం భృత్యం బ్రాహ్మణా దైవతంహిమే ॥ తచ్ఛ్రుత్వా సహసా హృష్టా శ్చ్యవనో వాక్యమబ్రవీత్ । మధునామా మహాదైత్యః పురాకృత యుగేప్రభో ॥ ౬ ॥ ఆసీదతీవ ధర్మాత్మా దేవబ్రాహ్మణ పూజకః । తస్యతుష్టో మహాదేవో దదౌశూల మనుత్తమమ్ ॥ ౭ ॥ ప్రాహచానేనయుంహాంసి సతుభక్తిభవిష్యతి । రావణస్యానుజా భార్యా తస్యకుంభీనసీశుభా ॥ ౮ ॥ తస్యాంతు లవణోనామ రాక్షసోభీమ

విక్రమః । ఆసీద్దురాత్మా మధుర్దైత్యో దేవబ్రాహ్మణహింసకః ॥ ౯ ॥ పీడితాస్తేన రాజేంద్ర వయం త్వాం శరణం గతాః ।
తచ్ఛ్రుత్వా రాఘవః ప్రాహ మాభీర్వో మునిపుంగవాః ॥ ౧౦ ॥ లవణం నాశయిష్యామి గచ్ఛంతు విగతజ్వరాః । ఇ
త్యుక్త్వా ప్రాహ రామోఽపి భ్రాతౄన్ కో వా హనిష్యతి ॥ ౧౧ ॥ లవణం రాక్షసం దద్యాద్ద్విజేభ్యోఽభయం
మహత్ । తచ్ఛ్రుత్వా ప్రాంజలిః ప్రాహ భరతో రాఘవాయ వై ॥ ౧౨ ॥ అహమేవ హనిష్యామి దేవాజ్ఞాపయ
మాం ప్రభో । తతో రామం నమస్కృత్య శత్రుఘ్నో వాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౧౩ ॥ లక్ష్మణేన మహత్కార్యం కృతం రాఘవ
సంయుగే । నందిగ్రామే మహాబుద్ధిర్భరతో దుఃఖమన్వభూత్ ॥ ౧౪ ॥ అహమేవ గమిష్యామి లవణస్య వధాయ చ । త్వ
త్ప్రసాదాద్రఘుశ్రేష్ఠ హన్యాం తం రాక్షసం యుధి ॥ ౧౫ ॥ తచ్ఛ్రుత్వా స్వాంకమారోప్య శత్రుఘ్నం శత్రుసూదనః ।
ప్రాహాద్యైవాభిషేక్ష్యామి మధురారాజ్యకారణాత్ ॥ ౧౬ ॥ ఆనాయ్య చ సుసంభారాన్ లక్ష్మణేనాభిషేచనే । అనిచ్ఛ
న్తమపి స్నేహాదభిషేకమకారయత్ ॥ ౧౭ ॥ దత్వా తస్మై శరం దివ్యం రామః శత్రుఘ్నమబ్రవీత్ । అనేన జహి బాణేన
లవణం లోకకంటకమ్ ॥ ౧౮ ॥ స తు సంపూజ్య తచ్ఛూలం గేహే గచ్ఛతి కాననమ్ । భక్షణార్థం తు జంతూనాం నానా
ప్రాణివధాయ చ ॥ ౧౯ ॥ స తు నాయాతి సదనం యావద్వనచరో భవేత్ । తావదేవ పురద్వారి తిష్ఠ త్వం ధృతకార్ము
కః ॥ ౨౦ ॥ యోత్స్యతే స త్వయా క్రుద్ధస్తదా వధ్యో భవిష్యతి । తం హత్వా లవణం క్రూరం తద్వనం మధుసంజ్ఞి
తమ్ ॥ ౨౧ ॥ నివేశ్య నగరం తత్ర తిష్ఠ త్వం మేఽనుశాసనాత్ । అశ్వానాం పంచ సాహస్రం రథానాం చ తదర్ధకమ్ ॥
౨౨ ॥ గజానాం షట్శతాన్యేవ పత్తీనామయుతత్రయమ్ । ఆగమిష్యతి పశ్చాత్త్వమగ్రే సాధయ రాక్షసమ్ ॥ ౨౩ ॥
ఇత్యుక్త్వా మూర్ధ్న్యవఘ్రాయ ప్రేషయామాస రాఘవః । శత్రుఘ్నం మునిభిస్సార్ధమాశీర్భిరభినంద్య చ ॥ ౨౪ ॥
శత్రుఘ్నోఽపి తథా చక్రే యథా రామేణ చోదితః । హత్వా మధుసుతం యుద్ధే మధురామకరోత్పురీమ్ ॥ ౨౫ ॥ స్ఫీ
తాంజనపదాంచక్రే మధురాం దానమానతః । సీతాఽపి సుషువే పుత్రౌ ద్వౌ వాల్మీకేరథాశ్రమే ॥ ౨౬ ॥ మునిస్త

హా శ్మని చక్రే కుశో జ్యేష్ఠో కనిష్ఠో లవః । క్రమేణ విద్యాసంపన్నౌ సీతాపుత్రౌ బభూవతుః ॥ ౨౭ ॥ ఉపనీతౌ చ మునినా వేదాధ్యయనతత్పరౌ । కృత్స్నం రామాయణం ప్రాహ కావ్యం బాలకయోర్మునిః ॥ ౨౮ ॥ శంకరేణ పురా ప్రోక్తం పార్వత్యై పురహారిణా । వేదోపబృంహణార్థాయ తావగ్రాహయత ప్రభుః ॥ ౨౯ ॥ కుమారౌ స్వరసంపన్నౌ సుందరావశ్వినావివ । తంత్రీతాలసమాయుక్తౌ గాయంతౌ చేరతుర్వనే ॥ ౩౦ ॥ తత్ర తత్ర మునీనాం తౌ సమాజే సురరూపిణౌ । గాయంతౌ పథితో దృష్ట్వా విస్మితా మునయోఽబ్రువన్ ॥ ౩౧ ॥ గంధర్వేష్విహ కిన్నరేషు భువి వా దేవేషు దేవాలయే పాతాలేష్వథవా చతుర్ముఖగృహే లోకేషు సర్వేషు చ అస్మాభిశ్చిరజీవిభిశ్చిరతరం దృష్టా దిశస్సర్వతో నాకర్ణీయ దృశగీత హృద్యగరిమా నాదర్శి నాశ్రావి చ ॥ ౩౨ ॥ ఏవం స్తువద్భి రఖిలైర్మునిభిః ప్రతివాసరమ్ । ఆనాతే సుఖమే కాంతే వాల్మీకే రాశ్రమే చిరమ్ ॥ ౩౩ ॥ అథ రామోఽశ్వమేధాదీంశ్చకార బహుదక్షిణాన్ । యజ్ఞాన్స్వర్ణమయీం సీతాం విధాయ విపులద్యుతిః ॥ ౩౪ ॥ తస్మిన్వితానే ఋషయః సర్వే రాజర్షయస్తదా । బ్రాహ్మణాః క్షత్రియా వైశ్యాః సమాజగ్ముర్దిదృక్షవః ॥ ౩౫ ॥ వాల్మీకిరపి సంగృహ్య గాయంతౌ తౌ కుశీలవౌ । జగామ ఋషివాటస్య సమీపం మునిపుంగవః ॥ ౩౬ ॥ తత్రైకాంతే స్థితం శాంతం సమాధి విరమే మునిమ్ । కుశః పప్రచ్ఛ వాల్మీకిం జ్ఞానశాస్త్రం కథాంతరే ॥ ౩౭ ॥ భగవన్ శ్రోతు మిచ్ఛామి సంక్షేపాద్భవతోఽఖిలమ్ । దేహనస్సం సృతిర్బంధః కథ ముత్పద్యతే దృఢః ॥ ౩౮ ॥ కథం విముచ్యతే దేహీ దృఢబంధాద్భవాభిదాత్ । వక్తుమర్హసి సర్వజ్ఞ మహ్యం శిష్యాయ తే మునే ॥ ౩౯ ॥ వాల్మీకిః ॥ శృణు వక్ష్యామి తే సర్వం సంక్షేపాద్బంధమోక్షయోః । స్వరూపం సాధనం చాపి మత్తః శ్రుత్వా యథోదితమ్ ॥ ౪౦ ॥ తథైవాచర భద్రం తే జీవన్ముక్తో భవిష్యసి । దేహ ఏవ మహాగేహ మదేహస్య చిదాత్మనః ॥ ౪౧ ॥ తస్యాహంకార ఏవాస్మిన్మంత్రీ తేనైవ కల్పితః । దేహగేహాభిమానం స్వం సమారోప్య చిదాత్మని ॥ ౪౨ ॥ తేన తాదాత్మ్యమాపన్నః స్వచేష్టిత మశేషతః । విదధాతి చిదానందే తద్వాసిత వపుస్స్వయమ్ ॥ ౪౩ ॥ తేనసంకల్పితో దేహః సంకల్పైర్గ

దావృతః । పుత్రదారగృహాదీని సంకల్పయతి చానిశమ్ ॥ ౪౪ ॥ సంకల్పయన్స్వయం దేహీ పరిశోచతి సర్వదా । త్రయస్తస్యాపి హి మో దేహా అధమోత్తమమధ్యమాః ॥ ౪౫ ॥ తమస్సత్త్వరజస్సంజ్ఞా జగతః కారణం స్థితేః । తమోరూపాద్ధి సంకల్పాన్నిత్యం తామసచేష్టయా ॥ ౪౬ ॥ అత్యంతం తామసో భూత్వా కృమికీటత్వమాప్నుయాత్ । సత్త్వరూపో హి సంకల్పో ధర్మజ్ఞానపరాయణః ॥ ౪౭ ॥ అదూరమోక్షసామ్రాజ్యః సుఖరూపో హి తిష్ఠతి । రజోరూపో హి సంకల్పో లోకే స వ్యవహారవాన్ ॥ ౪౮ ॥ పరితిష్ఠతి సంసారే పుత్రదారానురంజితః । త్రివిధం తు పరిత్యజ్య రూపమేతన్మహామతే ॥ ౪౯ ॥ సంకల్పం పరమాప్నోతి పదమాత్మపరిక్షయే । దృష్టీస్సర్వాః పరిత్యజ్య నియమ్య మనసా మనః ॥ ౫౦ ॥ సబాహ్యాభ్యంతరార్థస్య సంకల్పస్య క్షయం కురు । యది వర్షసహస్రాణి తపశ్చరసి దారుణమ్ ॥ ౫౧ ॥ పాతాలస్థస్య భూస్థస్య స్వర్గస్థస్యాపి తేఽనఘ । నాన్యః కశ్చిదుపాయోఽస్తి సంకల్పోపశమాదృతే ॥ ౫౨ ॥ అనాబాధేఽవికారే స్వే సుఖే పరమపావనే । సంకల్పోపశమే యత్నం పౌరుషేణ పరం కురు ॥ ౫౩ ॥ సంకల్పతంతౌ నిఖిలా భావాః ప్రోక్తాః కిలానఘ । ఛిన్నే తంతౌ న జానీమః క్వ యాంతి విభవాః పరాః ॥ ౫౪ ॥ నిస్సంకల్పో యథాప్రాప్తవ్యవహారపరో భవ । క్షయే సంకల్పజాలస్య జీవో బ్రహ్మత్వమాప్నుయాత్ ॥ ౫౫ ॥ అధిగతపరమార్థతాముపేత్య ప్రసభమపాస్య వికల్పజాలముచ్చైః । అధిగమయ పదం తదద్వితీయం వితతసుఖాయ సుషుప్తచిత్తవృత్తిః ॥ ౫౬ ॥

ఇతి, శ్రీమదధ్యాత్మరామాయణే, ఉమామహేశ్వరసంవాదే, ఉత్తరకాండే, షష్ఠస్సర్గః సమాప్తః.

వాల్మీకినా చోదితోఽసౌ కుశస్సభ్రాతృకస్తదా । అంతర్వ్యక్తో బహిస్సర్వమనుకుర్వంశ్చచార సః ॥ ౧ ॥ వాల్మీకిరచితం ప్రాహ సీతాపుత్రౌ మహాధియౌ । తత్ర తత్ర చ గాయంతౌ పురవీథిషు సర్వతః ॥ ౨ ॥ రామస్యాగ్రే ప్రగాయేతాం శుశ్రూషుర్యది రాఘవః । న గ్రాహ్యం వై యువాభ్యాం తద్యది కించిత్ప్రదాస్యతి ॥ ౩ ॥ ఇతి తౌ చోదితౌ తత్ర గాయమానౌ విచేరతుః । యథోక్తం ఋషిణా పూర్వం తత్ర తత్రాభ్యగాయతామ్ ॥ ౪ ॥ తాం స శుశ్రావ కాకు

శ్రుత్వా పూర్వచర్యాం తత స్తతః । అపూర్వ పాఠజాతించ గేయేన సమభిప్లుతాన్ ॥ ౫ ॥ బాలయో రాఘవ శ్శ్రుత్వా కౌతూహలముపేయివాన్ । అథ కర్మాంతరే రాజా సమాహూయ మహామునీన్ ॥ ౬ ॥ రాజ్ఞశ్చైవ నరవ్యాఘ్రః పండితాంశ్చైవ నైగమాన్ । పౌరాణి కాన్ శబ్దవిదో యే చ వృద్ధా ద్విజాతయః ॥ ౭ ॥ ఏతాన్ సర్వాన్ సమాహూయ గాయకౌ సంప్రవేశయత్ । తే సర్వే హృష్టమనసో రాజానో బ్రాహ్మణాదయః ॥ ౮ ॥ రామం తౌ దారకౌ దృష్ట్వా విస్మితా హ్యనిమేషణాః । అవోచన్ సర్వ ఏవైతే పరస్పర మథాగతాః ॥ ౯ ॥ ఇమౌ రామస్య సదృశౌ బింబాద్బింబమివోదితౌ । జటిలౌ యది న స్యాతాం న చ వల్కలధారిణౌ ॥ ౧౦ ॥ విశేషం నాధిగచ్ఛామో రాఘవస్యానయో స్తదా । ఏవం సంవదతాం తేషాం విస్మితానాం పరస్పరమ్ ॥ ౧౧ ॥ ఉపచక్రమతు ర్గాతుం తౌ వృభౌ మునిదారకౌ । తతః ప్రవృత్తం మధురం గాంధర్వమతి మానుషమ్ ॥ ౧౨ ॥ శ్రుత్వా త న్మధురం గీతా మపరాహ్ణే రఘూత్తమః । ఉవాచ భరతం చాభ్యాం దీయతాం మయుతం వసు ॥ ౧౩ ॥ దీయమానం సువర్ణం తు న తౌ జగృహతు స్తదా । కిమనేన సువర్ణేన రాజన్నౌ వన్య భోజనౌ ॥ ౧౪ ॥ ఇతి సంత్యజ్య సందత్తం జగ్మతు ర్మునిసన్నిధిమ్ । ఏవం శ్రుత్వాతు చరితం రామ స్స్వస్యైవ విస్మితః ॥ ౧౫ ॥ జ్ఞాత్వా సీతా కుమారౌ తౌ శత్రుఘ్నం చేద మబ్రవీత్ । హనూమంతం సుషేణం చ విభీషణ మథాంగదమ్ ॥ ౧౬ ॥ భగవంతం మహాత్మానం వాల్మీకిం మునిసత్తమమ్ । ఆనయధ్వం మునివరం స సీతం దేవ సంమితమ్ ॥ ౧౭ ॥ అస్యాస్తు పర్షదో మధ్యే ప్రత్యయం జనకాత్మజా । కరోతు శపథం సర్వే జ్ఞానంతు గతకల్మషామ్ ॥ ౧౮ ॥ సీతాం తద్వచనం శ్రుత్వా గతాస్స ర్వేఽతి విస్మితాః । ఊచు ర్యథోక్తం రామేణ వాల్మీకిం రామపార్శ్వదాః ॥ ౧౯ ॥ రామస్య హృద్గతం సర్వం జ్ఞాత్వా వాల్మీకి రబ్రవీత్ । శ్వః కరిష్యతి వైసీతా శపథం జనసంసది ॥ ౨౦ ॥ యోషితాం పరమం దైవం పతి రేవ న సంశయః । తచ్ఛ్రుత్వా సహసా గత్వా సర్వే ప్రోచు ర్మనేర్వచః ॥ ౨౧ ॥ రాఘవస్యాఽపి రామోఽపి శ్రుత్వా ముని వచ స్తథా । రాజానో మునయ స్సర్వే శృణుధ్వ మితి చాబ్రవీత్ ॥ ౨౨ ॥ సీతా

యాశ్చ పత్తలలోకా విజానంతు శుభాశుభమ్ । ఇత్యుక్త్వా రాఘవేణాథలోకా స్సర్వేపి వృతువః ॥ ౨౩ ॥ బ్రాహ్మణాః
క్షత్రియావైశ్యా శ్శూద్రాశ్చైవ మహర్షయః । వానరాశ్చ సమాజగ్ముః కౌతూహల సమన్వితాః ॥ ౨౪ ॥ తతో మునివర
శ్రేష్ఠం ససీత స్సముపాగమత్ । అగ్రేత స్తమృషింకృత్వా యాంతీంకించి దవాఙ్ముఖీ ॥ ౨౫ ॥ కృతాంజలి ర్బాష్ప
కంఠా సీతాయజ్ఞం వివేశతమ్ । దృష్ట్వాలక్ష్మీ మివాయాంతీం బ్రహ్మాణ మనుయాయినీమ్ ॥ ౨౬ ॥ వాల్మీకేః పృష్ఠతస్సీ
తాం సాధువాదో మహానభూత్ । తదామధ్యే జనౌఘస్య ప్రవిశ్య మునిపుంగవః ॥ ౨౭ ॥ సీతాసహాయో వాల్మీకి రితి
ప్రాహచ రాఘవమ్ । ఇయం దాశరథే సీతా సువ్రతాధర్మచారిణీ ॥ ౨౮ ॥ అపాపా తే పురాత్యక్తా మమాశ్రమ సమీ
పతః । లోకాపవా దభీతేన త్వయారామ మహావనే ॥ ౨౯ ॥ ప్రత్యయం దాస్యతే సీతా తదనుజ్ఞాతు మహాసి । ఇమౌతు
సీతాతనయౌ విమౌయమలజాతకౌ ॥ ౩౦ ॥ సుతౌ తు తవదుర్ధర్షౌ తథ్యమే తద్బ్రవీమితే । ప్రచేతసో౽హం దశమః పు
త్రో రఘుకులోద్వహ ॥ ౩౧ ॥ అనృతం నస్మరామ్యుక్తం యథేమౌతవ పుత్రకౌ । బహూన్ వర్షగణాన్సమ్యక్ తపశ్చర్యా
మయాకృతా ॥ ౩౨ ॥ నోపాశ్నీయాం ఫలంతస్య దుష్టేయం యదిమైథిలీ । వాల్మీకినైవ ముక్తస్తు రాఘవః ప్రత్యభాష
త ॥ ౩౩ ॥ ఏవమేతన్మహాప్రాజ్ఞ యథావదసి సువ్రతా । ప్రత్యయోజనితో మహ్యం తవవాక్యైర కిల్బిషైః ॥ ౩౪ ॥
లంకాయామపి దత్తోమే వైదేహ్యా ప్రత్యయో మహాన్ । దేవానాం పురతస్తేన మందిరే సంప్రవేశితా ॥ ౩౫ ॥ సేయం
లోక భయాద్బ్రహ్మ న్నపాపాపి సతీపురా । సీతా మయా పరిత్యక్తా భవాం స్తత్క్షంతు మహాసి ॥ ౩౬ ॥ ఇమౌతు
జాతౌ జానామి పుత్రావేతౌ కుశీలవౌ । శుద్ధాయాం జగతీమధ్యే సీతాయాం ప్రీతిరస్తుమే ॥ ౩౭ ॥ దేవాస్సర్వే ప
రిజ్ఞాయ రామాభి ప్రాయముత్సుకాః । బ్రహ్మాణ మగ్రతఃకృత్వా సమాజగ్ము స్సహస్రశః ॥ ౩౮ ॥ ప్రజాస్సమ సమస్తా
స్తాః సీతాకౌశేయ వాసినీ । ఉదఙ్ముఖీవ్యాధో దృష్టిః ప్రాంజలి ర్వాక్య మబ్రవీత్ ॥ ౩౯ ॥ రామాదన్యం యథా౽
హంవై మనసాపి నచింతయే । తథామే ధరణీ దేవివివరం దాతుమర్హతి ॥ ౪౦ ॥ తథాసపంత్యా స్సీతాయాః ప్రాదురా

సీస్మహాఽద్భుతమ్ । భూతలాద్దివ్యమత్యర్థం సింహాసనమనుత్తమమ్ ॥ ౪౧ ॥ నాగేంద్రైర్ధ్రియమాణంచ దివ్యదేహైర
విభూషితమ్ । భూదేవీ జానకీం దోర్భ్యాం గృహీత్వా స్నేహసంయుతా ॥ ౪౨ ॥ స్వాగతం తామువాచైనా మాసనే స
న్న్యవేశయత్ । సింహాసనస్థాం వైదేహీం ప్రవిశంతీం రసాతలమ్ ॥ ౪౩ ॥ నిరంతరా పుష్పవృష్టిర్దివ్యా సీతా మవాకిర
త్ । సాధువాదశ్చ సుమహాన్ దేవానాం పరమాద్భుతః ॥ ౪౪ ॥ ఊచుశ్చ బహుధా వాచః అంతరిక్షగతాస్సురాః । అం
తరిక్షే చ భూమౌ చ సర్వే స్థావర జంగమాః ॥ ౪౫ ॥ వానరాశ్చ మహాకాయాః సీతాశపథ కారణాత్ । కేచిచ్చింతాపరా
స్తస్థుః కేచిద్ధ్యాన పరాయణాః ॥ ౪౬ ॥ కేచిద్రామం నిరీక్షంతః కేచిత్సీతామచేతసః । ముహూర్తమాత్రం తత్సర్వం
తూష్ణీంభూతమచేతనమ్ ॥ ౪౭ ॥ సీతాప్రవేశం సందృష్ట్వా సర్వం సమ్మోహితం జగత్ । రామస్తు సర్వం జ్ఞాత్వైవ భవి
ష్యత్కార్యగౌరవమ్ ॥ ౪౮ ॥ అజానన్నివ దుఃఖేన శుశోచ జనకాత్మజామ్ । బ్రహ్మణా ఋషిభిస్సార్థం బోధితో రఘునం
దనః ॥ ౪౯ ॥ ప్రతిబుద్ధ ఇవ స్వప్నాచ్చకారానంతరాః క్రియాః । విససర్జ ఋషీన్సర్వాన్ నృత్విజో మే సమాగతాః ॥
౫౦ ॥ తాన్సర్వాన్ ధనరత్నైశ్చ తోషయామాస భూరిశః । ఉపాదాయ కుమారౌ తావయోధ్యామగమత్ప్రభుః ॥
౫౧ ॥ తదాది నిస్పృహో రామస్సర్వభోగేషు సర్వదా । ఆత్మచింతాపరో నిత్యమేకాంతే సముపస్థితః ॥ ౫౨ ॥
ఏకాంతే ధ్యాననిరతే ఏకదా రాఘవే సతి । జ్ఞాత్వా నారాయణం సాక్షాత్కౌసల్యా ప్రియవాదినీ ॥ ౫౩ ॥ భక్త్యాగత్య
ప్రసన్నం తం ప్రణతా ప్రాహ హృష్టధీః । రామ త్వం జగతామాది రాదిమధ్యాంతవర్జితః ॥ ౫౪ ॥ పరమాత్మా పరానం
దః పూర్ణః పురుష ఈశ్వరః । జాతోఽసి మే గర్భగృహే మమ ప్రాణాద్యతిరేకతః ॥ ౫౫ ॥ అవసానే మమాప్యద్య సముపోఽస్తి
భవాబ్ధిమూర్తము । నాద్యాప్య భోగాః కృతోఽస్తి భవబంధో నివర్తతే ॥ ౫౬ ॥ ఇదానీమపి మే జ్ఞానం భవబంధనివర్తకమ్ । య
థాఽహం తేప్య భూయాస్తథా బోధయ మాం విభో ॥ ౫౭ ॥ నిర్వేదవాదినీమేవం మాతరం మాతృవత్సలః । దయాళుః ప్రాహ ధ
ర్మాత్మా రాజర్షిరిత్యాంతభాష ॥ ౫౮ ॥ మార్గాస్త్రయో మయా ప్రోక్తాః పురా మోక్షప్రసాధకాః । కర్మయోగో జ్ఞానయోగో

భక్తియోగశ్చ శాశ్వతః । భక్తిర్విభిద్యతే మాత స్త్రివిధా గుణభేదతః । స్వభావో యస్య యస్తేన తస్య భక్తిర్విభిద్యతే ॥ ౬౦ ॥ యస్తు హింసాం సముద్దిశ్య దంభం మాత్సర్యమేవ వా । భేదదృష్టిశ్చ సంరంభీ భక్తో మే తామసః స్మృతః ॥ ౬౧ ॥ ఫలాభిసంధిర్భోగార్థీ ధనకామో యశస్తథా । అర్చాదౌ భేదబుద్ధ్యా మాం పూజయేత్స తు రాజసః ॥ ౬౨ ॥ పరస్మిన్నర్పితం యస్తు కర్మ నిర్హరణాయ వా । కర్తవ్యమితి వా కుర్యాద్భేదబుద్ధ్యా స సాత్త్వికః ॥ ౬౩ ॥ మద్గుణాశ్రయణాదేవ మయ్యనంతగుణాలయే । అవిచ్ఛిన్నా మనోవృత్తిర్యథా గంగాంబునోంబుధౌ తదేవ భక్తియోగస్య లక్షణం నిర్గుణస్య హి ॥ ౬౪ ॥ అహైతుక్యవ్యవహితా యా భక్తిర్మయి జాయతే । సా మే సాలోక్య సామీప్య సార్ష్టిసాయుజ్యమేవ వా ॥ ౬౫ ॥ దదాత్యపి న గృహ్ణంతి భక్తా మత్సేవనం వినా । స ఏవాత్యంతికో యోగో భక్తిమార్గస్య భామిని ॥ ౬౬ ॥ మద్భావం ప్రాప్నుయాత్తేన అతిక్రమ్య గుణత్రయం । మహతా కామహీనేన స్వధర్మాచరణేన చ ॥ ౬౭ ॥ కర్మయోగేన శస్తేన వర్జితేన విహింసనమ్ । మద్దర్శనస్తుతి మహాపూజాభిః స్మృతివందనైః । భూతేషు మద్భావనయా సంగేనాసత్యవర్జనైః । బహుమానేన మహతాం దుఃఖినామనుకంపయా ॥ ౬౮ ॥ స్వసమానేషు మైత్ర్యా చ యమాదీనాం నిషేవయా । వేదాంతవాక్యశ్రవణాన్మమ నామానుకీర్తనాత్ ॥ ౬౯ ॥ సత్సంగేనార్జవేనైవ హ్యహమః పరివర్జనాత్ । కాంక్షయా మమ ధర్మస్య పరిశుద్ధాంతరో జనః ॥ ౭౦ ॥ మద్గుణశ్రవణాదేవ యాతి మామంజసా జనః । యథా వాయువశాద్గంధః స్వాశ్రయాద్ఘ్రాణమావిశేత్ ॥ యోగాభ్యాసరతం చిత్తమేవమాత్మానమావిశేత్ । సర్వేషు ప్రాణిజాతేషు హ్యహమాత్మా వ్యవస్థితః ॥ ౭౩ ॥ తమజ్ఞాత్వా విమూఢాత్మా కురుతే కేవలం బహిః । క్రియోత్పన్నైరనేకైశ్చ భేదైర్ద్రవ్యైర్మే నాంబ తోషణం ॥ ౭౪ ॥ భూతావమానినార్చాయామర్చితోఽహం న పూజితః ॥ ౭౫ ॥ తావన్మామర్చయేద్దేవం ప్రతిమాదౌ స్వకర్మభిః । యావత్సర్వేషు భూతేషు స్థితం చాత్మని న స్మరేత్ ॥ ౭౬ ॥ యస్తు భేదం ప్రకురుతే స్వాత్మనశ్చ పరస్య చ । భిన్నదృష్టేర్భయం మృత్యుస్తస్య కుర్యాన్న సంశయః ॥ ౭౭ ॥ మామతః సర్వభూతేషు పరిచ్ఛిన్నేషు సంస్థితం । ఏకం జ్ఞానేన

మాం సేన స్మృత్వా త్రిపార్శ్వేద భిన్నధీః ॥ ౧౮ ॥ చేతసైవానిశం సర్వ భూతాని ప్రణమేత్సుధీః। జ్ఞాత్వావమాం చేతనం శుద్ధం జీవరూపేణ సంస్థితం ॥ ౧౯ ॥ తస్మాత్కదాచిన్నేక్షేత భేదమీశ్వర జీవయోః। భక్తియోగో జ్ఞానయోగో మయామాతరుదీరితః ॥ ౨౦ ॥ అలంబ్యైకతరం వాపి పురుషశ్శుభమృచ్ఛతి । తతో మాం భక్తియోగేన మాతస్సర్వహృది స్థితం ॥ ౨౧॥ శ్రుతిరూపేణ వానిత్యం స్మృత్వా శాంతి మవాప్స్యసి। శ్రుత్వా రామస్య వచనం కౌసల్యా కనంద సంయుతా ॥ ౨౨॥ రామం సదా హృది ధ్యాత్వా ఛిత్వా సంసారబంధనం। అతిక్రమ్య గతీస్తిస్రో ప్యవాప పరమాం గతిం ॥ ౨౩॥ కైకేయీ చాపి యోగం రఘుపతి గదితం పూర్వమేవాధిగమ్య శ్రద్ధా భక్తి ప్రశాంతా హృది రఘుతిలకం భావయంతీ గతాసుః। గత్వా స్వర్గం స్ఫురంతీ దశరథసహితా మోదమానా వతస్థే। మాతా శ్రీలక్ష్మణస్యాప్యతి విమలమతిః ప్రాప భర్తుస్సమీపం ॥ ౨౪ ॥

ఇతి, శ్రీమదధ్యాత్మరామాయణే, ఉమామహేశ్వరసంవాదే, ఉత్తరకాండే,
మాతౄణాం స్వర్గప్రస్థానం నామ సప్తమ స్సర్గః, సమాప్తః.

శ్లో॥ శ్రీమహాదేవః ॥ అథకాలే గతేకస్మిన్స్మరతో భీమవిక్రమః। యుధాజితా మాతులేన హ్యాహూతోఽగాత్స సైనికః ॥ ౧ ॥ రామాజ్ఞయాగత స్తత్ర హత్వా గంధర్వ నాయకాన్। తిస్రః కోటీః పురే ద్వే తు నివేశ్య రఘునందనః ॥ ౨॥ పుష్కరం పుష్కరావత్యాం తక్షం తక్షశిలాహ్వయే। అభిషిచ్య సుతౌ తత్ర ధనధాన్య సుహృద్వృతౌ ॥ ౩ ॥ పునరాగత్య భరతో రామసేవా పరోభవత్ । తతః ప్రీతో రఘుశ్రేష్ఠో లక్ష్మణం ప్రాహసాదరమ్॥ ౪॥ ఉభౌ కుమారౌ సౌమిత్రే గృహీత్వా పశ్చిమాం దిశమ్ । తత్ర భిల్లాన్వినిర్జిత్య దుష్టాన్సర్వాపకారిణః ॥ ౫॥ అంగదశ్చిత్రకేతుశ్చ మహాసత్త్వ పరాక్రమౌ। ద్వయోర్ద్వే నగరే కృత్వా గజాశ్వ ధన రత్నకైః ॥ ౬॥ అభిషిచ్య సుతౌ తత్ర శీఘ్రమాగచ్ఛ మాం పునః । రామస్యాజ్ఞాం పురస్కృత్య గజాశ్వ బలవాహనః ॥ ౭॥ గత్వా హత్వా రిపూన్సర్వాన్ స్థాపయిత్వా కుమారకౌ।

సౌమిత్రిః ప్రవరాగత్య రామసేవాపరోభవత్ ॥ ౮ ॥ తతస్తు కాలేమహతి ప్రయాతే రామం సదాధర్మపథేస్థితం హరిమ్।
ద్రష్టుం సమాగా దృషివేషధారీ కాలస్తతోలక్ష్మణ మిత్యువాచ ॥ ౯ ॥ నివేదయ స్వాతి బలస్య దూతం మాంద్రష్టు
కామం పురుషోత్తమాయ । రామాయ విజ్ఞాపన మస్తితస్య మహార్షిముఖ్యస్య చిరాయధీమన్ ॥ ౧౦ ॥ తస్య తద్వచ
నంశ్రుత్వా సౌమిత్రి స్త్వరయాన్వితః । ఆచచక్షేఽథరామాయ సంప్రాప్తం తపోధనమ్॥ ఏవం బ్రువంతం ప్రోవాచ ల
క్ష్మణం రాఘవోవచః । శీఘ్రంప్రవేశ్య తాంతాత మునిసత్కార పూర్వకమ్ ॥౧౨॥లక్ష్మణస్తు తథేత్యుక్త్వా ప్రావేశ
యతతాపసమ్ । స్వతేజసాజ్వలం తంతం ఘృతసిక్తం యథాఽనలమ్ ॥ ౧౩ ॥ సోఽభిగమ్య రఘుశ్రేష్ఠం దీప్యమానస్స్వతే
జసా । మునిర్మధుర వాక్యేన వర్థస్వేత్యాహ రాఘవమ్ ॥ ౧౪ ॥ తస్మై సమునయే రామః పూజాంకృత్వా యథావిధి ।
పృష్ట్వానామ యమవ్యగ్రో రామః పృష్టోఽథతేనసః ॥ ౧౫ ॥ దివ్యాసనే సమాసీనం రామః ప్రోవాచ తాపసమ్ । యద
ర్థమాగతోఽసిత్వం మహాభాగ వదస్వమే ॥ ౧౬ ॥ వాక్యేన చోదితస్తేన రామేణాహ మునిర్వచః । ద్వంద్వమేవ ప్ర
యోక్తవ్య మనాలక్ష్యంతు తద్వచః ॥ ౧౭ ॥ నాన్యేన చైహద్రష్టవ్యం నాఖ్యాతవ్యంచ కస్యచిత్ । శృణుయాద్వాని
రీక్షేద్వాయ స్సవధ్య స్త్వయాప్రభో ॥ ౧౮ ॥ తథేతిచ ప్రతిజ్ఞాయ రామోలక్ష్మణ మబ్రవీత్ । తిష్ఠత్వం ద్వారి సౌమిత్రే
నాయాతుత్వత్రి జనోరహః ॥ ౧౯ ॥ యద్యాగచ్ఛతి కోఽపి సవధ్యో మేన సంశయః।తతఃప్రాహ మునిం రామో యేనవా
త్వం విసర్జితః ॥ ౨౦ ॥ యత్తేమనీషితం వాక్యం తద్వదస్వ మమాగ్రతః । తతః ప్రాహమునిర్వాక్యం శృణురామ యథా
తథమ్ ॥ ౨౧ ॥ బ్రహ్మణా ప్రేషితోఽస్మిత కార్యార్థే తేఽంతికం ప్రభో । అహంహిపూర్వజోదేవ తవపుత్రః పరంతప॥
౨౨॥మాయాసంగ మజోవీర కాలస్సర్వ హరస్స్మృతః । బ్రహ్మత్వా మాహభగవా న్సర్వదేవర్షి పూజితః ॥ ౨౩ ॥ర
క్షితుం స్వర్గలోకస్య సమయస్తే మహామతే । పురాత్వమేక ఏవాసీ ల్లోకాన్సంహృత్య మాయయా ॥ ౨౪ ॥ భార్యయా
సహిత స్త్వంమా మాదౌ పుత్రమజీజనః । తథాభోగవతంనాగ మనంత ముదశేశయన్ ॥ ౨౫ ॥ మాయయా జనయ

త్వా త్వంప్వాస సత్త్వౌ మహాబలౌ । మధుకైటభ కౌదైత్యౌ హత్వా మేదోస్థిసంచయమ్ ॥ ౨౬ ॥ ఇమాం పర్వతసం బద్ధాం మేదినీం పురుషర్షభ । పద్మే దివ్యార్క సంకాశే నాభ్యాముత్పాద్య మామపి ॥ ౨౭ ॥ మాం విధాయ ప్రజాధ్య క్షం త్వం పర్వం న్యవేదయః । సోహం సంయుక్త సంభారస్త్వామవోచం జగత్పతే ॥ ౨౮ ॥ రక్షాం విధత్స్వ భూతేభ్యో యేమే వీర్యాపహారిణః । తతస్త్వం కశ్యపాజ్జాతో విష్ణుర్వామనరూపధృక్ ॥ ౨౯ ॥ హృతవానసి భూభారం వధా ద్రక్షోగణస్యచ । సర్వాసూత్సార్యమానాసు ప్రజాసు ధరణీధర ॥ ౩౦ ॥ రావణస్య వధాకాంక్షీ మర్త్యలోకము పాగతః । దశవర్ష సహస్రాణి దశవర్ష శతానిచ ॥ ౩౧ ॥ కృత్వా వాసస్య సమయం త్రిదశేష్వాత్మనః పురా । సతేమనో రథః పూర్ణః పూర్ణైవాయుషి తే నృప ॥ ౩౨ ॥ కాలస్తాపసరూపేణ త్వత్సమీప ముపాగమత్ । తతో భూయశ్చతే బు ద్ధిర్యది రాజ్యముపాసితుమ్ ॥ ౩౩ ॥ తత్తథా భవభద్రం తే ఏవమాహ పితామహః । యది తే గమనే బుద్ధిర్దేవలోకం జితేంద్రియ ॥ ౩౪ ॥ సనాథా విష్ణునా దేవా భవంతు విగతజ్వరాః । చతుర్ముఖస్య తద్వాక్యం శ్రుత్వా కాలేన భాషితమ్ ॥ ౩౫ ॥ హాసన్రామస్తదా వాక్యం కృత్స్నస్యాంతక మబ్రవీత్ । శ్రుతం తవ వచోమేఽద్య మమాపీష్టతరం తు తత్ ॥ ౩౬ ॥ సం తోషః పరమో జ్ఞేయస్త్వదాగమన కారణాత్ । త్రయాణామపి లోకానాం కార్యార్థం మమ సంభవః ॥ ౩౭ ॥ భద్రం తేస్తు గమిష్యామి యత ఏవాహమాగతః । మనోరథస్తు సంప్రాప్తో న మేఽత్రాస్తి విచారణా ॥ ౩౮ ॥ మత్సేవకానాం దేవానాం సర్వకార్యేషు వై మయా । స్థాతవ్యం మాయయా పుత్ర యథాచాహ ప్రజాపతిః ॥ ౩౯ ॥ ఏవం తయోః క థయతోర్దుర్వాసా మునిరభ్యగాత్ । రాజద్వారం రాఘవస్య దర్శనాపేక్షయాద్రుతమ్ ॥ ౪౦ ॥ మునిర్లక్ష్మణ మాసా ద్య దుర్వాసావాక్య మబ్రవీత్ । శీఘ్రం దర్శయ రామం మే కార్యం మేఽత్యంత మాహితమ్ ॥ ౪౧ ॥ తచ్ఛ్రుత్వా ప్రా హ సౌమిత్రిర్మునిం జ్వలన తేజసమ్ । రామేణ కార్యం కిం తేఽద్య కిం తేఽభీష్టం కరోమ్యహమ్ ॥ ౪౨ ॥ రాజా కార్యాంతరే వ్యగ్రో ముహూర్తం సంప్రతీక్ష్యతామ్ । తచ్ఛ్రుత్వా క్రోధసంతప్తో మునిః సౌమిత్రి మబ్రవీత్ ॥ ౪౩ ॥ అస్మిన్నక్షణే తం ద్రష్టుం

మిత్రేణ దత్తవానసి చేద్వధమ్। రామం సవిషయం వంశం భస్మీకుర్యాం నసంశయః ॥ ౪౪ ॥ శ్రుత్వా తద్వచనం ఘోరమృ
షేర్దుర్వాస సోऽభృశమ్ । స్వరూపం తస్య వాక్యస్య చింతయిత్వా సలక్ష్మణః ॥ ౪౫॥ సర్వనాశాద్వరం మేకస్య నాశో
హ్యస్య కస్యకారణాత్ । నిశ్చిత్యైవం తతో గత్వా రామాయ ప్రాహ లక్ష్మణః॥ ౪౬॥ సౌమిత్రేర్వచనం శ్రుత్వా రామః
కాలం వ్యసర్జయత్ । శీఘ్రం నిర్గమ్య రామోऽపి దదర్శాత్రేస్సుతం మునిమ్ ॥ ౪౭ ॥ రామోऽభివాద్య సంప్రీతో ము
నిం పప్రచ్ఛ సాదరమ్ । కిం కార్యం తే కరోమీతి మునిమాహ రఘూత్తమః ॥ ౪౮ ॥ తచ్ఛ్రుత్వా రామవచనం దుర్వా
సా రామమబ్రవీత్ । అద్య వర్ష సహస్రాణా ముపవాస సమాపనమ్ ॥ ౪౯ ॥ అతో భోజన మిచ్ఛామి సిద్ధం యత్తేऽత్ర
రఘూత్తమ। రామో ముని వచశ్శ్రుత్వా సంతోషేణ సమన్వితః ॥ ౫౦ ॥ ససిద్ధమన్నం మునయే యథావత్సముపాహ
రత్ । మునిర్భుక్త్వాన్న మమృతం సంతుష్టః పునరభ్యగాత్ ॥ ౫౧ ॥ స్వమాశ్రమం గతే తస్మిన్రామ స్సస్మార భాషిత
మ్ । కాలేన శోక దుఃఖార్తో విమనాశ్చాతి విహ్వలః ॥ ౫౨ ॥ అవాఙ్ముఖో దీనమనా నశశాకాభి భాషితుమ్ । మనసా లక్ష్మ
ణం జ్ఞాత్వా హతం ప్రాయం రఘూద్వహః ॥ ౫౩ ॥ అవాఙ్ముఖో బభూవాథ తూష్ణీమేవాఖిలేశ్వరః । తతో రామం విలో
క్యాహ సౌమిత్రిర్దుఃఖ సంప్లుతమ్ ॥ ౫౪ ॥ తూష్ణీం భూతం చింతయంతం గహనంతం స్నేహబంధనమ్ । మత్కృతే త్యజ
సంతాపం జహి మాం రఘునందన ॥ ౫౫ ॥ గతిః కాలస్య కలితా పూర్వమేవేదృశీ ప్రభో । త్వయి హీన ప్రతిజ్ఞే తు నర
కో మే ధ్రువం భవేత్ ॥ ౫౬ ॥ మయి ప్రీతిర్యదిభవేద్యద్యనుగ్రాహ్య తాతవ త్యక్త్వా శంకాం జహి ప్రాజ్ఞ మమాద్య త్వం
త్యజ ప్రభో ॥ ౫౭ ॥ సౌమిత్రిణోక్తం తచ్ఛ్రుత్వా రామశ్చలితమానసః । ఆహూయ మంత్రిణ స్సర్వాన్వసిష్ఠం చే
దమబ్రవీత్ ॥ ౫౮ ॥ మునేరాగమనం యత్తు కాలస్యాపి హి భాషితమ్ । ప్రతిజ్ఞా మాత్మనశ్చైవ సర్వమావేద యత్
ప్రభుః ॥ ౫౯ ॥ శ్రుత్వా రామస్య వచనం మంత్రిణస్సపురోహితాః । ఊచుః ప్రాంజలయస్సర్వే రామమక్లిష్టకా
రిణమ్ ॥ ౬౦ ॥ పూర్వమేవ హి నిర్దిష్టం తవ భూభార హారిణః । లక్ష్మణేన వియోగస్తే జ్ఞాతో విజ్ఞానచక్షుషా ॥ ౬౧ ॥ త్య

త్యజ లక్ష్మణం రామ మా ప్రతిజ్ఞాం త్యజ ప్రభో। ప్రతిజ్ఞాహానౌ పరిత్యక్తో ధర్మో భవతి నిష్ఫలః ॥ ౬౨॥ ధర్మే నష్టే తథా లోకా స్త్రైలోక్యం నశ్యతి ధ్రువమ్। త్వం తు సర్వస్య లోకస్య పాలకోఽసి రఘూత్తమ ॥ ౬౩॥ త్యక్త్వా లక్ష్మణ మేవైకం త్రైలోక్యం త్రాతు మర్హసి। రామో ధర్మార్థ సహితం వాక్యం తేషా మనిం దితమ్॥ ౬౪॥ సభామధ్యే సమాకర్ణ్య ప్రాహ సౌమిత్రిమంజసా। గచ్ఛ సౌమిత్రే మా భూద్ధర్మస్య సంశయః ॥ ౬౫ ॥ పరిత్యాగో వధో వాపి సతాముభయం సమమ్। ఏవముక్తే రఘుశ్రేష్ఠే దుఃఖవ్యాకులితేక్షణః ॥ ౬౬ ॥ రామం ప్రణమ్య సౌమిత్రి శ్శీఘ్రం గృహమగాత్స్వకమ్। తతోఽగాత్సరయూతీర మాచమ్య కృతాంజలిః ॥ ౬౭ ॥ నవద్వారాణి సంయమ్య మూర్ధ్ని ప్రాణమధారయత్। యదక్షరం పరంబ్రహ్మ వాసుదేవాఖ్య మవ్యయమ్ ॥ ౬౮ ॥ పదం తత్పరమం ధామ చేతసా సోఽభ్యచింతయత్। వాయునోఽథ స సంయుక్తం సర్వేదేవా స్సహర్షయః ॥ ౬౯ ॥ సాగ్నయో లక్ష్మణం పుష్పై ర్వవృషుశ్చ సమాకరన్। అదృశ్యం విబుధైః కైశ్చిత్స శరీరం సవాసవమ్॥ ౭౦ ॥ గృహీత్వా లక్ష్మణం శక్రః స్వర్గలోక మథాగమత్। తతో విష్ణోశ్చతుర్భాగం తం దేవం సురసత్తమాః। సర్వే దేవర్షయో దృష్ట్వా లక్ష్మణం సమపూజయన్ ॥ ౭౧॥ లక్ష్మణేహి దివమాగతే హరా సిద్ధలోక గతయోగిన స్తదా। బ్రహ్మణా సహ సమాగమన్ముదా ధ్రిష్ట మాహిత మహో మహోత్సవమ్ ॥ ౭౨ ॥

ఇతి, శ్రీమదధ్యాత్మరామాయణే, ఉమామహేశ్వరసంవాదే, ఉత్తరకాణ్డే, అష్టమస్సర్గః, సమాప్తః.

శ్రీమహాదేవః ॥ లక్ష్మణంతు పరిత్యజ్య రామో దుఃఖ సమన్వితః। మంత్రిణో నైగమాంశ్చైవ వసిష్ఠం చేదమబ్రవీత్ ॥ ౧ ॥ అభిషేక్ష్యామి భరతమద్య రాజ్యమహం మతిమ్। అద్యచాహం గమిష్యామి లక్ష్మణస్య పదానుగః ॥ ౨ ॥ ఏవముక్తే రఘుశ్రేష్ఠే పౌరజాన పదా స్తదా। ద్రుమా ఇవ ఛిన్నమూలా దుఃఖార్తాః పతితా భువి ॥ ౩ ॥ మూర్ఛితో భరతో వాపి శ్రుత్వా రామాభిభాషితమ్। గర్హయామాస రాజ్యం స ప్రాహేదం రామసన్నిధౌ ॥ ౪ ॥ సత్యేనాహం

షిణాహం త్వాం వినా దివి వా భువి । కాంక్షే రాజ్యం రఘుశ్రేష్ఠ శపే త్వత్పాదయోః ప్రభో ॥ ౫ ॥ ఇమౌ కుశలవౌ
రాజ న్నభిషించ స్వ రాఘవ । కోశలేషు కుశం వీర ముత్తరేషు లవం తథా ॥ ౬ ॥ గచ్ఛంతు దూతా స్త్వరితం శత్రుఘ్నా
య యశస్వినే । అస్మాకమేత ద్గమనం స్వర్గాయ శృణోతు సః ॥ ౭ ॥ భరతేనోదితం శ్రుత్వా పతితాస్తా స్సమీ
క్ష్య తమ్ । ప్రజాశ్చ భయసంవిగ్నా రామ విశ్లేష కాతరాః ॥ ౮ ॥ వసిష్ఠో భగవాన్రామ మువాచ సదయం వచః । పశ్య తా
తాదరాత్సర్వాః పతితా భూతలే ప్రజాః ॥ ౯ ॥ తాసాం భావానుగం రామ ప్రసాదం కర్తుమర్హసి । శ్రుత్వా వసిష్ఠ వచ
నం తాస్సముత్థాప్య పూజ్య చ ॥ ౧౦ ॥ సస్నేహో రఘునాథస్తాః కిం కరోమీతి చాబ్రవీత్ । తతః ప్రాంజలయః
ప్రోచుః ప్రజా భక్త్యా రఘూద్వహమ్ ॥ ౧౧ ॥ గంతుమిచ్ఛసి యత్ర త్వ మనుగచ్ఛామహే వయమ్ । అస్మాక మేషా ప
రమా ప్రీతి ర్ధర్మో౽క్షయో మతః ॥ ౧౨ ॥ తవానుగమనే రామ హృద్గతా నో దృఢా మతిః । పుత్రదారాదిభిస్సార్ధ మనుయా
మో౽క్షయం సర్వథా ॥ ౧౩ ॥ తపోవనం వా స్వర్గం వా పురం వా రఘునందన । జ్ఞాత్వా తేషాం మనోదార్ఢ్యం కాలస్య వచ
నం తథా ॥ ౧౪ ॥ భక్తిం పౌరజనం చైవ బాఢమిత్యాహ రాఘవః । కృత్వైవం నిశ్చయం రామ స్తస్మిన్నేవాహని ప్రభుః
౧౫ ॥ ప్రస్థాపయామాస చ తౌ రామభద్రః కుశీలవౌ । అష్టౌ రథ సహస్రాణి సహస్రం చైవ దంతినామ్ ॥ ౧౬ ॥ షష్టిం
చాశ్వ సహస్రాణి ఏకైకస్మై దదౌ బలమ్ । బహురత్నౌ బహుధనౌ హృష్టపుష్టజనావృతౌ ॥ ౧౭ ॥ అభివాద్య గతౌ రామం
కృచ్ఛ్రేణ తు కుశీలవౌ । శత్రుఘ్నానయనే దూతా న్ప్రేషయామాస రాఘవః । తే దూతా స్త్వరితం గత్వా శత్రుఘ్నా
యన్యవేదయన్ ॥ ౧౮ ॥ కాలస్యాగమనం పశ్చా ద్దత్రిపుత్రస్య చేష్టితమ్ । లక్ష్మణస్య చ నిర్యాణం ప్రతిజ్ఞాం రాఘవస్య
చ ॥ ౧౯ ॥ పుత్రాభిషేచనం చైవ సర్వం రామ చికీర్షితమ్ । శ్రుత్వా తద్దూత వచనం శత్రుఘ్నః కులనాశనమ్ ॥ ౨౦ ॥
వ్యథితో౽పి ధృతిం లబ్ధ్వా పుత్రావాహూయ సత్వరః । అభిషిచ్య సుబాహుం వై మధురాయాం మహాబలః ॥ ౨౧ ॥
యూప కేతుం చ విదిశా నగరే శత్రుసూదనః । అయోధ్యాం త్వరితం ప్రాగాత్స్వయం రామ దిదృక్షయా ॥ ౨౨ ॥

దదర్శచ మహాత్మానం తేజసా జ్వలనప్రభమ్ । దుకూలయుగసంవీతం ఋషిభిశ్చాతు వైర్వృతమ్ ॥ ౨౩ ॥ అ
భివాద్య రమానాథం శత్రుఘ్నో రఘుపుంగవమ్ । ప్రాంజలిర్హర్షసహితం వాక్యం ప్రాహ మహామతిః ॥ ౨౪ ॥ అభిషి
చ్య సుతౌ తత్ర రాజ్యే రాజీవలోచన । తవానుగమనే రాజ న్విద్ధి మాం కృతనిశ్చయమ్ ॥ ౨౫ ॥ త్వమద్య నార్హసి మహా
వీర భక్తింతవ విశేషతః । శత్రుఘ్నస్య దృఢాంబుద్ధిం విజ్ఞాయ రఘునందనః ॥ ౨౬ ॥ సజ్జీభవతు మద్యాత్రేత్యుక్త్వా
నిత్య ప్రవీద్వచః । అథతుతా త్సముత్పేతు ర్వానరాః కామరూపిణః ॥ ౨౭ ॥ ఋక్షాశ్చ రాక్షసాశ్చైవ గోపుచ్ఛాశ్చ స
హస్రశః । ఋషీణాం దేవతానాంచ పుత్రా రామస్య నిర్గమమ్ ॥ ౨౮ ॥ శ్రుత్వా ప్రోచూ రఘుశ్రేష్ఠం సర్వే వానర
రాక్షసాః । తవానుగమనే విద్ధి నిశ్చితార్థాన్హి నః ప్రభో ॥ ౨౯ ॥ ఏతస్మిన్నంతరే రామం సుగ్రీవోఽపి మహాబలః । గవ
క్షాదభివాద్యాహ రాఘవం భక్తవత్సలమ్ ॥ ౩౦ ॥ అభిషిచ్యాంగదం రాజ్యే ఆగతోఽస్మి మహాబలమ్ । తవానుగమనే
రామ విద్ధి మాం కృతనిశ్చయమ్ ॥ ౩౧ ॥ శ్రుత్వా తేషాం దృఢం వాక్యం ఋక్షవానరరాక్షసామ్ । విభీషణ మువాచేదం
వచనం మృదుసాదరమ్ ॥ ౩౨ ॥ ధరిష్యతి ధరాయావ త్ప్రజాస్తావత్ప్రజాధిపః । వచనా ద్రాక్షసం రాజ్యం శాధిలోకసి
మమోపరి ॥ ౩౩ ॥ న కించి దుత్తరం వాక్యం త్వయా మత్కృతకారణాత్ । ఏవం విభీషణం తూక్త్వా హనూమంత మథా
బ్రవీత్ ॥ ౩౪ ॥ మారుతే త్వం చిరంజీవ మమాజ్ఞాం మామృషాకృథాః । జాంబవంత మథప్రాహ తిష్ఠ త్వం ద్వాపరాం
తరే ॥ ౩౫ ॥ మయా సార్ధం భవేద్యుద్ధం యత్కించి త్తత్కారణాంతరే । తతస్తా న్రాఘవః ప్రాహ ఋక్షరాక్షస వాన
రాన్ । సర్వానేవ మయా సార్ధం ప్రయాతేతిదయాన్వితః ॥ ౩౬ ॥ తతః ప్రభాతే రఘువంశనాథో విశాలవక్షాః స్మితకం
జనేత్రః । పురోధసం ప్రాహ వసిష్ఠమార్యం యాంత్వగ్నిహోత్రాణి పురో గురో మే ॥ ౩౭ ॥ తతో వసిష్ఠోఽపి చకార సర్వం
ప్రాస్థానికం కర్మ మహావిధానాత్ । క్షౌమాంబరో దర్భపవిత్రపాణి ర్మహాప్రయాణాయ గృహీతబుద్ధిః ॥ ౩౮ ॥ నివృత్త
వ్యాహారో నగరాన్నితాంతం [illegible] । రామస్య సవ్యే సితపద్మహస్తా పద్మా గతా పద్మవిశాలనేత్రా

తా॥ ౩౯॥ పార్శ్వే స్థిత దక్షే కమలాకంజహస్తా శ్యామా యయౌ భూరపిదీప్యమానా । శాస్త్రాణి శస్త్రాణి ధనుశ్చ
బాణా జగ్ముః పురస్తాద్ధృతవిగ్రహాస్తే ॥ ౪౦ ॥ వేదాశ్చ సర్వే ధృతవిగ్రహాశ్చ యయుశ్చ సర్వే మునయశ్చ దివ్యాః । మా
తా త్రిలోకీనాం ప్రణవేన సార్ధం యయౌ హరిం వ్యాహృతిభిస్సమేతా॥ ౪౧ ॥ గచ్ఛంతమేవాను గతా జనాస్తే సపుత్రదా
రాస్సహ బంధువర్గైః । అనావృతద్వారమివాపవర్గం రామం వ్రజంతం యయురాప్తకామాః ॥ ౪౨॥ సాంతః పుర
స్సానుచరస్సభార్యశ్శత్రుఘ్నయుక్తో భరతోఽప్యగచ్ఛత్ । గచ్ఛంతమాలోక్య రమాసమేతం శ్రీరాఘవం పౌరజ
నాస్సమస్తాః ॥ ౪౩॥ సబాలవృద్ధాశ్చ యయుర్ద్విజాగ్ర్యాస్సామాత్యవర్గాశ్చ సమంత్రిణో యయుః । సర్వే గతాః
క్షత్రముఖాః ప్రహృష్టా వైశ్యాశ్చ శూద్రాశ్చ తథాపరే చ॥ ౪౪॥ సుగ్రీవముఖ్యా హరిపుంగవాశ్చ స్నాతా విశుద్ధాశ్శు
భశబ్దయుక్తాః । నకశ్చిదాసీద్భవదుఃఖయుక్తో దీనోఽథవా బాహ్యసుఖేషు సక్తః ॥ ౪౫ ॥ ఆనందరూపాను గతా విర
క్తా యయుశ్చ రామం పశుభృత్యవర్గైః । భూతాన్యదృశ్యాని చ యాని తత్ర యే ప్రాణినస్స్థావరజంగమాశ్చ ॥ ౪౬ ॥
సాక్షాత్పరాత్మానమనంతశక్తిం జగ్ముర్విరక్తాః పరమేకమీశమ్। నాసీదయోధ్యానగరేతు జంతుః కశ్చిత్తదా రామమ
నానుయాతః ॥ ౪౭॥ శూన్యం బభూవాఖిలమేవ తత్త్రిపురం గతే రాజని రామచంద్రే। తతోఽతిదూరం నగరాత్సగత్వా
దృష్ట్వా నదీం తాం హరినేత్రజాతామ్ ॥ ౪౮ ॥ ననంద రామస్స్మృతపావనోఽతో దదర్శ చాశేషమిదం హృదిస్థమ్। అ
థాగతస్తత్రపితా మహోఽనుమహాన్ సైవాశ్చ సర్వే ఋషయశ్చ సిద్ధాః ॥ ౪౯ ॥ విమానకోటీభిరపారపారం సమావృ
తం ఖం సురసేవితాభిః । రవిప్రభాభిరభిస్ఫురత్స్వర్జ్యోతిర్మయం తత్రి నభో బభూవ ॥ ౫౦ ॥ స్వయం ప్రకా
శైర్మహతాం మహద్భిస్సమావృతం పుణ్యకృతాం వరిష్ఠైః । వవుశ్చ వాతాశ్చ సుగంధవంతో వవర్ష వృష్టిః
కుసుమావలీనామ్ ॥ ౫౧ ॥ ఉపస్థితే దేవమృదంగనాదే గాయత్సు విద్యాధరకిన్నరేషు । రామస్తు పద్భ్యాం సర
యూజలం సకృత్స్పృష్ట్వా పరిక్రామదనంతశక్తిః ॥ ౫౨ ॥ బ్రహ్మా తదా ప్రాహ కృతాంజలిస్తం రామం పరాత్మ స్ఫుర

మేశ్వర స్త్వమ్ । విష్ణుస్సదానంద మయోஉసి పూర్ణో జానాసి తత్త్వం నిజమైక మేకమ్ ॥ ౪౩ ॥ తథాపి దాసస్య మమా
ఖిలేశకృతం సహోఢ క్తపరోஉసి విద్వాన్ । త్వం భ్రాతృభిర్వైష్ణవ మేకమాద్యం ప్రవిశ్య దేహం పరిపాహి దేవాన్ ॥ ౪౪ ॥
యద్వాపరో వాయు విరోచ తేతం ప్రవిశ్య దేహం పరిపాహి నస్త్వమ్ । త్వమేవ దేవాధి పతిశ్చ విష్ణుర్జానంతి నత్వాం పు
రుషా వినామూన్ ॥ ౪౫ ॥ సహస్రకృత్వస్తు నమో నమస్తే ప్రసీద దేవేశ పునర్నమస్తే । పితామహ ప్రార్థన యా స రా
మః పశ్యత్సు దేవేషు మహాప్రకాశః ॥ ౪౬ ॥ ముష్ణంశ్చ చక్షూంషి దివౌకసాం తదా బభూవ చక్రాదియుతశ్చతుర్భు
జః । శేషో బభూవేశ్వర తల్పభూతః సౌమిత్రి రత్యద్భుత భోగధారీ ॥ ౪౭ ॥ బభూవతుశ్చక్రదరౌ చ దివ్యౌ కైకేయి
సూనుర్లవణాంతకశ్చ । సీతా చ లక్ష్మీర భవత్సురైవ రామో హి విష్ణుః పురుషః పురాణః ॥ ౪౮ ॥ సహానుజః పూర్వశరీ
రకేణ బభూవ తేజో మయ దివ్య మూర్తిః । విష్ణుం సమాసాద్య సురేంద్ర ముఖ్యా దేవాశ్చ సిద్ధా మునయశ్చ యక్షాః ॥
౪౯ ॥ పితామహాద్యాః పరితః పరేశం స్తవైర్గృణంతః పరిపూజయంతః । ఆనంద సంప్లావిత పూర్ణచిత్తా బభూవిరే ప్రా
ప్త మనోరథాస్తే ॥ ౫౦ ॥ తదాహ విష్ణుర్ద్రుహిణం మహాత్మా ఏతే హి భక్తా మయి చానురక్తాః । యాంతం దివం మామ
నుయాంతి సర్వే తిర్యక్శరీరా అపి పుణ్య యుక్తాః ॥ ౫౧ ॥ వైకుంఠ సామ్యం పరమం ప్రయాంతు సమావిశ స్వాన్ మహా
జ్ఞయాత్వమ్ । శ్రుత్వా హరేర్వాక్య మథా బ్రవీత్ సంతానికా న్యాంతు విచిత్ర భోగాన్ ॥ ౫౨ ॥ లోకాన్మదీయో
పరి కీర్త్యమానాం స్త్వద్భావ యుక్తాః కృతపుణ్యపుంజాః । యే చాపి తే రామ పవిత్ర నామ గృణంతి మర్త్యా లయ కాల ఏవ ॥ ౫౩ ॥
అజ్ఞానతో వాపి భజంతు లోకాం స్తానేవ యోగైరపి చాధిగమ్యాన్ । తతోஉతి హృష్టా హరిరాక్షసాద్యాః స్పృష్ట్వా జలం
త్యక్త కలేబరాస్తే ॥ ౫౪ ॥ ప్రపేదిరే ప్రాక్తన మేవ రూపం యదంశ జాః కుహరీశ్వరాస్తే । ప్రభాకరం ప్రాప హరిః ప్ర
వీర స్సుగ్రీవ ఆదిత్యజవీర్యవత్త్వాత్ ॥ ౫౫ ॥ తతో నిమగ్నా స్సరయూ జలేషు నరాః పరిత్యజ్య మనుష్య దేహమ్ । ఆరు
హ్య దివ్యా భరణా విమానం ప్రాపుశ్చ తే సాంతని కాఖ్యలోకాన్ ॥ ౫౬ ॥ తిర్యక్ప్రజా తాః అపి రామసంస్పృష్టాః జలం ప్రవిష్టాః,

పమేయయుస్తాః ॥ దివ్యక్షుతో జానపదాశ్చ లోకా రామం సమాలోక్య విముక్తసంగాః ॥ ౬౭ ॥ స్వప్రత్యాహరిం లోకగురుం పరేశం స్వప్రస్థాప్య జలం స్వర్గమవాపురంజః। ఏతావ దేవోత్తర మాహాకాండం శ్రీరామచంద్రస్య కథావశేషమ్ ॥ ౬౮ ॥ యః పాద మప్యత్ర పఠేత్స పాపా ద్విముచ్యతే జన్మ సహస్రజాతాత్ । దినేదినే పాపచయం ప్రకుర్వ న్పఠే న్నర శ్లోక మపీహ భక్త్యా ॥ ౬౯ ॥ విముక్త సర్వాఘచయః ప్రయాతి రామస్య సాలోక్య మనన్యలభ్యమ్। ఆఖ్యాన మేత ద్రఘునాయకస్య కృతం పురా రాఘవచోదితేన ॥ ౭౦ ॥ మహేశ్వరేణాప్త భవిష్యదర్థం శ్రుత్వాతు రామః పరితోష మేతి । రామాయణం కావ్య మనంతపుణ్యం శ్రీశంకరేణాభి హితం భవాన్యై ॥ ౭౧ ॥ భక్త్యాపఠేద్య శ్శృణుయాత్స పాపై ర్విముచ్యతే జన్మశతోద్భవైశ్చ। అధ్యాత్మరామం పఠతశ్చ నిత్యం శ్రోతుశ్చ భక్త్యా లిఖితుశ్చ రామః ॥ ౭౨ ॥ అతిప్రసన్నశ్చ సదాసమీపే సీతాసమేత శ్శ్రియమాతనోతి ॥ ౭౩ ॥ రామాయణం జన మనోహర మాదికావ్యం బ్రహ్మాదిభి స్సురవరై రపి సంస్తుతంచ । శ్రద్ధాన్వితః పఠతి యశ్శృణుయాత్తు నిత్యం విష్ణోః ప్రయాతి సదనం స విశుద్ధదేహః ॥ ౭౪ ॥

ఇతి, శ్రీమదధ్యాత్మరామాయణే, ఉమామహేశ్వరసంవాదే, ఉత్తరకాండే నవమస్సర్గః, సమాప్త మిదం కాండమ్.

శ్లో ॥ అధ్యాత్మోత్తరకాండే సర్గాగ్రహసంఖ్యయా పరిత్రుప్తాః । ఋషుశతసంఖ్యా శ్లోకాః పురాణసంఖ్యా పురహరేణోక్తాః ॥ ౧ ॥ పార్వత్యై పరమేశ్వరేణ గదితే హ్యధ్యాత్మ రామాయణే। కాండైస్సప్తభి రన్వితే కథ శుభదే సర్గాశ్చతుష్షష్టికాః । శ్లోకానాంతు శతద్వయేన సహితా న్యుక్తానిచ త్వాదివై । సాహస్రాణి సమాప్తిశ శ్శ్రుతి శతే మాక్తాని తత్త్వార్థతః ॥ ౨ ॥

శ్రీ సీతాలక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్న హనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః.